

**Høgskolen
i Innlandet**

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Synne Aurora Blikom og Petter Hjerpetjøn Larsen

Masteroppgave

**Forebygging av utilsiktede flyttinger fra
fosterhjem**

Prevention of unintended moves from foster homes

Master i tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier

MATBU

2024

Forord:

Vi ønsker å takke våre arbeidsplasser for at de har lagt til rette for at vi skal kunne ta master. Videre ønsker vi å takke Høgskolen i Lillehammer for lærerike undervisningsdager og medstudenter for gode diskusjoner og hyggelige stunder på kveldene i Lillehammer.

Videre vil vi takke vår veileder Heidi Linnerud for timevis med spennende erfaringsutvekslinger om fosterhjemsarbeid, men også for tips, oppfølging og oppmuntring underveis i oppgaveskrivingen.

Vi vil også rette en takk til tålmodige partnere og barn som har tatt til takke med betydelig mindre innsats og tilstedeværelse fra oss den siste tiden.

Skien og Lillestrøm 05.05.24

Petter og Synne

Sammendrag:

Denne studiens formål har vært å gi dypere innsikt i hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever er viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem. Å sikre stabil og god omsorgssituasjon, for barn som ikke kan bo hjemme med sine foreldre, er en av barneverntjenesten sine viktigste oppgaver. Samtidig opplever mange av barna som har flyttet i fosterhjem, gjentatte utilsiktede flyttinger.

Vi intervjuet seks saksbehandlere fra ulike barneverntjenester i Sør- og Øst-Norge, fra kommuner med ulik størrelse og geografisk plassering. Alle saksbehandlerne hadde minst 2 års erfaring med oppfølging av barn i fosterhjem. Vi foretok en kvalitativ undersøkelse og gjorde en tematisk analyse av intervjumaterialet. Analysen indikerer at saksbehandlerne opplever kommunikasjon, samarbeid, relasjon og anerkjennelse, som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger. Våre funn ble drøftet i lys av teori om samarbeid, kommunikasjon, relasjon og anerkjennelse, samt tidligere forskning om utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

Saksbehandler sitt samarbeid med fosterforeldre, foreldre og andre instanser ble fremhevet som viktig. Videre ble felles forståelse og felles mål mellom partene rundt barnet, beskrevet som avgjørende for å få til gode samarbeid og for å finne gode løsninger. Samarbeid og relasjon mellom fosterforeldre og foreldre fremheves som viktig, samt saksbehandlers rolle i å legge til rette for dette samarbeidet. Betydningen av at saksbehandler klarer å skape gode relasjoner og samarbeid både med fosterforeldre, foreldre og barnet beskrives som forebyggende. Saksbehandlerne fremhever viktigheten av å være tett på fosterhjemmene, sette inn riktig hjelp, være tilgjengelige, skape tillit og felles forståelse.

En vesentlig hindring for saksbehandlere i det forebyggende arbeidet, er saksbehandlers tidsmangel. Dette begrenser mulighetene for å opprettholde hyppig kontakt, etablere tillit og trygghet, samt skape en gjensidig anerkjennende relasjon med og mellom fosterhjem, barn og foreldre. Saksbehandlerne må ofte prioritere akutte og lovpålagte oppgaver, noe som reduserer muligheten for å jobbe proaktivt.

Selv om funnene våre ikke tilfører nye perspektiver til eksisterende forskning om forebygging av utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem, er det likevel relevant og kan bidra til å tydeliggjøre god praksis innen oppfølging av fosterhjem.

Abstract

The purpose of this study has been to provide a deeper insight into what caseworkers in the child protection service feel is important to prevent unintentional move for children living in foster homes. Ensuring a stable and good care situation for children who cannot live at home with their parents is one of the child welfare services' most important tasks. At the same time, many of the children who have moved into foster homes experience repeated unintended moves.

We interviewed six caseworkers from various child welfare services in southern and eastern Norway, from municipalities of different sizes and geographical locations. All the caseworkers had at least 2 years' experience of following up children in foster care. We conducted qualitative research and performed a thematic analysis of the interview material. The analysis indicates that the caseworkers perceive communication, collaboration, relationship, and recognition as important for preventing unintended moves. Our findings were discussed in the light of theory about cooperation, communication, relationship, and recognition, as well as previous research on unintended moves from foster care.

The caseworkers' cooperation with foster parents, parents and other instances was highlighted as important. Furthermore, common understanding and common goals between the parties around the child were described as crucial for achieving good cooperation and for finding good solutions. Cooperation and the relationship between foster parents and parents are highlighted as important, as well as the role of the caseworker in facilitating this cooperation. The importance of the caseworker being able to create good relationships and cooperation with both foster parents, parents and the child is described as preventive. The caseworkers emphasize the importance of being close to the foster homes, putting in the right help, being available, creating trust and mutual understanding.

A significant obstacle for caseworkers in the preventive work is the caseworkers lack of time. This limits the possibilities for maintaining frequent contact, establishing trust and security, as well as creating a mutually appreciative relationship with and between foster homes, children, and parents. The caseworkers often having to prioritize urgent and statutory tasks, which reduces the opportunity to work proactively.

Although our findings do not add new perspectives to existing research on the prevention of unintended moves for children living in foster care, it is nevertheless relevant and can contribute to clarifying good practice in foster care follow-up.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	2
1.2	Presentasjon av problemstilling og avgrensninger.....	3
1.3	Oppgavens oppbygning.....	4
2	Lover og forskrifter	5
2.1	Grunnloven.....	5
2.2	Barnevernsloven.....	5
2.3	Forskrift om fosterhjem.....	7
2.4	Fosterhjemsavtalen.....	8
3	Kunnskapsstatus	9
3.1	Forhold vedrørende fosterhjemmet	10
3.1.1	Egenskaper ved fosterforeldrene	10
3.1.2	Relasjon til foreldre	11
3.1.3	Formell og uformell støtte.....	11
3.1.4	Fosterhjemmets biologiske barn.....	11
3.1.5	Ordinære fosterhjem og slekt- og nettverksfosterhjem	12
3.2	Forhold vedrørende saksbehandler i barneverntjenesten	13
3.2.1	Relasjon til og samarbeid med fosterhjemmet	13
3.2.2	Skape samarbeid mellom foreldre og fosterhjem.....	14
3.2.3	Relasjon til fosterbarnet	14
3.2.4	Medvirkning fra fosterbarnet.....	15
3.2.5	Veiledning og oppfølging	16
3.3	Forhold vedrørende barnet	18
4	Teoretisk kunnskapsgrunnlag	19
4.1	Samarbeids- og kommunikasjonsteori	19
4.1.1	Samarbeidsteori.....	19
4.1.2	Kommunikasjonsteori	22

4.1.3	Saksbehandler sin rolle i samarbeid og kommunikasjon	23
4.2	Anerkjennelses- og relasjonsteori	24
5	Metode.....	28
5.1	Mål med undersøkelsen og metodevalg	28
5.2	Vitenskapsteoretisk ståsted: Fenomenologi og Hermeneutikk.....	29
5.2.1	Fenomenologi.....	29
5.2.2	Hermeneutikk	29
5.2.3	Fenomenologisk-hermeneutisk ståsted: betydning for studien	30
5.3	Forskernes forforståelse	31
5.4	Datainnsamling.....	33
5.4.1	Kvalitativ intervjumetode.....	33
5.4.2	Utvalgs- og rekrutteringsmetode	34
5.4.3	Beskrivelse av utvalget.....	35
5.4.4	Gjennomføring av intervjuene	36
5.5	Analyse.....	39
5.6	Litteratursøk	41
5.7	Forskningsetisk vurdering	42
5.7.1	Grunnleggende forskningsetiske normer	43
5.7.2	Informert samtykke	43
5.7.3	Anonymisering	44
5.8	Kvalitet: Reliabilitet, validitet og overførbarhet	45
5.8.1	Reliabilitet	45
5.8.2	Validitet	46
5.8.3	Overførbarhet	46
6	Resultat	48
6.1	Kommunikasjon og samarbeid.....	49
6.1.1	Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler.....	49
6.1.2	Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og saksbehandler	50

6.1.3	Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og fosterhjem.....	51
6.1.4	Kommunikasjon og samarbeid med andre instanser.....	53
6.2	Anerkjennelse og relasjon	55
6.2.1	Anerkjenne og bygge relasjon til fosterhjemmet	55
6.2.2	Anerkjenne og bygge relasjon til foreldre.....	57
6.2.3	Relasjon mellom fosterhjem og foreldre.....	57
6.2.4	Relasjon mellom saksbehandler og barn.....	58
6.3	Oppfølging og tiltak	59
6.3.1	Oppfølging	59
6.3.2	Veiledning og forsterkningstiltak	61
7	Diskusjon.....	63
7.1	Kommunikasjon og samarbeid.....	63
7.1.1	Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler.....	64
7.1.2	Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjem og foreldre.....	68
7.1.3	Samarbeid med andre instanser.....	71
7.2	Anerkjennelse og relasjonenes betydning	74
7.2.1	Anerkjennelse og relasjonens betydning til fosterhjem	74
7.2.2	Anerkjennelse gjennom oppfølging og veiledning	76
7.2.3	Anerkjennelse og relasjon til foreldre	78
7.2.4	Anerkjennelsens betydning for relasjonen mellom fosterhjem og foreldre	78
7.2.5	Anerkjennelse og relasjon til barnet.....	79
8	Avslutning og konklusjon:.....	81
	Litteraturliste	84
	Vedlegg 1.....	i
	Vedlegg 2.....	i

1 Innledning

Denne masteroppgave tar for seg forebygging av utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Den bygger på perspektiver fra saksbehandlere i barneverntjenesten og hva de opplever som viktig for å forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem.

FNs barnekonvensjon, som Norge har forpliktet seg til, beskriver i artikkel 3 punkt 2, at alle barn og unge har rett på beskyttelse og omsorg som sikrer barnets trivsel og at staten har et ansvar i å sikre at de får det (FNs konvensjon om barns rettigheter, 1989, s. 9–10). Barn som bor utenfor hjemmet, er en av barnevernets viktigste oppgaver. Det er det offentlige, nærmere bestemt barneverntjenesten som har ansvaret for disse barna. Barn som er under offentlig omsorg har i henhold til loven rett på forutsigbarhet, kontinuitet, omsorg og trygge rammer (NOU 2023: 7, s. 284). I Norge er fosterhjem det mest foretrukne alternativet når barn må flytte ut fra hjemmet, ni av ti barn som flytter ut av hjemmene sine flytter i fosterhjem (Norsk Fosterhjemsforening, 2023, s. 3). I Barnevernsloven (2021, § 9-1) defineres fosterhjem som:

«Med fosterhjem menes private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter denne loven».

Ved utgangen av 2022 bodde 8 464 barn mellom 0 og 17 år i fosterhjem (Bufdir, 2024). Når barneverntjenesten velger å plassere et barn i fosterhjem er det en målsetting at barnet skal få bedre oppvekstvilkår som kan kompensere for tidligere omsorgssvikt. En plassering som av ulike årsaker defineres som mislykket og medfører at barnet må flytte videre vil motvirke denne målsettingen (Backe-Hansen, 2009, s. 8).

Det viser seg at halvparten av alle barn som bor i fosterhjem opplever utilsiktet flytting minst en gang etter de flyttet i fosterhjem første gang. Utilsiktet flytting skjer oftest innen det første året etter plassering i fosterhjem (Bufdir, 2024). Backe-Hansen, Christiansen et al. (2013, s. 13) definerer utilsiktet flytting på følgende måte:

«En utilsiktet flytting innebærer at flyttingen fra fosterhjemmet skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått».

Forebyggende arbeid i kontekst av utilsiktede flyttinger i forbindelse med fosterhjem, kan sees på som prosesser som skjer i forkant av en fosterhjemsplassing og i etter barnet har flyttet inn i fosterhjemmet. I forkant av plassering handler det i stor grad om kursing, opplæring og forberedelser av fosterhjemmet, men også å finne et fosterhjem som matcher

barnets styrker og behov. Etter barnet har flyttet inn i fosterhjemmet handler det om å tilrettelegge, følge opp, veilede og styrke fosterhjemmet (Backe-Hansen, 2009, s. 4). I denne oppgaven er det forebyggende arbeid i etterkant av plassering som blir satt søkelys på.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Dessverre opplever mange barn og unge å måtte flytte fra fosterhjemmet de bor i. Utilsiktet flytting fra fosterhjem har en rekke negative konsekvenser, og kostnader på flere områder, både for barnet, fosterforeldrene og samfunnet. For barnet kan det føre til tap av relasjoner, tilhørighet og redusere barnets tro på at voksne klarer å ta vare på dem. For fosterhjemmet vil det være en følelsesmessig belastning å mislykkes og ved at en relasjon brytes. Opplevelsen kan føre til at fosterhjemmet ikke ønsker å ta på seg nytt oppdrag som fosterhjem igjen. Fosterhjemmet kan oppleve stress som medfører store psykiske og fysiske påkjenninger. Samfunnet vil tape ved at fosterhjem ikke vil være fosterhjem lengre, da det er en stor samfunnsutfordring å rekruttere nok fosterhjem. Det viser seg at fornøyde fosterhjem er de beste til å rekruttere nye fosterhjem (Kjelsaas et al., 2020, s. 91–92).

Hvis vi ikke har fosterhjem å plassere barn i kan dette medføre samfunnsøkonomiske konsekvenser. Det viser seg at «én krone investert i fosterhjem i forventning gir elleve kroner tilbake til samfunnet» (Pedersen et al., 2023, s. 4). I et samfunnsøkonomisk perspektiv er verdien av å miste fosterhjem 30,1 millioner kroner. For å komme frem til de samfunnsøkonomiske kostnader og verdier er det gjort sammenlikninger mellom plassering i fosterhjem med alternativ plassering i institusjon og hjelpetiltak i hjemmet. Beregninger som at barnet får bedre helsemessig livskvalitet, kan bidra i arbeidslivet i voksen alder og hvilke gleder fosterhjemmet får av å hjelpe et barn, er tatt med i beregningen. Det anslås at den offentlige budsjettkostnaden av å miste et fosterhjem er på 2,1 millioner kroner i året, i gjennomsnitt (Pedersen et al., 2023, s. 4–5).

Med bakgrunn i det overnevnte vil temaet forebygging av utilsiktet flytting fra fosterhjem være av interesse både for barneverntjenestene, samfunnet, fosterbarna og fosterhjemmene.

Vi har selv interesse for temaet og har erfart via våre jobber i Bufetat og barneverntjenesten hva utilsiktede flyttinger kan gjøre med både barn og fosterhjem. Vi har observert konsekvensene av hasteflytting til akuttinstitusjoner, negative utviklingstrekk hos barn etter flytting og barn som aldri faller til ro i et hjem. Vi har også sett tilfeller av barn som flytter mange ganger på kort tid og fosterforeldre som er utslitte og som avviser sine tidligere

fosterbarn. Disse erfaringene har motivert oss til å utforske hva som kan gjøres for å forebygge utilsiktede flyttinger. Vi var nysgjerrige på flere aspekter rundt utilsiktede flyttinger, inkludert årsaker til flytting, forebyggende tiltak, behovene til fosterhjemmene og saksbehandlere i barneverntjenesten sitt perspektiv på det.

Etter grundige vurderinger valgte vi å undersøke hva saksbehandlere i barneverntjenesten har erfart rundt temaet utilsiktet flytting fra fosterhjem. Vi leste forskning, men fant lite på hva saksbehandlere som jobber med fosterhjemmene og oppfølging av barn i fosterhjem så på som viktig for å forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem. Vi mener saksbehandlerne, som er tett på fosterhjemmene, sitter på kunnskap og erfaringer som er verdifull for å få en utvidet forståelse av utilsiktet flytting og hva som kan forebygge det. Derfor ønsket vi å innhente perspektiver fra de som jobber direkte med fosterhjemmene og oppfølgingen av dem.

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensninger

Med bakgrunn i det overnevnte kom vi frem til følgende problemstilling:

- Hva opplever saksbehandlere i barneverntjenesten er viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem?

Vi vil ta utgangspunkt i problemstillingen, og la den være førende for hvordan vi gjennomfører vår undersøkelse. Vi tar utgangspunkt i alle barn og ungdommer som bor i fosterhjem, i alderen 0-24 år. Videre tar vi utgangspunkt i alle barn som bor i fosterhjem, uavhengig av om det er frivillige plasseringer eller omsorgsovertakelser (Barnevernsloven, 2021, § 3-2, § 5-1). Vi har heller ikke avgrenset på type fosterhjem, det vil si at vi ikke kommer til å skille mellom barn som bor i slekt- og nettverksfosterhjem, fosterhjem gjennom private tiltak, ordinære fosterhjem eller spesialiserte fosterhjem.

Disse valgene er begrunnet med to hovedårsaker. For det første kan det være vanskelig for saksbehandlere å skille mellom ulike kriterier i en intervju situasjon, spesielt når de blir bedt om å basere seg på erfaringer som strekker seg over flere år tilbake. For det andre anser vi forebygging av utilsiktet flytting som relevant uavhengig av alder, plasseringsparagraf og type fosterhjem. Vi avgrenset også til forebyggende faktorer for barn som allerede bor i fosterhjemmet.

1.3 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er delt i åtte kapitler. Kapittel en er innledningen til oppgaven. De påfølgende kapitlenes innhold er som følger.

I kapittel to inneholder lover og forskrifter som er relevante for oppgaven. Der presenteres relevante momenter fra grunnloven, barnevernsloven. Relevante deler av forskrift om fosterhjem og fosterhjemsavtalen blir også presentert.

I kapittel tre inneholder kunnskapsstatus, hvor forskning som er relevant for oppgaven blir presentert. Der presenteres relevant forskning om utilsiktet flytting som beskriver forhold vedrørende saksbehandler i barneverntjenesten, forhold vedrørende fosterhjem og forhold vedrørende barnet.

I kapittel fire presenteres teori som er relevant for oppgaven. Teori om kommunikasjon, samarbeid, anerkjennelse og relasjon presenteres.

I kapittel fem beskrives forskningsmetoden som er benyttet i forbindelse med innhenting av data til denne oppgaven.

I kapittel seks beskrives resultatene som fremkom fra vår studie.

I kapittel syv drøftes funnene fra vår studie opp mot relevant forskning og teori.

I kapittel åtte presenteres en oppsummering og konklusjon, som en avslutning på oppgaven.

2 Lover og forskrifter

I dette kapittelet beskrives en oversikt over juridiske rammer som ligger til grunn for denne oppgaven og for deler av barneverntjenestens arbeid. Først vil vi redegjøre for en paragrafer fra Grunnloven, som ligger som et sterkt grunnlag for barnevernsloven. Deretter oppsummeres kort de paragrafene vi anser som mest relevante i forhold til vår problemstilling. I tillegg til barnevernsloven (2021) vil vi også redegjøre for viktige prinsipper i forskrift om fosterhjem (2023) og fosterhjemsavtalen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010).

2.1 Grunnloven

Grunnloven (1814) ligger til grunn for alle lover i Norge og er således også grunnlaget for hvordan barnevernsloven er lagt opp, formulert og ment forvaltet. Grunnloven (1814, § 1902) er spesielt relevant når det kommer til barneverntjenestens arbeid med fosterhjem og forebygging av utilsiktet flytting fra fosterhjem. Den sier at «enhver har respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon». Retten til familieliv er gjeldende både for foreldre og barn. Det betyr at foreldrene har rett til å utøve omsorg for sine barn på en måte de finner passende, så lenge det er innenfor akseptable grenser. Videre innebærer retten til familieliv en rettighet for barnet selv. Uavhengig av om de bor sammen med sine foreldre eller i en annen omsorgsbasis, har barn krav på et oppvekstmiljø som tilfredsstillende behovene som normalt assosieres med familieliv (Falch-Eriksen et al., 2022, s. 14–15).

2.2 Barnevernsloven

Barneverntjenestens oppgave er først og fremst å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får hjelp. Barnevernsloven skal bidra til at barn får en trygg og god oppvekst (Barnevernsloven, 2021, § 1–1). Ifølge barnevernsloven (2021, § 1-2) gjelder loven for barn opp til 18 år, men det kan også iverksettes hjelpetiltak for ungdom mellom 18-25 år (Barnevernsloven, 2021, § 3-6). Barnet rett til medvirkning beskrives i barnevernsloven (2021, § 1-4). I særlige tilfeller, og der hvor barneverntjenesten ikke lykkes i å skape gode nok omsorgsvilkår for barnet ved å iverksette frivillige hjelpetiltak, kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om omsorgsovertakelse for barnet (Barnevernsloven, 2021, § 5-1) Et av alternativene for hvem som skal ivareta den daglige omsorgen for barnet, vil da være fosterhjem. Det finnes også andre alternative

plasseringssteder som for eksempel institusjon, men disse vil ikke bli nærmere behandlet i dette studiet.

Barnevernsloven (2021) inneholder flere regler og rammer som er relevant for fosterhjem og barneverntjenestens oppfølging av fosterhjems plasseringer. Blant disse er for eksempel kapittel 7 om samvær og kontakt mellom barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse og § 8-3 som omhandler oppfølging av barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse. Det er kapittel 9, som omhandler fosterhjems plasseringer, vi anser som mest relevant å redegjøre for her.

Det finnes flere situasjoner hvor barneverntjenesten kan plassere barnet i et fosterhjem, enn ved beslutning om omsorgsovertakelse. Plassering i fosterhjem kan også benyttes som et frivillig hjelpetiltak (Barnevernsloven, 2021, § 3-2). Vi velger å ikke skille mellom barn som er plassert etter ulike lovparagrafer. Det innebærer at vi ikke skiller mellom barn som er plassert etter barnevernsloven (2021, §§ 5-1 og 3-2). Barneverntjenesten må uansett hvilken paragraf barnet er plassert i fosterhjem i henhold til, forholde seg til de ulike lovparagrafene som står beskrevet under kapittel 9 om fosterhjem, i barnevernsloven (2021). Ifølge barnevernsloven (2021, § 9-1) er et fosterhjem «et privat hjem som ivaretar omsorgen for et barn på grunnlag av vedtak etter denne loven». Ifølge barnevernsloven (2021, § 9-3) skal fosterforeldre ha «særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem». Videre presiserer barnevernsloven (2021, § 5-3) at ved vurdering av plassering for barnet skal det tas hensyn til «barnets behov for omsorg i et stabilt miljø» og «behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse».

Ifølge Prop. 106 L (2012-2013, s. 49), som er et forarbeid til den nyeste endringen av barnevernsloven, er stabilitet og kontinuitet særlig viktig når barneverntjenesten har omsorgen for et barn. Det betyr at barn som er under barnevernets omsorg bør flyttes minst mulig mellom ulike omsorgsbaser. I forbindelse med arbeidet med forslag til ny lovendring ble kravet om stabilitet, det vil si fravær av utilsiktet flytting og en trygg og god omsorgsplassering definert som et kvalitetsmål (Falch-Eriksen, 2018, s. 19).

Barneverntjenestens plikt til å følge opp barn som bor i fosterhjem og fosterfamilien er beskrevet i barnevernsloven (2021, § 9-6). Videre omtales barneverntjenestens plikt til å følge opp barnets utvikling og sikre at de får forsvarlig omsorg, samt barneverntjenestens plikt til å følge med på foreldrenes utvikling og tilby hjelp, veiledning og/eller formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser i barnevernsloven (2021, § 8-3). Barnevernslovens (2021, § 8-3)

inneholder også barneverntjenestens plikt til systematisk og regelmessig å vurdere om tiltak må justeres eller om omsorgsovertakelsen kan oppheves.

2.3 Forskrift om fosterhjem

I tillegg til å redegjøre for viktige aspekter i barnevernsloven, vil vi også gi en kort innføring i forskrift om fosterhjem, for å tydeliggjøre dens betydning for barneverntjenestens arbeid med fosterhjemsplasseringer.

Formålet med forskrift om fosterhjem (2023, § 1) er å sikre at barn som har flyttet i fosterhjem får trygg og god omsorg, og at fosterhjemmet settes i stand til å utøve sitt ansvar for å ivareta omsorgen for barnet. I forskrift om fosterhjem (2023, § 3) står det følgende: «Barnevernstjenesten og fosterforeldrene skal samarbeide om å gi barnet et trygt og godt fosterhjem med forsvarlig omsorg». Videre beskriver den at fosterhjemmet har et ansvar i å samarbeide med andre involverte rundt barnet som blant annet foreldre eller andre instanser. I tillegg sier den noe om barneverntjenestens ansvar for å bistå fosterforeldrene i samarbeidet med andre.

Forskrift om fosterhjem (2023, §§ 8 og 9) omhandler henholdsvis barneverntjenestens oppfølging av fosterbarnet og fosterforeldrene. Når det gjelder oppfølging av barnet står det spesifisert i forskrift om fosterhjem (2023, § 8):

Barnevernstjenesten må ha regelmessig kontakt med barnet, og tett kontakt hvis barnets situasjon tilsier det. Barnet skal få medvirke ved valg av kommunikasjonsform og hyppighet i kontakt med barnevernstjenesten.

Det står også at saksbehandler er ansvarlig for å skape og opprettholde en god relasjon til barnet. Plan for oppfølging av barn og fosterhjem, hyppighet i kontakt fosterhjem, samt krav om dokumentasjon, er forhold som også omtales i forskrift om fosterhjem. Videre står det presisert i forskrift om fosterhjem (2023, § 9) at:

Barneverntjenestens oppfølging av fosterfamilien skal være helhetlig og tilpasset fosterfamiliens behov. Barnevernstjenesten må jevnlig vurdere behovene for økonomiske, praktiske og faglige virkemidler. Barnevernstjenesten skal gi nødvendig råd, veiledning og støtte til fosterforeldrene og fosterforeldrenes egne barn.

Barneverntjenestens plikt til å ha oppfølgingsbesøk står omtalt i forskrift om fosterhjem (2023, § 10). Det står at barneverntjenesten skal besøke barnet minst fire ganger i året, men så ofte som nødvendig. Det vektlegges videre barnets rett til å uttale seg på oppfølgingsbesøk.

2.4 Fosterhjemsavtalen

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2010) har utarbeidet fosterhjemsavtalen, som er regulert av barnevernsloven (2021, § 9-7) og forskrift om fosterhjem (2023, § 7). Avtalen inneholder rettigheter og plikter for både fosterhjem. Dette inkluderer en oppdragsbeskrivelse, informasjon om opplæring, oppfølging, veiledning, samarbeid med barneverntjenesten, foreldre eller andre og taushetsplikt. Avtalen beskriver også barneverntjenestens ansvar, som inkluderer utarbeidelse av en plan for barnets omsorgssituasjon, tilsyn, oppfølging, opplæring, veiledning og samvær. Videre sier avtalen noe om økonomiske betingelser for fosterhjem og aspekter ved opphør av avtalen.

Fosterhjemsavtalen er en viktig avtale for både fosterhjem og barneverntjenesten, og det er særdeles viktig at denne gjennomgås nøye, at innholdet drøftes og at avtalen signeres. Det ligger mange nødvendige forventningsavklaringer i avtalen og den fungerer som et juridisk bindeledd mellom barneverntjenesten og fosterforeldre. Begge parter har tre måneder oppsigelsestid på avtalen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010, s. 10).

Samarbeid vektlegges spesielt i avtalen, der fosterhjemmet oppfordres til å varsle barneverntjenesten om hendelser av interesse for barnets omsorgssituasjon og familieforhold. Avtalen påpeker i tillegg at samarbeid med foreldre og andre instanser er viktig (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010, s. 10).

3 Kunnskapsstatus

I dette kapittelet presenteres kunnskapsstatus, både fra internasjonale og norske studier som retter seg mot temaet, utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Det er i den forbindelse viktig å poengtere at det er forskjeller i ulike land hvordan fosterhjemstilbudet er organisert og hvordan lover og politikk innvirker. Det er ikke sikkert all forskning er direkte overførbart til Norge, men det som er felles for alle landene som studiene er gjennomført, er at de har forpliktet seg til å følge FNs konvensjon om barns rettigheter (1989). Med bakgrunn i dette vurderer vi at både internasjonale og norske studier vil ha relevans.

Buđir (2024) har laget statistikk over tall hentet fra SSB i 2021. Statistikken viser at halvparten av barn som bor i fosterhjem, flytter minst en gang etter første fosterhjemsplassering, og at det er høyest sannsynlighet for at det skjer innen det første året etter plassering. Statistikken viser også at barn som har blitt flyttet en gang, har økt sannsynlighet for å måtte flytte på nytt. Barn som har bodd over 5 år i fosterhjemmet har lavere sannsynlighet for å oppleve utilsiktet flytting. Backe-Hansen, Christiansen et al. (2013, s. 7) anslår at mellom 20-50 % av flyttingene er utilsiktede. Internasjonal forskning viser til tilnærmet like resultater (Konijn et al., 2019, s. 483; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 342).

Studiene vi har gjennomgått identifiserer ulike faktorer som kan påvirke utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Det trekkes frem faktorer som kan øke risiko for utilsiktet flyttinger og faktorer som kan virke forebyggende mot utilsiktede flyttinger. Faktorene kan påvirke utilsiktet flytting enkeltvis, men også sammen. En viktig konklusjon fra Oosterman et al. (2007, s. 74) sin studie var at det sjeldent er en faktor som kan forklare årsaken til en utilsiktet flytting fra fosterhjem. Det er ofte er en kombinasjon av flere faktorer og det vil av den grunn, være viktig å sette inn en rekke ulike tiltak for å redusere ulike eller flere faktorer samtidig.

De faktorene som hovedsakelig blir trukket frem i studiene vi har gjennomgått omhandler forhold knyttet til barnet, forhold knyttet til fosterhjemmet og forhold knyttet til barneverntjenesten. Forhold knyttet til fosterbarnets familie er også omtalt, men omhandler hovedsakelig faktorer knyttet til familiens samspill med barneverntjenesten eller fosterhjemmet. Kapittelet deles derfor inn i tre deler: Forhold vedrørende barnet, forhold vedrørende fosterhjemmet og forhold vedrørende saksbehandler i barneverntjenesten. Forhold vedrørende familie presenteres i delen som omhandler fosterhjemmet og barneverntjenesten. Ved å presentere kunnskapsstatus fra disse områdene vil det gi nyttig bakgrunnsinformasjon for å forstå, de forskjellige faktorene som kan føre til utilsiktede flyttinger.

3.1 Forhold vedrørende fosterhjemmet

Dette kapitlet presenterer forskning som omhandler faktorer ved fosterhjemmet. Kapitlet deles inn i 5 underkapitler som tar for seg egenskaper ved fosterforeldrene, relasjon til foreldre, formell og uformell støtte, fosterhjemmets biologiske barn og ordinære fosterhjem og slekt- og nettverksfosterhjem. I underkapitlene presenteres faktorer som retter seg mot temaet utilsiktet flytting.

3.1.1 Egenskaper ved fosterforeldrene

Egenskaper ved fosterhjemmet viser seg å kunne påvirke risikoen for utilsiktede flyttinger fra fosterhjemmet. Det som trekkes frem som en forebyggende faktor er at fosterforeldrene har gode omsorgsevner (Farrugia & Joss, 2021, s. 6–9; Konijn et al., 2019, s. 494). Fosterforeldre som er motiverte for oppdraget, som er engasjerte og omsorgsfulle opplever færre utilsiktede flyttinger (Oosterman et al., 2007, s. 74). Konkrete egenskaper som kan forebygge utilsiktet flytting er varme i omsorgsutøvelsen, god kommunikasjon med barnet og positive samspill med barnet (Bernedo et al., 2016, s. 11). Det viser seg at fosterforeldre som har utfordringer med å sette og opprettholde grenser og som ikke klarer å tilpasse seg barnets utviklingsnivå, opplever høyere stress i omsorgsoppgaven. Dette kan igjen medføre større atferdsproblematikk hos barnet. Det viser seg at fosterforeldre som har en traumesensitiv tilnærming til barnet, lettere vil kunne respondere på barnets uttrykk på en måte, som hjelper til å etablere en trygg relasjon og tilknytning (Konijn et al., 2021, s. 495). Stressbelastninger, av ulik karakter, viser seg å kunne øke mulighetene for utilsiktet flytting (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 8). Fosterforeldre som er usikre på hvordan de skal håndtere barnets atferd eller er utslitte og stresset, kan få utfordringer med hvordan de best skal reagere på barnets atferd. Høyt stressnivå viser seg å redusere fosterforeldrenes evne til å gi omsorg. De ble mindre sensitive, mindre engasjerte, mindre motiverte og begrenset seg selv som omsorgspersoner (Tonheim & Iversen, 2019, s. 2). En annen faktor som er viktig å få frem er at fosterhjem ofte har en høy terskel for å varsle om at det er utfordringer, som medfører at fosterhjem ofte varsler for sent om at det er på veg til å bli en utilsiktet flytting. Det har vist seg at de kan varsle så sent at de allerede har besluttet at barnet må flytte ut (James, 2004, s. 20; López López et al., 2011, s. 120).

3.1.2 Relasjon til foreldre

Fosterforeldre sin evne til å samarbeide og skape god relasjon til foreldrene til fosterbarnet viser seg å kunne forebygge utilsiktede flyttinger. Hvis foreldrene støtter plasseringen i fosterhjemmet vil det øke sannsynligheten for en vellykket plassering (Konijn et al., 2021, s. 497; Moran et al., 2016, s. 43). En god relasjon mellom fosterforeldrene og foreldrene øker sannsynligheten for at foreldrene støtter plasseringen (Konijn et al., 2019, s. 494; Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 2). Det er også funnet at det å inkludere foreldre og behandle dem som en viktig del av barnets liv kan være forebyggende (Holtan et al., 2013, s. 1089).

På den andre siden viser forskning at mangel på god relasjon og godt samarbeid mellom foreldre og fosterforeldrene øker risikoen for negativ utvikling hos barnet. Barn tåler dårlig å leve i omsorgssituasjoner hvor de voksne rundt dem er i konflikt (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 156–157). Konflikter mellom fosterhjem og foreldre viser seg å øke sannsynligheten for utilsiktet flytting (Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 2).

3.1.3 Formell og uformell støtte

Både formell og uformell støtte viser seg å være forebyggende faktorer mot utilsiktet flytting. Uformell støtte innebærer støtte fra nettverk og annen familie, som for eksempel barnepass, hjelp med skoleskyss og emosjonell støtte. Formell støtte innebærer støtte fra saksbehandler i barneverntjenesten, avlastning, frikjøp, veiledning og avklaringer rundt lovmessigheter. Kvaliteten på både den formelle og uformelle støtten kan ha stor innvirkning på om fosterhjemmet orker å stå i oppdraget (Moran et al., 2016, s. 43). Støtte vil være spesielt viktig den første tiden av plasseringen (Paulsen & Ytreland, 2022, s. 23). Der barnet fremviser eksternaliserende atferd vil forsterkningstiltak som eksempelvis frikjøp og opplæring i hvordan håndtere slik atferd og fosterforeldrenes håndtering av egen mentale helse, være viktige forebyggende tiltak (Farrugia & Joss, 2021, s. 10). Eksternaliserende atferd beskrives som atferd som retter seg mot omgivelsene rundt og som uttrykk for vanskelige følelser. Eksempler kan være aggresjon, sinneutbrudd, bruk av rusmidler, regelbrudd, impulsivitet og uregulert atferd (Farrugia & Joss, 2021, s. 6–7).

3.1.4 Fosterhjemmets biologiske barn

Det viser seg at fosterhjem som har egne barn som er jevnaldrende eller yngre enn fosterbarnet, kan ha en negativ effekt på plasseringen. Det fremkommer også at det er viktig

at fosterforeldrene utøver like grenser og oppdragelsesmetode til både fosterbarnet og egne barn. En utfordring som fremkommer er at fosterhjemmets biologiske barn kan oppleve at deres tid med foreldrene blir tatt fra dem, men en positiv effekt kan være at de opplever å ha en ny venn å leke med (Falch-Eriksen, 2018, s. 38).

3.1.5 Ordinære fosterhjem og slekt- og nettverksfosterhjem

Det har de siste årene blitt en økt bruk av slekt- og nettverksfosterhjem i Norge (Kjelsaas et al., 2020, s. 16). Plassering i slekt- og nettverksfosterhjem viser seg å føre til mer stabile plasseringer og minske sannsynligheten for at plasseringen ender i utilsiktet flytting (Farrugia & Joss, 2021, s. 7; Jedwab et al., 2019, s. 62; Kjelsaas et al., 2020, s. 21; Konijn et al., 2021, s. 504).

Årsaken til at slekt- og nettverksplasseringer er mer stabile påpekes å kunne ha sammenheng med at slekt- og nettverksfosterhjem ofte strekker seg lengre for å holde ut, da det er sterkere relasjon mellom fosterbarnet og fosterhjemmet (Konijn et al., 2019, s. 489; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 343). En annen faktor som trekkes frem, som en mulig forklaring på hvorfor det er færre utilsiktede flyttinger fra slekt- og nettverksplasseringer, er at barn med atferdsproblematikk ofte ikke plasseres i slekt og nettverk. Det at slekt og nettverket kjenner til utfordringene til barnet, kan medføre at de ikke vil ta på seg oppdraget som fosterhjem og barnet blir plassert i ordinært fosterhjem (Farrugia & Joss, 2021, s. 8; Konijn et al., 2019, s. 489; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 343). Kjelsaas et al. (2020, s. 49–50) understreker at det ikke alltid er riktig å plassere i slekt og nettverk og at barnets utfordringer må vurderes og at der det er risiko for utilsiktet flytting kan det eventuelt ødelegge relasjoner i slekt og nettverk som en konsekvens av flyttingen.

Selv om forskning trekker frem at slekt- og nettverksfosterhjem fører til færre utilsiktede flyttinger, påpekes det at slekt- og nettverksfosterhjem ofte får mindre oppfølging og støtte enn ordinære fosterhjem (Konijn et al., 2021, s. 504; Rabassa & Fuentes-Peláez, 2023, s. 2). I Norge viser det seg at oppfølging av slekt- og nettverksfosterhjem ikke skiller seg fra ordinære fosterhjem og at det gis en mer tilpasset veiledning til slekt- og nettverksfosterhjem. Det er også gjort funn som viser at slekt- og nettverksfosterhjem ikke har fått god nok oppfølging, at de er mindre mottakelige for veiledning og at det er større risiko for underreportering av problemer (Backe-Hansen et al., 2019, s. 30–31). Farrugia og Joss (2021, s. 8) påpeker at saksbehandlere ofte jobber mer proaktivt for å forebygge utilsiktet

flytting i slekt- og nettverksfosterhjem, da disse fosterhjemmene ofte foretrekkes fremfor ordinære fosterhjem.

3.2 Forhold vedrørende saksbehandler i barneverntjenesten

I dette kapitlet presenteres forhold vedrørende saksbehandler i barneverntjenesten. Kapitlet deles opp i 5 underkapitler som tar for seg relasjon til og samarbeid med fosterhjemmet, skape samarbeid mellom foreldre og fosterhjem, relasjon til fosterbarnet, medvirkning fra fosterbarnet og veiledning og oppfølging.

3.2.1 Relasjon til og samarbeid med fosterhjemmet

Fosterhjemmets forhold til saksbehandleren er en viktig faktor som kan forebygge utilsiktede flyttinger. Saksbehandlers relasjon til og samarbeid med fosterhjemmet blir trukket frem som viktig for å forebygge utilsiktet flytting (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 27; Moran et al., 2016, s. 44; Tonheim & Iversen, 2019, s. 2). En forutsetning for at saksbehandler skal bygge tillit og relasjon til fosterhjemmet er at de treffer fosterhjemmet ofte. Hyppige bytter av saksbehandler viser seg å ha negativ effekt på relasjonen mellom saksbehandler og fosterhjemmet (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 150).

Når det kommer til mer spesifikt hva ved samarbeidet som kan ha en god effekt, viser det seg å ha positiv effekt for fosterhjemmet at de opplever emosjonell støtte, tillit og god kommunikasjon med saksbehandleren (Tonheim & Iversen, 2019, s. 2). Det er viktig at fosterhjemmet føler seg som en del av teamet rundt fosterbarnet (Saarnik, 2021, s. 10). Det at fosterforeldrene føler seg respektert, verdsatt og involvert er viktig og i motsatt fall hvis de ikke føler det, kan det øke risikoen for at de avslutter oppdraget som fosterhjem (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 27; Saarnik, 2021, s. 10).

Regelmessig kontakt med saksbehandler øker fosterhjemmets opplevelse av å være involvert og hvor trygg relasjon de får til saksbehandleren. Dette påvirker videre hvor trygge fosterhjemmene føler seg på å fortelle hva de opplever (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 171). Fosterhjem vektlegger saksbehandler sin tilgjengelighet som viktig for at de skal oppleve samarbeidet som bra (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 33–34; Lohne & Ødegård, 2012, s. 18). Tilgjengelighet trekkes frem som viktig for å eksempelvis avklare spørsmål om økonomi, samvær og ferie (Lohne & Ødegård, 2012, s. 18).

3.2.2 Skape samarbeid mellom foreldre og fosterhjem

Et godt samarbeid mellom saksbehandler og foreldre, viser seg å kunne bidra til en mer stabil plassering (Backe-Hansen et al., 2019, s. 118). Det viser seg at saksbehandlere burde legge til rette for at fosterforeldre og foreldre møtes for å bli kjent. Dette kan ha flere positive effekter for samarbeidet mellom fosterhjemmet og foreldrene. Foreldrene kan føle seg mer respektert som foreldre. Foreldrene kan formidle viktig informasjon om barnet. Fosterforeldrene og foreldrene kan se hverandre, å få konkrete ansikter å forholde seg til. Det viser seg at foreldre støttet plassering i fosterhjemmet oftere hvis de hadde møtt fosterhjemmet og fosterhjemmet tenker oftere at det kommer til å bli et bra samarbeid (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 144–145).

Videre i samarbeidet mellom foreldre og fosterhjem viser det seg at saksbehandlere får en viktig rolle som meklere. Saksbehandlere selv sier at de får en rolle i å ivareta behovene til barnet, fosterhjemmet og foreldrene. De må prøve å oppnå en felles forståelse mellom partene, som igjen skal være til det beste for barnet. I denne prosessen må de balansere mellom alle sine individuelle behov for å finne en løsning som er akseptabel for alle parter. Dette er en kompleks oppgave, da alle har sine rettigheter og behov som skal ivaretas i dette tre parts samarbeidet (Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 9).

3.2.3 Relasjon til fosterbarnet

Det viser seg at antall kontaktpunkter og hvor god relasjon det er mellom fosterbarnet og saksbehandleren kan være en forebyggende faktor mot utilsiktede flyttinger (López López et al., 2011, s. 113). En sterk relasjon mellom saksbehandler og barnet blir sett på som en forebyggende faktor. Det øker tryggheten (Falch-Eriksen, 2018, s. 43–44). En god relasjon mellom saksbehandler og barnet kan åpne dører for at barnet kan oppleve mer kontroll over og større forståelse av egen situasjon. Det gir rom for medvirkning. Ved at saksbehandler bruker tid med barnet kan barnet være med å påvirke hvordan egne uttrykk påvirker dem selv og menneskene rundt. En støttende relasjon vil hjelpe de unge til å bli en aktiv part i løsninger på utfordringer (Backe-Hansen et al., 2019, s. 90).

En annen viktig faktor ved tett dialog og relasjon mellom saksbehandler og barnet er at dette kan være en viktig faktor for å synliggjøre at fosterhjemmet ikke fungerer. Hvis barnet uttrykker misnøye med fosterhjemmet viser det seg ofte at dette fører til utilsiktet flytting (Falch-Eriksen, 2018, s. 44).

Hyppige skifter av saksbehandler viser seg å utfordre barnets opplevelse av trygghet og fører til mindre trygge samtalesituasjoner. Dette settes i sammenheng med lite kontinuitet i relasjoner til saksbehandler. I en undersøkelse rapporterer 28 prosent av fosterbarna at de opplever lav grad av trygghet til saksbehandler i barneverntjenesten. I samme undersøkelse rapporterer 30 prosent av fosterforeldre at de har skiftet saksbehandler 3-4 ganger og 27 prosent oppgir å ha skiftet saksbehandler fem eller flere ganger (NOU 2023: 7, s. 96–97). Falch-Eriksen (2018, s. 44) påpeker at hyppige utskiftninger av saksbehandler skaper merkbare forskjeller i oppfølging og forventninger. Så skifte av saksbehandler påvirker både relasjonen til barnet og til fosterhjemmet.

3.2.4 Medvirkning fra fosterbarnet

Det viser seg at barn i barnevernet opplever å bli for lite involvert og ønsker å bli mere hørt. Noen ønsker ikke alltid å medvirke selv, men vil ha en tillitsperson som medvirker på vegne av dem (Backe-Hansen et al., 2019, s. 89).

Farrugia og Joss (2021, s. 12) presenterer funn fra Australia som viser at bare 17 % av fosterbarna hadde blitt snakket med før det ble besluttet flytting og i halvparten av sakene kom det frem at barna ikke hadde blitt snakket med i det hele tatt angående bytte av bosted. Barns medvirkning i barnevernet er en utfordring, også i Norge. Barns medvirkning er ikke ivaretatt godt nok i barnevernssaker, selv om rettigheten er helt tydelig spesifisert i lovverket. Barn i barnevernet får hverken være med å ta beslutninger eller klage i etterkant. De opplever heller ikke at de trygt kan dele sine tanker, følelser og ønsker (NOU 2023: 7, s. 15). Det er mangler ved barns medvirkning i alle faser av en sak, helt fra undersøkelse til ettervern. Det viser seg at barn ikke blir informert eller tatt med på råd. Den viktigste faktoren som blir trukket frem for å få til medvirkning fra fosterbarn er barnets relasjon til den de skal snakke med (NOU 2023: 7, s. 97–98). Barn som bor i fosterhjem medvirker også mindre enn barn som for eksempel bor på institusjon (Kjelsaas et al., 2020, s. 64). Det er samtidig viktig å balansere hvor mye barnet skal medvirke. Både for mye og for lite medvirkning kan ha uheldig virkning for barnet, men det er viktig å legge til rette for medvirkning slik at barnet føler seg involvert og at de skal få lov å velge om de vil medvirke eller ikke (Backe-Hansen et al., 2019, s. 89–90; Kjelsaas et al., 2020, s. 64).

3.2.5 Veiledning og oppfølging

I Norge har barnevernspolitikken endret seg mot at plasseringer i fosterhjem skal økes og plasseringer i institusjon skal reduseres. Dette vil medføre en økende grad av barn som tidligere ville blitt plassert i institusjon, nå plasseres i fosterhjem. Dette vil med stor sannsynlighet øke behovene for opplæring, støtte og veiledning til fosterhjemmene (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 193). Fosterhjem sin opplevelse av å ha støtte viser seg å være viktig for å forebygge utilsiktet flytting (Farrugia & Joss, 2021, s. 10–11).

Det første året av plasseringen har vist seg å være en av de mest sårbare når det kommer til forekomsten av utilsiktet flytting. Behovene som kommer til syne det første året kan ha betydning i flere år fremover (Farrugia & Joss, 2021, s. 9). Å iverksette veiledning på et tidlig stadium av plasseringen vil kunne styrke fosterhjemmet og tilpasningen til barnet (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 147–148). Backe-Hansen, Havik et al. (2013, s. 147) beskriver at det tidligere var noe bekymringer for at tidlig veiledning ville være forstyrrende for relasjonsbyggingen mellom fosterhjemmet og fosterbarnet, men forskning viser at veiledning eller oppfølging ikke vil forstyrre plasseringen. Både veiledning og oppfølging av barnet og fosterhjemmet viser seg å ha god effekt, spesielt de første 3 årene av en plassering (Oosterman et al., 2007, s. 71).

Fosterhjemmene gir også uttrykk for at opplæring og informasjon er viktig og at de får for lite av det (NOU 2023: 7, s. 293). I flere av forskningsrapportene vi har lest blir viktigheten av opplæring og veiledning av fosterhjemmene både i forkant av og underveis i oppholdet trukket frem som en forebyggende faktor mot utilsiktede flyttinger. Rapportene fremhever forskjellige områder fosterhjem trenger veiledning eller opplæring på. Det som går igjen i rapportene vi har gjennomgått, er behovet for veiledning og opplæring i hvordan møte barn med utfordrende atferd og sterke smerteuttrykk, men også hvordan fosterforeldrene skal håndtere seg selv i stressende situasjoner. Veiledning i hvordan gi utviklingsstøttende omsorg til barn med sterke smerteuttrykk trekkes også frem som viktig (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 147–148; Farrugia & Joss, 2021, s. 11; Jedwab et al., 2019, s. 62; López López et al., 2011, s. 119–120).

Mer konkret beskriver fosterhjem at de trenger mer kunnskap om rusmisbruk, seksuelle overgrep, føtal alkohol syndrom, hvordan møte barn som har opplevd traumer, misbruk og omsorgssvikt, hvordan danne relasjon og hvordan håndtere belastninger og stress (Saarnik, 2021, s. 10–11). Fosterhjem rapporterer også behov for veiledning i hvordan håndtere

aggressiv atferd fra fosterbarnet (Olesen et al., 2023, s. 176–177; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 343). Fosterhjemmene opplever at saksbehandler besøker dem for lite, ikke bruker evidensbaserte metoder og at saksbehandlerne vanligvis ikke er trent i håndtering av aggressiv atferd selv. Det er usikkerhet rundt hvor effektiv veiledning i håndtering av aggressiv atferd er, da fosterhjemmene ikke kan bli fulgt opp i om de bruker metodene riktig, fordi veilederen ikke er der når metodene brukes. Det økte heller ikke fosterforeldrenes forståelse av atferdsproblemet til barnet (Vanderfaeillie et al., 2018, s. 343).

Ekhaugen et al. (2018, s. 7). gjennomførte en kartlegging av forskjellige barneverntjenester sitt tilbud om veiledning til fosterhjem. Det viste seg at det er store variasjoner mellom kommunen både i innhold av veiledning, organisering, om det tilbys veiledning og om det er fra egne veiledere, private aktører eller andre offentlige instanser. Kartleggingen viste et behov for bedre og mer tilpassede individuelle veiledninger av fosterhjem.

Konijn et al. (2021, s. 505–506) påpeker viktigheten av oppfølging av fosterhjemmene. Det er viktig å fortløpende sette inn tiltak for å forebygge det vi vet er risikofaktorer for utilsiktet flytting som for eksempel en vanskelig eller utrygg relasjon mellom fosterforeldre og fosterbarn, atferds- eller emosjonelle vansker hos barnet og kompetanse hos fosterforeldre. NOU 2023: 7 (s. 293) viser til forskningen som påpeker at det foreligger mangler ved oppfølgingen av fosterhjem og at det kan være en medvirkende årsak til utilsiktet flytting. Backe-Hansen et al. (2019, s. 58) påpeker at god oppfølging er personavhengig og henger sammen med kompetansen til den som har oppfølgingen.

For at saksbehandlere skal klare å fylle den omfattende rollen i å støtte fosterhjemmet i så stor grad som det er beskrevet her vil de trenge tilstrekkelig med tid og kompetanse, men kompetansen får lav verdi hvis de ikke har tid til å bruke den (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 152–154).

Den endrede bevisstheten rundt kompleksiteten av behovene til barn som bor i fosterhjem har medført et behov for å profesjonalisere fosterhjemsarbeidet i flere land, noe flere fosterhjem også trekker frem som ønskelig (Backe-Hansen et al., 2019, s. 84). Fosterhjem vil trenge både finansiell og emosjonell støtte som kan gjøre dem i stand til å forstå og håndtere fosterbarnets utfordringer og for å øke stabiliteten, for å unngå utilsiktede flyttinger (Jedwab et al., 2019, s. 62; Tonheim & Iversen, 2019, s. 2).

3.3 Forhold vedrørende barnet

Barn som plasseres i fosterhjem i dag, har større utfordringer og behov sammenlignet med tidligere (Backe-Hansen et al., 2019, s. 84).

De mest fremtredende faktorene som blir trukket frem rundt forhold ved barnet i rapportene vi leste var barnets alder og atferd. Andre faktorer som kan ha innvirkning, men i mindre grad, er plasseringshistorikk, psykisk helse og kjønn (Bergsund et al., 2023, s. 22). Vi har valgt å avgrense til å presentere forhold ved barnets alder og atferd, da dette er de mest fremtredende faktorene for utilsiktet flytting.

Alder ved plassering viser seg å være en faktor som påvirker utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Det viser seg at høyere alder på fosterbarnet øker risikoen for utilsiktet flytting. Alder viser seg å ha sammenheng med barnets atferd (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 121; Farrugia & Joss, 2021, s. 6; Jedwab et al., 2019, s. 62; Konijn et al., 2019, s. 493; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 342).

Det er spesielt eksternaliserende atferd som påvirker risikoen for utilsiktet flytting mest (Farrugia & Joss, 2021, s. 6; Jedwab et al., 2019, s. 62; Konijn et al., 2019, s. 489).

Eksternaliserende atferd øker sannsynligheten for raske beslutninger om at barnet må flytte før det er forsøkt tiltak. Det viser seg derimot at eksternaliserende atferd tolereres bedre fra yngre barn (Farrugia & Joss, 2021, s. 6–7).

Vanderfaeillie et al. (2018, s. 342) fant at risikoen for utilsiktet flytting økte med syv prosent for hvert år barnet ble eldre. Han beskriver at sammenhengen mellom alder og atferd ofte kan henge sammen med at barnet får mer alvorlige atferdsuttrykk når alderen øker, som medfører at omsorgsoppgaven blir mer utfordrende. Farrugia og Joss (2021, s. 7) fant i sin studie at atferd bare ble et problem når den medførte risiko for andre. De tillegger at opplevelsen av risiko vil være subjektiv, så det vil være individuelle forskjeller på når omsorgspersonen vil oppleve situasjonen som utrygg.

Risikoen for utilsiktet flytting viser seg å bli redusert når barnet gikk til behandling eller terapi for problemene sine (Jedwab et al., 2019, s. 63; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 342).

4 Teoretisk kunnskapsgrunnlag

Valget av teoretiske perspektiver ble tydelig når vi arbeidet med analysen av funnene våre. De teoretiske perspektivene vi har valgt er anerkjennelsesteori og samarbeidsteori og begge har høy relevans for vår studie. Under kapitlet om samarbeidsteori vil vi supplere med kommunikasjonsteori, da kommunikasjon regnes som vesentlig for å få til samarbeid (Glavin & Erdal, 2018, s. 64). I kapitlet om anerkjennelse vil vi supplere med relasjonsteori da relasjon er vesentlig for å skape anerkjennelse og omvendt (Aubert & Bakke, 2018, s. 35). Anerkjennelsesteori og samarbeidsteori henger også sammen ved at anerkjennelse vil være viktig for å etablere gode samarbeid (Glavin & Erdal, 2018, s. 38).

4.1 Samarbeids- og kommunikasjonsteori

Dette kapitlet presenterer teoretiske perspektiver om samarbeid og kommunikasjon. Konteksten for de teoretiske beskrivelsene vil være i lys av partene involvert rundt en fosterhjems plassering. Kapitlet deles i tre deler. Først belyses samarbeidsteori, så belyses kommunikasjonsteori. Til slutt presenteres teori som belyser saksbehandler sin rolle i samarbeid og kommunikasjon rundt fosterhjems plasseringen.

4.1.1 Samarbeidsteori

Samarbeid vil i denne oppgaven handle om samarbeid mellom aktører som er involvert rundt barnet som bor i fosterhjem. I en fosterhjems plassering vil det være ulike aktører som er involvert rundt barnet. Det vil naturligvis være fosterhjemmet og saksbehandler i barneverntjenesten. I tillegg er det som regel foreldre involvert og skole/barnehage. Andre aktører som ofte er inne i en barnevernssak er barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) og pedagogisk- psykologisk tjeneste (PPT) for å nevne noen. Et godt utviklet samarbeid kan defineres på følgende måte:

«En systematisering eller organisering av det hver enkelt gjør overfor en og samme problemstilling/klient, slik at alle tiltak er vel tilpasset hverandre og ikke motvirker hverandre» (Knoff 1985 sitert i Glavin & Erdal, 2018, s. 25–26).

I denne oppgaven kan man se på samarbeid som en systematisering eller organisering av hva hver enkelt gjør for å forebygge at det skal forekomme en utilsiktet flytting fra fosterhjemmet og at barnet skal ha det best mulig i fosterhjemmet. De ulike aktørene som er involvert rundt

barnet jobber da sammen og gjennomfører handlinger som ikke motvirker målet om at barnet ikke skal måtte oppleve en utilsiktet flytting fra fosterhjemmet. Det er flere viktige faktorer som kan spille inn på om samarbeid blir bra. En av de viktigste faktorene som blir trukket frem er felles problemforståelse. Alle aktører i samarbeidet må ha en felles forståelse av hva som er utfordringen. Hvis ikke alle har en felles forståelse av hva som er utfordringen vil man heller ikke kunne etablere en felles målsetting (Glavin & Erdal, 2018, s. 33).

Glavin og Erdal (2018, s. 42–45) trekker frem flere suksessfaktorer for å få til vellykkede samarbeid. De beskriver faktorene i lys av tverrfaglig samarbeid, men flere av faktorene har betydning for samarbeid generelt. Faktorene som trekkes frem her vil være vesentlig i alt av samarbeid om det er mellom fosterhjem og foreldre eller barneverntjenesten og fosterhjemmet eller mellom forskjellige instanser.

Som nevnt er felles problemforståelse en forutsetning for felles mål, men felles mål er en viktig faktor for å få til godt samarbeid. Hvis alle rundt barnet har en felles forståelse av hva som er målet vil det være lettere å finne felles strategier for å nå dem. For å finne felles strategier er det viktig å ha et realistisk syn på hva den andre kan bidra med og det må foreligge en fleksibilitet og vilje til å endre praksis fremfor å opprettholde en konflikt. Alle som deltar, må oppleve at samarbeidet er nyttig for seg. De som bidrar, må oppleve sitt bidrag i samarbeidet som nyttig. Dette henger sammen med nødvendighet. De som deltar, må oppleve at det er nødvendig å samarbeide for å oppnå målet (Glavin & Erdal, 2018, s. 43).

Samspeillet mellom deltakerne er avgjørende for samarbeidet. Det må foreligge trygghet, respekt og tillit mellom de som samarbeider. Trygghet er viktig for å at alle skal tørre å bidra med sin kompetanse. Det må være en åpenhet rundt hvordan hver enkelt aktør sin væremåte og bidrag påvirker samarbeidet positivt eller negativt. Respekt med tanke på at deltakerne er forskjellige og at ulikheter kan gi forskjellig innsikt i problemstillingen. Det er også viktig med en respektfull dialog og uenigheter må gå på sak og ikke person. Ved å ha en respektfull tilnærming til hverandre kan den enkelte deltaker sine styrker fremheves og bygge på de sterke sidene til deltakerne. Det er viktig å ha respekt og anerkjennelse for ulike syn og kunne respondere på dette med egen forståelse fremfor å angripe den andres ulike syn. Å ta den andre på alvor er en nøkkel i dette. Det er viktig å ha respekt både for andres fagkompetanse, men også foreldre og fosterhjemmenes erfaring og kunnskap om eget liv. Ved at samarbeidet er basert på respekt, åpenhet og redelighet vil dette skape tillit (Glavin & Erdal, 2018, s. 44).

Tillit er en vesentlig faktor for at samarbeid skal fungere bra. Tillit er viktig både for at aktørene skal ha tillit til at de andre har kunnskap som er relevant og at de opplever å ha tillit til at det de kommer med er relevant. Økt tillit skaper mindre behov for kontroll. En av de viktigste faktorene for å skape tillit er en åpen og direkte kommunikasjon. Det vil også være viktig at det er samsvar mellom nonverbal og verbal kommunikasjon (Glavin & Erdal, 2018, s. 44). Når tillit er etablert kan det medføre positive effekter som at kommunikasjon mellom partene fungerer bedre, det er lettere å dele informasjon og tilliten til den andres faglig vurderinger eller synspunkter blir større. Det kan skapes en kultur i samarbeidet hvor man jobber videre med andres arbeid fremfor at man kontrollerer om man er enige i arbeidet den andre har gjort (Ueland, 2014, s. 99).

Når alle rundt barnet i fosterhjemmet samarbeider mot samme mål, med samme forståelse av utfordringen barnet har, vil dette kunne bidra til at alle lager en sammenheng som gir de beste forutsetningene for et positivt resultat for barnet. Alle jobber med felles innsats til det beste for barnet og forstår meningen med samarbeidet. Dette vil hjelpe barnet med å oppleve sammenheng i livet. De kan oppleve å få større forståelse for hva som skjer i livet, få større forståelse av hva som er meningen med det som skjer rundt dem og de kan oppleve større kontroll over egen tilværelse. Opplevelsen av sammenheng utvikler seg i en spiral i møte med tilbakemeldinger fra omgivelsene (Hertz, 2011, s. 75–76). Vi blir til det andre beskriver oss å være (Hertz, 2011, s. 104).

Samarbeid med andre instanser vil være relevant i de fleste sammenhenger når det kommer til fosterhjems plasseringer. NOU 2023: 7 (s. 349–350) trekker også frem viktigheten av tverrfaglig samarbeid for at barneverntjenesten skal lykkes og for å få en helhetlig forståelse av behovene til barnet. Barneverntjenesten har et ekstra ansvar for å sikre at samarbeid mellom offentlige etater rundt barna i fosterhjem. De har et ansvar i å påse at barnet får et helhetlig og samordnet hjelpetilbud etter at de har overtatt omsorgsansvaret for barnet (Prop. 106 L (2012-2013), s. 69).

Glavin og Erdal (2018, s. 15) beskriver tverrfaglig samarbeid, som noe som oppstår når det innledes et samarbeid mellom forskjellige faggrupper og det kan være på tvers av både profesjoner, sektorer og etater. Tverrfaglig samarbeid kan kun beskrives som tverrfaglig hvis de som samarbeider jobber sammen mot et felles mål. De som deltar, skal jobbe sammen om målet i fellesskap. Hadde deltakerne jobbet parallelt mot et mål kan man kalle det flerfaglighet. NOU 2023: 7 (s. 388) fremhever at samarbeid mellom barneverntjenesten, NAV og de kommunale helse- og omsorgstjenestene vil være viktig i en fosterhjemssak. De

poengterer at samarbeidet ofte bærer preg av parallelt arbeid. Kommunikasjonen mellom tjenesten baserer seg ofte på henvisninger og meldinger frem og tilbake. De jobber parallelt og kommunikasjonen går mellom barneverntjenesten og de andre instansene. Det poengteres at samarbeid med de som trenger hjelp ville vært det beste tilbudet. I en fosterhjemssak ville dette innebære at barnet og fosterhjemmet involveres i samarbeidet. De trekker også frem at skole/barnehage, SFO og foreldre burde involveres.

4.1.2 Kommunikasjonsteori

Kommunikasjon er helt avgjørende for å få til samarbeid. Det er derfor viktig å ha kunnskap om kommunikasjon (Glavin & Erdal, 2018, s. 64). Vi kommuniserer hele tiden enten om det er via kroppsspråk, ord, handling eller ikke handlinger. Alt du gjør, ikke gjør, sier eller ikke sier er kommunikasjon. Alt blir fortolket av noen. Det er med andre ord umulig å ikke kommunisere. Vi kommuniserer på flere nivåer og det kan foregå parallelt. Vi kan eksempelvis kommunisere med ord, kroppsspråk og tonefall samtidig (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 34).

Nyere kommunikasjonsteori fremhever at kommunikasjon i samhandling skjer sirkulært. Det innebærer at de som kommuniserer med hverandre påvirker hverandres kommunikasjon via samspillet mellom dem. Det skjer en transaksjon av informasjon mellom begge eller alle som deltar. Kommunikasjonen er en prosess, den vil forandre seg dynamisk utfra samspillet med den man kommuniserer med. Sender og mottaker deltar i kommunikasjonen og påvirker kommunikasjonen samtidig. I tillegg til sender og mottaker vil konteksten kommunikasjonen skjer i, påvirke hvordan det som sies tolkes (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 24–25).

Tolkningen av det som kommuniseres vil være avgjørende for hvordan det forstås. Alle ord og setninger blir tolket av mottakeren og den konteksten det sies i. Hvilke ord som blir vektlagt, tonefall og kroppsspråket som følger ordene. En setning kan bety flere ting utfra hvordan det tolkes av mottakeren og konteksten den sies i. Samme setning kan forstå både positivt og negativt avhengig av for eksempel tonefall og kontekst. Forstås det som sies ironisk og syrlig eller positivt og anerkjennende (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 36).

Relasjonen mellom menneskene som kommuniserer er en viktig del av forståelsen av sirkulær kommunikasjon. Relasjonen påvirker samspillet og hvordan den enkelte opplever seg selv og den andre i samspillet. Vi kan vise ulike sider av oss selv i samspill med forskjellige mennesker. Samspillet fra en enkelt person til forskjellige andre, avhenger av relasjonen den

personen har til de ulike personene. Hvis man har en bevissthet til det relasjonelle aspektet i samspillet, vil det være lettere å forstå at handlingene eller egenskapene den enkelte viser i et samspill, ikke er egenskaper ved individet, men at det er et samspillsmønster mellom deltakerne i samspillet. Personen viser denne siden av seg selv i den spesifikke relasjonen. Ved å ha en sirkulær forståelse av kommunikasjonen vil du analysere situasjonen annerledes og mulighetene for løsninger vil være flere. Du vil innse at du selv er en del av samspillet og påvirker helheten av samspillet (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 37–39). Ved å sette søkelys på den gjensidige påvirkning mellom personen i samspillet vil man kunne frigjøre seg fra at en handling fører til en årsak og kunne se at responsen også kan være årsaken til handlingen og visa versa (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 114).

4.1.3 Saksbehandler sin rolle i samarbeid og kommunikasjon

I kommunikasjon og samarbeid rundt et barn i fosterhjem vil saksbehandler i barneverntjenesten ha en sentral rolle i samarbeidet da de har kontakt med både fosterhjemmet, barnet, foreldrene og de andre instansene. Vi ønsker derfor å beskrive to roller som vi mener er relevante for saksbehandlere i barneverntjenesten (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s. 44–45).

Den første rollen beskrives som mellommann. Mellommannen får en rolle i å kommunisere med alle involverte og være et bindende ledd som fremmer alle parter sitt syn. Målet med dette er å legge til rette for direkte kommunikasjon mellom partene. Denne rollen går ut på å legge til rette for kommunikasjon og forebygge konflikter og misforståelser. Mellommannen skal bidra med å tydeliggjøre synspunktene til de forskjellige partene i samarbeidet og avklare uenigheter. I samarbeid vil det være nødvendig at noen tar denne rollen, da det ofte er forskjellige motiver og relasjoner i samarbeidet (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s. 44).

Den andre rollen er konfliktløser. Denne rollen har mange likhetstrekk med mellommannsrollen, men konfliktløseren er opptatt av å løse konfliktene i den situasjonen som oppstår. Eksempelvis hvis foreldre og fosterforeldre er uenige om rammer og grenser for fosterbarnet eller at skolen er uenig med fosterhjemmet om behovet til barnet. Konfliktløseren blir en konsekvens av at mellommannen ikke har fått til å avklare enighet om synspunkter og tolkninger, både av faglig og personlig karakter (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s. 44–45).

Shulman (2003, s. 371) beskriver på tilsvarende måte at saksbehandlere kan ha en viktig rolle som mellomledd og konfliktløser mellom alle parter involvert i en fosterhjems plassering. I

rollene som mellomledd og konfliktøser vil saksbehandler være et bindende ledd mellom fosterhjem, barnet og foreldrene. Saksbehandler vil kommunisere med partene separat, men også sammen. Saksbehandleren representerer alle. Det vil samtidig være viktig når man blir et mellomledd som hjelper at man ikke tar parti med den ene fremfor den andre (Shulman, 2003, s. 333). Dette vil være spesielt viktig i trepartssamarbeidet mellom fosterhjem, foreldre og barn, hvor saksbehandler har en hjelper rolle ovenfor alle parter.

I et samarbeid med flere parter er det viktig at saksbehandleren er bevisst det som beskrives som triangulering. Triangulering oppstår når parter i samarbeid går sammen mot en av de andre partene i samarbeidet (Schibbye, 2009, s. 229; Shulman, 2003, s. 330). Eksempel på dette kan være at foreldre prøver å alliere seg med saksbehandler mot fosterhjemmet, foreldre allierer seg med barnet mot fosterhjemmet eller saksbehandler allierer seg med fosterhjemmet mot foreldrene. For å motvirke triangulering vil det være viktig å bygge opp et trygt samarbeidsklima mellom alle parter (Shulman, 2003, s. 330). Saksbehandleren som er en representant for alle i samarbeidet vil ha en viktig rolle for å lytte til individene, men samtidig klare å bryte negative mønstre ved for eksempel å gi flere perspektiver på situasjonen og ikke tar parti, men også involvere de forskjellige partene det gjelder slik at de kan snakke sammen om det som eventuelt er utfordrende (Shulman, 2003, s. 372).

I alt samarbeid vil det å anerkjenne forskjeller mellom deltakerne være viktig. Det å se de positive bidragene, heie på forskjellene og bruke andres synspunkter som inspirasjon kan bidra til gode samarbeid. Ulikheter er det som kan være styrker i samarbeid. Det kan skape nye erfaringer og utvikle holdninger og verdier (Glavin & Erdal, 2018, s. 38).

4.2 Anerkjennelses- og relasjonsteori

I dette kapitlet redegjøres det for teoretiske perspektiver om anerkjennelse og relasjon som har betydning for denne studien.

Relasjon har en betydning for kvalitet i endringsarbeid. Opplevelsen av å få hjelp påvirkes blant annet av om hjelper klarer å være varm, skape tillit, vise aksept og respekt for den andre (Aubert & Bakke, 2018, s. 16). Ordet relasjon betegner en forbindelse mellom to eller flere. Mennesker blir til og utvikler seg gjennom relasjoner til andre, både med nære omsorgspersoner, men også gjennom andre tilfeldige relasjoner (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 39–41).

Relasjon er en avgjørende komponent i kommunikasjon. Relasjonen i samspillet vil ha en betydning med tanke på hvordan relasjonen mellom deltakerne og erfaringer de forskjellige har med seg inn i samspillet. På den måten påvirker relasjonen kommunikasjonen og hva enkelte bringer inn i samspillet. (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 39).

En slik måte å forstå relasjon på, innebærer at det er en gjensidighet i samhandlingen og at begge påvirker på det som skjer i relasjonen. Formålet med samspillet blir en dialog hvor spesielt hjelper forsøker å innta en ikke-vitende posisjon. Det betyr at hjelper legger bort egne forestillinger om den andre og forsøker å forstå den andre fullt ut. Dette forutsetter en oppriktig nysgjerrighet og åpenhet fra hjelperen om temaet den andre forsøker å fortelle om. Som hjelper må man dermed holde tilbake eventuelle løsninger en har på utfordringen. Formålet blir å hjelpe den andre til å bli bevisst egne ressurser og finne egne løsninger (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 232–234).

Det å ha en nysgjerrig og undrende holdning til den andre innebærer også at man er anerkjennende (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 39). Anerkjennelse er et komplekst begrep som ikke lar seg lett definere, men Schibbye (2009, s. 256) beskriver det på følgende måte: «I begrepet ligger ideen om 'å se igjen', gjenkjenne, skjelne, befeste, erkjenne og styrke». Hun beskriver videre at anerkjennelse kan være fastlåst og negativ eller den kan vær gjensidig. En gjensidig anerkjennelse trekkes frem som viktig for å kunne endre det fastlåste i relasjonen (Schibbye, 2009, s. 257).

Honneth (2008, s. 103) beskriver at anerkjennelse skjer innenfor tre sfærer. Han kaller disse for kjærlighet, rettigheter og solidaritet. Anerkjennelse innenfor *kjærlighet* vil si anerkjennelse som skjer i nære relasjoner. Det kan eksempelvis være mellom foreldre og barn, kjærester og mellom venner. Kjærlighet sees på som det første nivået av anerkjennelse. Anerkjennelsen skjer gjensidig gjennom kontakt mellom mennesker. Anerkjennelse gjennom kjærlighet handler om opplevelsen av å bli sett, hørt og bekreftet for den man er. Dette vil styrke følelsen av trygghet, tilhørighet og eget selvbylde (Honneth, 2008, s. 104). Begrepet trenger imidlertid ikke bare handle om intime eller romantiske relasjoner, men kan også gis et mer nøytralt innhold. Det er likevel en forutsetning at det må være følelser sterkt tilstedeværende i relasjonen (Follesø, 2010, s. 76). Anerkjennelse gjennom *rettigheter* handler om å bli respektert som ett menneske med rettigheter som andre. Det handler om å bli behandlet rettfærdig og ha mulighet til å delta i beslutninger som angår en selv. Rettigheter gir selvrespekt, da man opplever seg selv som en person som fortjener respekt, da man har like rettigheter som alle andre i samfunnet og kan fremme sosialt aksepterte krav (Honneth, 2008,

s. 128–129). Anerkjennelse gjennom *solidaritet*, handler om sosial verdsetting. Sosial verdsettelse forekommer når en person sine egenskaper eller ferdigheter er verdifulle for det samfunnet en lever i og derfor blir verdsatt av de andre i samfunnet. Egenskapene eller ferdighetene den enkelte innehar må ha en verdi for det kollektive målet samfunnet har. Når en person blir anerkjent via en sosial verdi for samfunnet, vil toleransen for personen øke og det vil gi denne personens særegenheter større aksept (Honneth, 2008, s. 138). For å oppnå et godt liv vil det være viktig å oppnå anerkjennelse i både den private sfære, rettslige svære og den solidariske sfære (Askheim, 2012, s. 169).

I alt relasjonelt arbeid vil det være et mål at den andre skal oppleve at den blir sett og forstått (Aubert & Bakke, 2018, s. 14). Det innebærer at man bekrefter den andres perspektiv som gyldig, selv om man ikke forstår det eller kjenner seg igjen i det selv (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 237). Anerkjennelse er med andre ord ikke en handling eller en egenskap, men det er noe som skjer i relasjonen. Anerkjennelse innebærer å møte den andre der den er, stille seg åpen og i en ikke vitende posisjon (Aubert & Bakke, 2018, s. 35; Jensen & Ulleberg, 2019, s. 237).

Det å være seg selv og fremstå som et alminnelig menneske, og ikke en ekspert som kan og vet alt kan være en måte å skape tillit, slik at også den som trenger hjelp kan være seg selv. Det å unngå krenkelser, og sørge for at den andres verdighet blir ivaretatt, hjelpe den andre å lete etter ressurser blir således viktige forutsetninger for at den andre kan føle seg hjulpet (Aubert & Bakke, 2018, s. 35–36).

Saksbehandlere i barneverntjenesten blir sånn sett den ansvarlige for å tilrettelegge for at den andre, enten det er barn, fosterforeldre og foreldre føler seg sett, forstått, anerkjent og som en likeverdig part i samspillet (Aubert & Bakke, 2018, s. 29–31). Bare ved å oppnå en gjensidig anerkjennende relasjon kan saksbehandler sikre seg at relasjonen blir utviklende for den som skal hjelpes (Aubert & Bakke, 2018, s. 35).

Viktige aspekter for anerkjennelse er forståelse, bekræftelse og åpenhet. Vi skal se litt nærmere på disse. *Forståelse* handler om å ta innover seg det som blir fortalt. Dette innebærer at man må ta del i det som formidles verbalt, men også den analoge kommunikasjonen, som for eksempel kroppsspråk, rytme, stemmeleie og ordene som blir brukt. Hjelper må være forsiktig med å forsøke å tolke den analoge kommunikasjonen. Gjennom undring og spørsmål om den andre sin historie kan likevel den andre føle seg anerkjent ved at hjelper forsøke å forstå. Selv om man aldri kan forstå et annet menneske fullt ut, ligger anerkjennelsen i det at man ønsker,

og forsøker å forstå den andre (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 237). *Bekreftelse* vil si å gi gyldighet til historien som blir fortalt. Det innebærer å ikke møte det som blir fortalt med motforestillinger. Historien kan bryte med hjelpers moral, eller hva man synes er fornuftig, men man har likevel en holdning om at den andre sin opplevelse er sann og reell. Det å bekrefte er nødvendig for å skape den tilliten som hjelperen trenger for å utvikle et godt samarbeid med den som trenger hjelp (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 238). *Åpenhet* for det den andre forteller er en forutsetning for hjelperen, som utgangspunkt for å forstå og bekrefte den andre. Her er kroppsspråk og analog kommunikasjon viktig. Hjelperen må være i stand til å høre på den andre sin historie uten at den andre oppfatter deg som kritisk. En kritisk holdning vil kunne vise seg gjennom kroppsspråk eller ord vi bruker. Dersom hjelper klarer å høre den andres historie uten å kommunisere en kritisk holdning gir man gyldighet til den andres historie og man er som hjelper godt på vei til å ha en anerkjennende væremåte (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 238–239).

5 Metode

I dette kapitlet blir hvilke metodiske valgt vi gjorde i arbeidet med denne oppgaven presentert. Metode kan i denne sammenheng forstås som hvordan man kan innhente, tolke og analysere data og gjennom dette arbeide undersøke om vår virkelighetsoppfatning stemmer overens med virkeligheten (Johannessen et al., 2021, s. 21). Først presenteres mål og metodevalg for forskningen. Så vårt vitenskapsteoretiske utgangspunkt. Videre presenteres detaljer rundt de metodiske valgene i undersøkelsen. Så beskrives hvordan datainnsamling ble gjennomført, med underkapitler som beskriver utvalgs- og rekrutteringsmetode, beskrivelse av utvalget, gjennomføring av intervjuene, hvordan vi analyserte innsamlet data og hvordan vi gjennomførte litteratursøk. Til slutt i kapitlet presenteres etiske vurderinger av forskningen og kvaliteten på den med tanke på reliabilitet, validitet og overførbarhet.

5.1 Mål med undersøkelsen og metodevalg

Vi har benyttet oss av kvalitativ undersøkelsesmetode. Kvalitative undersøkelser har som mål å utvide forståelsen til et fenomen. I motsetning har kvantitative studier som mål å forklare et fenomen (Johannessen et al., 2021, s. 52). Kjennetegn ved kvalitative studier er å søke større forståelse rundt sosiale fenomener. Kvalitative studier egner seg godt til studier hvor innsamlet data er krevende å måle enten i frekvens eller antall, som i studier hvor meninger, opplevelser og holdninger skal innhentes. Det er vanlig at undersøkelsene gjennomføres i nær kontakt med informanten (Thagaard, 2018, s. 15–16).

Vi valgte kvalitativ metode da forskningen vår har til hensikt å få større kunnskap og informasjon om hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Da studien retter seg mot å få innsikt i saksbehandlerne sine opplevelser, anser vi dette for å omhandle den enkelte person sin subjektive opplevelse. Informantene sine opplevelser ville vært krevende og lite hensiktsmessig å telle. Vi ønsket at informantene skulle forklare seg utdypende, slik at vi kunne lete etter dypere mening i det som ble sagt. Det ville være utfordrende å dekke alle mulige subjektive opplevelser og meninger via eksempelvis en spørreundersøkelse.

Thagaard (2018, s. 11–12) beskriver at kvalitative undersøkelser egner seg spesielt godt til undersøkelser som krever tillit mellom undersøker og informant. Vårt mål var å få mer informasjon om hva den enkelte saksbehandler opplever, mener, tenker, hva de opplever barneverntjenesten gjør, hvilke holdninger de har og hva som kan forbedres. Vi vurderte at

informantene lettere kunne utdype seg om dette hvis de snakket direkte med oss og at det ble etablert en tillit mellom oss og dem. Tematikken kan oppleves sensitiv og utfordrende å beskrive, da det kan være krevende å analysere eget arbeid og ikke minst beskrive til andre både kritikk og ros av seg selv eller egen tjeneste. Vi vurderte derfor at det ville være en styrke at vi kan ha direkte kontakt med informantene, slik at de kan forklare mer dyptgående sine opplevelser. I tillegg kunne eventuelle misforståelser rundt spørsmål vi stilte, eller informasjon vi fikk avklares umiddelbart.

5.2 Vitenskapsteoretisk ståsted: Fenomenologi og Hermeneutikk

I dette kapitlet redegjør vi for vårt vitenskapsteoretiske ståsted for studien. Vi redegjør først for hvordan fenomenologien og hermeneutikken forstås. Så beskrives hvordan disse vitenskapsteoretiske retningene har betydning for studien vår.

5.2.1 Fenomenologi

Fenomenologien er en filosofisk tilnærming som setter søkelyset på den subjektive opplevelsen av verden. Det vil si at den subjektive opplevelsen vektlegges fremfor hvordan verden objektivt sett er. Hovedpoenget med den fenomenologiske tilnærmingen er å forsøke å forstå hvordan mennesker forstår verden rundt seg, basert på deres egne erfaringer. Forskeren burde da forsøke å legge vekk forutinntatte meninger og heller sette søkelys på de subjektive opplevelsene og erfaringene som innhentes fra informanten (Johannessen et al., 2021, s. 165–166). Fenomenologien sies å ha utspring fra den tyske filosofen Edmund Husserl. Han satte søkelyset på at forskere på et for tidlig stadium av forskningen begynte å danne teorier og forklaringer utfra egen forforståelse og meninger om fenomener. Han var derfor opptatt av at vi måtte sette all vår forforståelse i «parentes» slik at vi kunne studere fenomenet slik det fremkom i øyeblikket (Thomassen, 2006, s. 84). En fenomenologisk tilnærming egner seg godt til forskning hvor man ønsker å få tak i informantens opplevelser, tanker og følelser, slik de erfarer den i sin livsverden. Med livsverden menes hvordan verden fremstår for den enkelte i kontekst den lever i. Livsverden både er og var der før teorier eller forståelser ble dannet. Den er en forutsetning for at mening og forståelse skal dannes (Thomassen, 2006, s. 170).

5.2.2 Hermeneutikk

Hermeneutikken handler om fortolkning av meningsinnhold (Thomassen, 2006, s. 45). Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer regnes som en sentral person til den moderne

hermeneutikken. Han var spesielt opptatt av at den historiske sammenhengen vi mennesker står i påvirker oss. Den påvirker vår forståelse, som igjen medfører at vi har det han kaller «fordommer». Det han beskriver som fordommer kan oversettes til forforståelse. Selv om begrepet ofte blir tolket i negativ forstand er det ikke denne hensikten Gadamer har når han skriver om det. Han mener det er viktig å være bevisst sin forforståelse, at den kan være en ressurs man har med seg og at den ikke starter på et nullpunkt. Vi har med oss historier og erfaringer, som påvirker våre valg og tolkninger. Det er vår forforståelse som gir oss grunnlag for å forstå noe. Forforståelsen skaper mening i det nye som møter oss. Samtidig fremhever han at det er viktig å være åpen for å utforske andre muligheter eller sannheter, enn de du har selv. Vi må utvide vår forståelseshorisont (Thomassen, 2006, s. 86–87). Prosessen ved å utvide forståelseshorisonten kan man beskrive som «den hermeneutiske sirkel». Vi har med oss erfaringer og forståelser, så skaffer vi oss ny forståelse som medfører at forståelseshorisonten vår utvides. Dette påvirker hvordan vi tolker tidligere erfaringer som helhet, men også deler av den. Så kan vi videre utvide den nye forståelseshorisonten vi har fått i en uendelig kontinuerlig prosess (Thomassen, 2006, s. 91–92).

5.2.3 Fenomenologisk-hermeneutisk ståsted: betydning for studien

Undersøkelsen vår rettet seg mot praksisfeltet barnevernarbeid og mer spesifikt hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Vi søkte å snakke med de som jobbet med oppfølging av fosterhjem, for å få innsyn i hva de opplevde. Vi ønsket å ha det Thomassen (2006, s. 170) beskriver som et «innenfra- eller nedenfra-perspektiv». Hun beskriver at en fenomenologisk tilnærming egner seg godt til forskning som tar dette perspektivet. En fenomenologisk tilnærming egnet seg derfor godt til vår studie, da vi var ute etter den subjektive opplevelsen til informantene og perspektiver fra praksisfeltet. Vi ønsket deres meninger, opplevelser og erfaringer.

Videre gjorde vi vurderinger på om en fenomenologisk tilnærming alene, var helt treffende på utgangspunktet vi hadde til forskningen. Fenomenologien forventer en så fordomsfri forskning som mulig (Thomassen, 2006, s. 171). Vi anså ikke fordommene eller forforståelsen vår, til bare å være negative for studien. Vi opplevde at de var ressurser vi kunne bruke inn i forskningen. Vi landet derfor på at vi også ville ha en hermeneutisk tilnærming til studien. Hermeneutikken er opptatt av at forståelsen man har med seg kan være et godt utgangspunkt for forskningen. Forforståelsen gir grunnlag for å sette i gang nye forståelsesprosesser.

Forståelseshorisonten vår gir grunnlag for å danne meninger, åpne opp for spørsmål og gi retning til studien som skal gjennomføres (Thomassen, 2006, s. 171).

Vår forforståelse, var det som ga oss retning til studien vi ville utføre. Den hadde en helt sentral rolle i valg av studie, tema, problemstilling, forskningsfelt og målgruppe. Den skapte interesse og pågangsmot til å gjennomføre studien. Vi vurderte at den ville hjelpe oss med å forstå hva saksbehandlerne snakket om, da vi ville ha en forståelse av fagbegreper, fagfeltet og arbeidsoppgavene deres. Forståelseshorisonten vår trengte å utvides, da ingen av oss har jobbet med oppfølging av fosterhjem som ansatte i barneverntjenesten. Så vi ønsket å utvide den ved å få perspektivene fra de som gjør det. Vi ville tilegne oss ny kunnskap, i møte med nye mennesker og deres subjektive perspektiver. Vi hadde en åpen tilnærming til at saksbehandlerne satt med kunnskap vi trengte. Ved å gjøre dette ønsket vi å oppnå en dypere forståelse av hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem.

I vår studie var både den fenomenologiske og hermeneutiske tilnærmingen utgangspunktet for forskningen. Den fenomenologiske tilnærmingen er relevant med tanke på å innhente den subjektive opplevelsen fra de som jobber med oppfølging av fosterhjem. Den hermeneutiske ved at vi bruker vår forforståelse til å forstå, danne meninger og tolke. Siden forforståelsen får en aktiv rolle i forskningen vil det være ekstra viktig å være bevisst den når vi tolker og analyserer våre funn. Vi forsøkte å bruke den fenomenologiske tilnærmingen når vi analyserte data, slik at vi fikk tak i den subjektive meningen som fremkommer fra informantene. Samtidig hadde vi en hermeneutisk tilnærming når vi skulle fortolke dataen, for å lettere forstå hva informantene forsøkte å si. Dette medførte at vi måtte være bevisst forforståelsen vår, slik at vi klarte å skille mellom vår forståelse og hva saksbehandlerne faktisk formidlet. Ved å være bevisst forforståelsen forsøkte vi å sette den til side. Dette fikk konsekvens for studien da vi måtte gå flere runder i analyseprosessen, for å være sikre på at det vi presenterte og tolket ikke var farget av vår forforståelse. I all forskning der forskeren har en aktiv rolle i tolkning av meninger og opplevelser, vil forskerens subjektive forståelse påvirke utfallet av studien (Thomassen, 2006, s. 89).

5.3 Forskernes forforståelse

Da vi valgte kvalitativ forskningsmetode utfra et fenomenologisk og hermeneutisk ståsted vil vår forforståelse ha betydning i forskningen (Thomassen, 2006, s. 86–87). Vi redegjør derfor

for hva forforståelsen vår innebærer og hvordan vi måtte håndtere den i løpet av studien i dette kapittelet.

Vår forforståelse vil være preget av at vi har erfaringer fra barnevernsarbeid. Synne har praksis fra både Bufetat og barneverntjenesten. Hun har jobbet med oppfølging av fosterhjem selv og har mange erfaringer fra samarbeid med forskjellige barneverntjenester. Petter har hovedsakelig jobbet på akuttinstitusjon i Bufetat, men har de siste 2 årene jobbet med tverrfaglig helsekartlegging som Bufetat tilbyr barneverntjenesten. Tverrfaglig helsekartlegging er et tilbud barneverntjenesten kan bestille av Bufetat, hvor et tverrfaglig team bestående av lege, psykolog og barnevernfaglig gjør et sakkyndig arbeid. Teamet utarbeider en rapport med anbefalinger om tiltak barneverntjenesten kan gjøre rundt barn som for eksempel bor i fosterhjem. Gjennom våre jobber har vi hatt samarbeid med saksbehandlere som følger opp fosterhjem. Petter har ingen egen erfaring fra saksbehandlararbeid i barneverntjenesten, men har fått innblikk i saksbehandlararbeidet via tolv års praksis fra akutt barneverninstitusjon og arbeidet med Tverrfaglig helsekartlegging. I arbeidet på akuttinstitusjon ble barn direkte plassert etter utilsiktede flyttinger fra fosterhjem og samarbeid med saksbehandlere var fremtredende. Via arbeidet med Tverrfaglig helsekartlegging har han hatt kontakt med saksbehandlerne i forbindelse med å innhente informasjon i forkant av kartleggingene og i etterkant ved spørsmål rundt innholdet i rapporten som er utarbeidet. Synne har erfaringer som ligner på saksbehandleren sine og jobber selv i barneverntjenesten nå. Hun har selv erfaring med oppfølging av fosterhjem fra sin tid i Bufetat, hvor hun jobbet med veiledning av fosterhjem hvor det var på veg til å bli en utilsiktet flytting. I tillegg til arbeidserfaring har vi begge utdanningsbakgrunner som har vært med på å forme vår forforståelse. Petter har grunnutdanning som sosionom og Synne som barnevernspedagog.

I forkant av datainnsamlingen hadde vi begge tanker om hvordan saksbehandlerne som følger opp fosterhjem jobbet. Mye av det vi reflekterte rundt var antagelser og ikke noe vi var sikre på, som medførte at vi fikk mange spørsmål til hva saksbehandlerne opplevde var viktig for å forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem. Vi hadde begge forståelse av hva som kunne være viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Vår forforståelse til temaet, barnevernsfeltet, fosterhjemsarbeid og faglige kunnskap kan både være en styrke, men også en ulempe ved at vi blir forutinntatt.

Thagaard (2018, s. 190) beskriver at kjennskap til miljøet man forsker på kan være en styrke ved at kunnskapen kan gi grunnlag for gjenkjennelse og for den forståelse vi etter hvert

skaper. Vi utvikler tolkninger av kunnskapen ved bruk av både forforståelsen og ny kunnskap. Hun beskriver videre at det samtidig kan være en risiko for at man ikke klarer å skille det som er ny kunnskap fra den man allerede innehar.

Vår forforståelse er noe vi oppdaget var viktig å ha refleksjoner rundt i hele forskningsprosessen. Vi opplevde det som mest krevende i analyseprosessen og når vi skulle tolke dataen vi hadde analysert. Det vi oppdaget var at vi hele tiden måtte stoppe opp og reflektere rundt om vi valgte temaer utfra det vi kjente til fra før eller utfra hva saksbehandlerne faktisk sa. Vi har derfor justert på flere elementer i analysen flere ganger i løpet av prosessen. Vi måtte vurdere tolkningene våre og hvordan vi presenterte funnene. På denne måten har vi forsøkt å unngå å overse viktig informasjon og hva som var informantene sine meninger. Vi oppdaget samtidig at temaene og informasjonen vi fikk var gjenkjennbar, men det fremkom også informasjon vi ikke hadde sett for oss eller reflektert over på forhånd.

Det er kun vi to som forskere som har gjennomgått datamaterialet, men funnene er drøftet med veileder underveis i prosessen, men det er vi alene som har kategorisert, tematisert, analysert og tolket datamaterialet.

5.4 Datainnsamling

I dette kapittelet redegjør vi for prosessen vi gjennomgikk for å samle inn data til forskningen. Vi redegjør for hvilken metode vi valgte for å innhente data, hvordan vi rekrutterte informanter og beskriver utvalget til studien. Så redegjør vi for gjennomføringen av intervjuene med refleksjoner rundt gjennomføringen.

5.4.1 Kvalitativ intervjumetode

Innenfor kvalitative undersøkelser er det flere fremgangsmåter for å innhente data. Thagaard (2018, s. 12) beskriver 5 kategorier; observasjon, intervju, analyse av tekst og bilde, analyse av lyd og video og informasjon på internett. Vi brukte individuelle intervju som metode da vi ønsket å innhente erfaringer, opplevelser og meninger fra den enkelte saksbehandler. Disse ønsket vi at den enkelte informant skulle beskrive selv uten påvirkning fra andre saksbehandlere.

Johannessen et al. (2021, s. 106) trekker frem at intervjuer er spesielt godt egnet til studier hvor man ønsker større innsikt i den enkelte sine opplevelser, følelser, erfaringer,

oppfatninger, meninger, holdninger og refleksjoner. Der informanten skal få frihet til å uttrykke det de er opptatt av og deres subjektive opplevelse av fenomener.

Vi gjorde videre avveininger på hvor strukturert eller åpent intervjuet skulle være. Vi valgte å lage en semistrukturert intervjuguide (Vedlegg nr. 1) med utvalgte spørsmål som retter seg mot forskjellige temaer vi vurderte var viktige for problemstillingen. Thagaard (2018, s. 91) beskriver at semistrukturerte intervjuer ofte har utvalgte temaer som retter seg mot problemstillingen. Semistrukturerte intervjuer har utgangspunkt i en intervjuguide, men har en fleksibilitet i at man ikke er låst til rekkefølge og spørsmålene i guiden (Johannessen et al., 2021, s. 108). For å velge ut hovedspørsmål gjorde vi vurdering på hvilke temaer vi ønsket å få svar på, samt at de rettet seg mot saksbehandlerne sin opplevelse. Se vedlegg 1 for detaljer om intervjuguiden.

5.4.2 Utvalgs- og rekrutteringsmetode

Vi gjorde en strategisk utvelgelse av informanter. Det vil si at vi valgte ut informanter som har kunnskap, egenskaper eller kvalifikasjoner som passer til problemstillingen (Thagaard, 2018, s. 54). Nedslagsområdet var Øst- og Sør-Norge. Vi valgte dette området på grunn av nærhet til der vi bor, samt at vi kjente til noen av barneverntjenestene. Johannessen et al. (2021, s. 68) beskriver denne type utvalg som bekvemmelighetsutvalg. Vi anså variasjonen innenfor dette området til å være tilstrekkelig for vår studie. Det er viktig å poengtere at utvalget vårt var begrenset både geografisk og i antall. Det medfører at det ikke kan trekkes generaliserbare konklusjoner ut fra forskningen vår. Det kan tenkes at vi ville fått andre svar fra barneverntjenester fra andre deler av landet, som har store områder å dekke og hvor for eksempel avstanden vil kreve mye reise for å følge opp fosterhjemmene.

Problemstillingen retter seg mot ansatte i barneverntjenesten. Rekrutteringsmetoden vi brukte var en kombinasjon av kriteriebasert utvelgelse og snøballmetoden (Johannessen et al., 2021, s. 64). Vi henvendte oss til barnevernledere, teamledere eller nestledere i barnverntjenesten, hvor vi beskrev hva vi ønsket informanter til og hvilke kriterier vi ønsket at de skulle oppfylle. Kriteriene vi presenterte var at de som skulle delta skulle være ansatt i barneverntjenesten, jobbe med oppfølging av fosterhjem og ha minimum 2 år med erfaring fra arbeidet. Vi bestemte oss for å få informanter fra flere barneverntjenester, men også barneverntjenester som hadde variasjon både i størrelse og geografisk plassering. Bakgrunnen for at vi gjorde så mange tilpasninger i utvelgelsen var at vi ønsket variasjon i informantgruppen slik at vi fikk tilgang på perspektiver fra barneverntjenester med forskjellig

organisering, størrelse og geografisk plassering. Dette for å få en bredde i målgruppen selv om den er liten. Informantene kunne velge å kontakte oss hvis de ønsket å delta, fremfor at vi kontaktet dem eller at vi fikk kontaktinformasjon fra leder. Vi sendte informasjonsskriv og samtykke skjema til informantene, slik at de kunne ta et informert valg om å delta i undersøkelsen. Vi fikk seks informanter fra forskjellige barneverntjenester.

5.4.3 Beskrivelse av utvalget

Vi intervjuet seks informanter til denne masteroppgaven. Johannessen et al. (2021, s. 74) trekker frem at kvalitative studier ikke har til hensikt å generalisere studien til populasjonen, men at målet heller er å beskrive, tolke og forklare et fenomen. Målet med vår studie var å innhente perspektiver fra saksbehandlere og hva de opplever er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Vi ønsket å gjøre et dypdykk i den informasjonen vi fikk fra dem. Vi anså at seks informanter var tilstrekkelig. Vi kunne nok fått større bredde i informasjonsgrunnlaget hvis vi hadde intervjuet flere, men vi vurderte at vi kunne gjøre dypere analyser av informasjonen ved at vi ikke hadde for mange intervjuer å analysere. Prosessen for analyse av data blir beskrevet i kapittel 5.5.

Etter at vi hadde gjennomført intervjuene og sett over informasjonen vi hadde fått inn gjorde vi en ny vurdering på om vi hadde fått tilstrekkelig med informasjon til å belyse fenomenet og om vi ville fått ny informasjon ved å intervju flere. Vi så at det var individuelle forskjeller i alle intervjuene, men det var samtidig mange likhetstrekk ved hva som ble trukket frem som viktig forebyggende arbeid. Vi vurderte derfor at det var sannsynlig at vi ikke ville fått mye ny informasjon ved å intervju flere, men heller mer av det samme. Vi vurderte derfor at vi hadde nådd det som beskrives som et «datametningspunkt» (Johannessen et al., 2021, s. 74).

Det som var felles for alle informantene var at de var ansatt i barneverntjenesten og jobbet med oppfølging av fosterhjem. Det som skilte dem fra hverandre var størrelse på ansettelsesforhold, år i tjeneste, hvor mange fosterhjem de fulgte opp og om de også jobbet med andre oppgaver enn barn i fosterhjem. Alle informantene hadde jobbet med oppfølging av fosterhjem i mer enn 2 år, med variasjon fra 2 til 20 år. Informasjon om informantene er presentert i tabell 1.

Vi fikk informanter fra kommuner av forskjellig størrelse, geografisk plassering og organisering. Kommunestørrelsene varierte fra 14 062 til 97 784 innbyggere (Statistisk sentralbyrå, 2024). En av barneverntjenestene var organisert som interkommunal tjeneste som

innebærer et samarbeid mellom flere kommuner (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). Størrelsen på kommunen og organisering påvirker blant annet hvordan barneverntjenestene er organisert, hvor mange ansatte de har pr. sak og hvor mange fosterhjem som følges opp.

Informant	Antall år oppfølging fosterhjem	Stillingsforhold	Oppfølging antall barn fosterhjem	Geografisk plassering	Kommunestr
1	5	Fast 100 %	17	Landlig, men bynær	42 866
2	7	Fast 50 %	10	Bynær	97 784
3	10	Fast 80 %	5 barn i fosterhjem, men følger opp flere barn	Landlig	14 062
4	2	Fast 100 %	14	Bynær	46 797
5	20	Fast 100 %	4 barn i fosterhjem, men følger opp flere barn	Bynær	37 056
6	2	Fast 100 %	14	Landlig	21 356

Tabell 1: Informasjon om informantene

5.4.4 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført elektronisk ved bruk av plattformen Teams. Det ble avklart med alle informantene på forhånd om dette var greit. Intervjuene ble gjennomført i perioden 17.11.23 – 20.12.23. De hadde en varighet på 42 – 63 minutter. Johannessen et al. (2021, s. 122) beskriver at erfaringer tilsier at intervjuer gjennomført elektronisk vil gi tilnærmet like god informasjon som intervjuer ansikt til ansikt. I forkant av intervjuene gjorde vi en vurdering av fordeler og utfordringer med elektronisk intervju kontra ordinært intervju. Vi vurderte at utfordringene kunne bli at vi ville gå glipp av kroppsspråk, at det kunne oppstå tekniske utfordringer, at informanten ble ukomfortabel med å snakke via skjerm og at det kunne være vanskeligere å etablere trygt rom for samtale. Vi vurderte at fordelen kunne være at det vil bli lettere for informanten å sette av tid til intervjuet, informanten kunne sitte på eget kontor, noe som kunne skape trygghet, ansatte i barneverntjenesten er vant til å bruke Teams og er trygge på det, vi kunne gjennomføre flere intervjuer på samme dag og vi kunne ha et større geografisk utvelgelsesområde. Videre vurderte vi at det var viktigere for oss å fange

opp innholdet i det de sa enn å analysere kroppsspråket. Vi opplevde at intervjuer over teams fungerte bra og at det ikke ble et hinder for kommunikasjon, men det var viktig at vi kunne se ansiktene til de vi snakket med for å observere uttrykkene de ga når de snakket. Det å se hverandre ga også muligheter til å gi respons ved bruk av smil, nikk og lignende.

I forkant av intervjuene gjorde vi testopptak for å unngå at det skulle bli tekniske utfordringer underveis i intervjuet. Det ble brukt opptak via nettskjema.no sin diktafon app (Universitet i Oslo, 2023). Da vi var 2 som intervjuet hadde vi definerte roller i intervjusettingen. En holdt styring på det tekniske og lyttet og en ledet intervjuet. Den som lyttet noterte ned og stilte sine spørsmål på slutten av intervjuet, for å unngå avbrytelser og at informanten kunne forholde seg til en person gjennom intervjuet. Vi valgte å ha de samme rollene på alle intervjuene, slik at intervjusettingen skulle bli så like som mulig på alle intervjuer.

Innledningsvis i intervjuet informerte vi om at intervjuet ville bli tatt opp på lydopptak og at de ved å delta, samtykket til både opptak og at intervjuet skulle bli benyttet videre i forskningsøyemed. De fikk informasjon om at de kunne trekke samtykket når som helst. Vi hadde også sendt informantene informasjonsskriv og samtykkeskjema i forkant av intervjuet (Vedlegg nr. 2). Vi informerte videre om rollefordelingen mellom oss som skulle intervjuer, da vi vurderte at dette kunne skape trygghet med tanke på hvem de skulle forholde seg til.

Videre ble informantene informert om målsettingen med intervjuet. Vi presenterte at formålet var å få informantene sine perspektiver på hva de opplever er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Det ble presisert at vi ønsket å snakke om fosterbarn som allerede bor i fosterhjemmet. Vi leste opp følgende definisjonen av utilsiktede flyttinger: «Med utilsiktet flytting mener vi en flytting fra fosterhjem som skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått» (Backe-Hansen, Christiansen et al. 2013, s. 13). Slik at vi skulle ha likere forståelse av hva vi mente med utilsiktet flytting. Vi gjorde rede for hvilke avgrensninger vi ønsket at de skulle forholde seg til. Vi påpekte at vi ønsket å høre om både slekt- og nettverk-, ordinære og spesialiserte fosterhjem og at de ikke trengte å skille på dette. Videre at det gjaldt barn fra 0-24 år og at vi heller ikke ønsket at de skulle skille utfra hvilken paragraf barna var plassert på. Vi presiserte at vi ønsket deres betraktninger eller refleksjoner utfra sånn de tolket spørsmålene våre. Vi oppfordret til at de skulle snakke fritt om ting de var opptatt av innenfor de avgrensningene som var avklart. Dette med hensikt å få tak i deres perspektiv, og for at svarene i så liten grad som mulig skulle være påvirket av oss. På slutten

spurte vi på nytt om de ville delta i forskningen, for å sikre at vi hadde fått et informert samtykke.

Rollen vi tok i intervjuet samsvarer med det Thagaard (2018, s. 93) beskriver om «responsive interviewing» og «aktiv intervjuing». Dette innebærer at vi inntok en sensitiv tilnærming til informantene for å skape trygghet, slik at de kunne uttrykke seg. Vi gikk ikke inn i diskusjoner på det de utalte og oppfordret dem til å fortelle sine perspektiver. Vi unngikk å konfrontere utsagn fra informanten, selv om vi noen ganger kjente på et ønske om å drøfte temaer som oppsto. Vi hadde en aktiv rolle i intervjuet ved at vi brukte bekreftende uttrykk som eksempelvis «mhm» og «nikket». Vi var opptatt av å holde en nøytral posisjon. Vi valgte derfor å ikke gå inn i store refleksjoner sammen med informanten. Vi brukte de åpne spørsmålene fra intervjuguiden, men noen ganger valgte vi å spisse spørsmålene litt mer underveis. Dette for å få svar på konkrete temaer, som i følgende eksempler; «Hvilke tiltak har dere»? «Hvordan involverer dere foreldre»? «Hvilke risikofaktorer er det i de fosterhjemmene der det er større sjans for at det går galt»? I alle intervjuene lot vi informantene prate så mye som mulig og stilte oppfølgingsspørsmål underveis som i følgende eksempler: «Har du noen tanker om hva det handler om»? «Vil du si noe mer om det, det at du føler at du står alene»? «Jeg ble nysgjerrig på hvordan dere jobber i saker hvor det er barn som har uregulert atferd, gjør dere noe spesielt i de sakene»? På slutten av intervjuene spurte vi om informantene hadde noe de tenkte på som de ikke hadde fått sagt eller som de ville legge til. Vi informerte om prosessen vår videre, hvordan vi ville anonymisere informasjonen og spurte igjen om vi kunne bruke intervjuet videre i studien, for å sikre informert samtykke.

Oppsummert opplevde vi at intervjuene gikk fint. Vi evaluerte at posisjonen vi inntok i intervjuene skapte et trygt rom og at informantene virket komfortable. Det var god stemning etter intervjuet. Kritiske perspektiver på gjennomføringen var at det er krevende å ha en åpen struktur hvor man skal lage oppfølgingsspørsmål fortløpende. Det var utfordrende å formulere dem bra og som nybegynnere innen forskningsintervju, var vi til tider usikre på hvordan best mulig stille spørsmål uten å påvirke informanten for mye. Vi merket at vi ble bedre etter hvert som vi hadde gjennomført noen intervjuer. Vi evaluerte til slutt om vi hadde fått informasjon som samsvarte med problemstillingen. Det vi oppdaget var at saksbehandlerne fokuserte på forskjellige temaer og var opptatt av andre temaer en vi hadde forventet, men de snakket også om mange temaer vi forventet. Det var også likhetstrekk i hva informantene snakket om. Vi vil gå nærmere inn på dette når vi beskriver analyseprosessen i neste kapittel.

5.5 Analyse

Analysere betyr å dele informasjonen eller datamaterialet man sitter på i mindre deler eller kategorier, for så å se etter mønster, mening eller budskap. Når analysen er gjennomført trekker man ut informasjon som er relevant for problemstillingen (Johannessen et al., 2021, s. 152).

Thagaard (2018, s. 151) beskriver at analyse av data er en prosess som foregår gjennom hele forskningen. Det vil si at vi tolker informasjon både i forberedelse til forskning, underveis i prosessen og gjennom det konkrete arbeidet med å analysere data. Vår forforståelse har samtidig innvirkning på hvordan vi tolker og forstår meningen i det vi ser etter eller finner i datamaterialet. Hvordan vi tolker har utgangspunkt i vår egen forståelse av verden. I dette kan faglig ståsted og livserfaringer ha innvirkning. Dette kan medføre at vi tolker det informantene sier med andre perspektiver enn de har selv eller med annen mening enn den de forsøkte å formidle (Thagaard, 2018, s. 182).

Vi har brukt tematisk analyse som fremgangsmåte, da vi ønsket å bruke en vitenskapelig metode for å se etter mønstre og identifisere temaer som var relevante for problemstillingen. Braun og Clarke (2006, s. 79) definerer tematisk analyse som en metode for å identifisere, analysere og finne mønstre i et datasett. Tematiske analyser kjennetegnes ved at man leter etter temaer i datamaterialet, i hvert tema sammenlignes informasjon fra de forskjellige informantene. Informasjonen kan både være motstridende eller samsvarende under samme tema. Ved å sammenligne data fra flere informanter vil vi kunne få en større forståelse av hvert enkelt tema. Sammenligning av informasjon er hovedpoenget med temainndelingen (Thagaard, 2018, s. 171–172). For å finne frem til sammenlignbare temaer er det viktig å gjøre en grundig analyse jobb. Thagaard (2018, s. 179) trekker frem et dilemma ved bruk av tematisk analyse og det er at uttalelsene eller sitatene blir trukket ut av konteksten av intervjuet og at forskeren da kan styre mer hvordan uttalelser blir presentert. Vi hadde en bevissthet rundt dette og gikk flere ganger tilbake til det originale intervjumaterialet for å sjekke konteksten av sitatene vi hadde plukket ut, slik at vi ikke tilla mening utover det vi oppfattet var riktig i konteksten.

Braun og Clarke (2006, s. 87) beskriver 6 faser i tematisk analyse. Vår analyse ble i hovedtrekk gjort i tråd med disse.

I første fase gjorde vi oss kjent med datamaterialet vi hadde innhentet (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Vi hadde lydopptak av intervjuene og nettskjema.no har en funksjon hvor lydfiler automatisk blir transkribert til tekst (Universitet i Oslo, 2023). Den transkriberte dataen var ikke helt nøyaktig så vi gjennomgikk alle intervjuene på nytt ved å lytte til lydfilen samtidig som vi justerte den transkriberte teksten, slik at den var i samsvar med det som ble sagt. I denne prosessen begynte vi å lage oss oppfattelser av hva den enkelte informant var opptatt av. Vi var i gang med å analysere innholdet. I denne prosessen var det raskt å samtidig tolke det som ble sagt. Å tolke betyr at vi ser etter meninger som ikke er helt åpenbare og som kan ligge bak det som blir sagt (Johannessen et al., 2021, s. 152). Vi skrev ned notater om fortolkningene, men forsøkte samtidig å ta ett skritt tilbake å legge vekk tolkningene før vi hadde kommet lengre i analyseprosessen.

I neste fase av analysen begynte vi med å sortere all data i koder. Kodene skal vise egenskaper ved datagrunnlaget som er interessante for forskeren (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Da vi enda ikke hadde helt klart for oss hva vi tenkte var mest interessant i datagrunnlaget gikk vi vidt ut og kategoriserte nesten all informasjonen i intervjuene. Dette var en omfattende jobb som medførte at vi satt med 106 koder etter første gjennomgang. Braun og Clarke (2006, s. 89) anbefaler at man lager så mange koder som mulig og du kan også bruke den samme dataen til flere forskjellige koder. Vi gjorde dette ved å ta for oss et intervju av gangen. Vi laget et tabellskjema i Word med tre bokser. Den første boksen inneholdt koden, den andre boksen inneholdt datagrunnlaget for koden og den tredje boksen brukte vi til å sette merkelapper på potensielle temaer som dukket opp i de forskjellige kodene. Temasettingen ble gjort senere i prosessen. For å holde styr på hvilken data som tilhørte hvilken informant, fargela vi teksten i 6 forskjellige farger som representerte de forskjellige informantene. På denne måten kunne vi på et senere tidspunkt gå tilbake til råmaterialet å kontrollere at vi hadde gjengitt informanten riktig og om det var noe viktig vi hadde utelatt. Når vi lagde kodene forsøkte vi å legge vekk tolkninger og heller sette søkelys på nøyaktig det som ble sagt og kode etter det, fremfor etter hva vi tolket at de forsøkte å fortelle. Når vi hadde gjennomført første koding gjennomgikk vi kodingen på nytt, eliminerte koder som ikke var relevante for vår problemstilling og slo sammen koder som hadde store likhetstrekk. Etter denne prosessen var kodegrunnlaget for neste fase betydelig mer presist og håndterbart.

I den tredje fasen begynte vi å lete etter temaer i kodene (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Måten vi gjorde dette på var å lese datagrunnlaget vi hadde lagt inn under de forskjellige kodene på nytt og lete etter temaer som var av interesse for vår problemstilling. Vi skrev ned de

forskjellige temaene vi oppdaget i det tredje feltet i skjemaet vi hadde laget. Så laget vi et nytt skjema og sorterte dataen på nytt, hvor vi trakk ut den informasjonen som var relevant i hver kode og sorterte dette under de temaene vi hadde oppdaget. Da satt vi med flere potensielle temaer med forskjellig mengde datagrunnlag under hvert tema.

I den fjerde fasen gjennomgikk vi temaene på nytt (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Vi leste datagrunnlaget under hvert tema grundig og begynte å sortere vekk temaer som ikke handlet om forebyggende arbeid til utilsiktede flyttinger. Når vi hadde gjort denne prosessen satt vi igjen med noen få temaer vi vurderte som mest relevante for vår oppgave.

I den femte fasen ga vi navn til temaene og gjorde en innsnevring av hvilke vi ville bruke videre (Braun & Clarke, 2006, s. 87). I denne fasen landet vi på seks temaer, med hver sine underpunkter. Disse ble senere endret, vi beskriver de derfor ikke ytterligere her. Bakgrunnen for at vi endret dem, var at vi oppdaget nye ting når vi bearbeidet og skulle presentere funnene. Vi oppdaget at flere av temaene inneholdt momenter som kunne slås sammen og at meningen med det informantene hadde sagt var noe annet enn slik vi først hadde kategorisert.

I den sjette fasen utarbeidet vi den første presentasjonen av funn (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Etter å ha bearbeidet funnene ytterligere oppdaget vi at fremstillingen av funnene ikke samsvarte bra nok med hovedbudskapene i funnene. Temainndelingen var ikke helt presis. Den nye inndelingen ble redusert til tre temaer. Vi gjennomførte også en ny gjennomgang av det innledende kodematerialet vi hadde laget, hvor vi oppdaget nye sitater som var relevante for de nye temaene vi hadde laget. Vi hadde nå et nytt blikk på det vi leste i sitatene. Utfallet av den endelige analysen blir presentert i kapittel 6. Vi har ikke valgt å telle antallet som informerte om det samme, men heller beskrevet det med at «flere mente», «noen vektla» og lignende. Vi har også aidentifisert informasjonen som blir presentert fra intervjuene.

5.6 Litteratursøk

Vi hadde gjennomført noen litteratursøk før vi gjennomførte intervjuene våre. Målet med det var å få en oversikt over hva som forelå av forskning på temaet utilsiktet flytting fra fosterhjem. For å finne de første rapportene gjorde vi et søk med vekt på søkeordene: utilsiktet flytting, fosterhjem, stabilitet i fosterhjem, utilsiktet brudd, barneverntjenesten og saksbehandlere. Vi søkte på oria.no og google.no. Vi fant da noen norske rapporter som vi leste oss opp på. Det vi oppdaget var at mye av forskningen presenterte funn som baserte seg på perspektiver fra fosterbarn eller fosterhjem. Med bakgrunn i dette valgte vi å rette

oppmerksomheten i vår forskning mot saksbehandlerne i barneverntjenesten og ville ha mer informasjon om deres perspektiv på utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

Etter at analysen var gjennomført og vi hadde endret problemstilling gjorde vi grundigere søk etter både internasjonal og norsk forskning, som rettet seg mot hva som kan være viktige forebyggende faktorer mot utilsiktede flyttinger fra fosterhjem for barn som bor i fosterhjem. Vi gjorde nye søk på de samme søkeordene både på norsk og engelsk for å lete etter mer forskning. Vi fant noen norske litteratursammenstillinger som var publisert mellom årene 2011-2023. Videre brukte vi litteraturlistene i litteratursammenstillingene for å lete etter funn i rapportene de henviste til. Litteraturlistesøk ble den ledende søkemetoden vi brukte videre, men vi fant også rapporter via researchgate.net hvor artikler ble anbefalt med bakgrunn i andre artikler vi hadde bedt om tilgang til. I alle rapportene vi leste lette vi etter informasjon som ville være interessante for våre funn og problemstilling, samt om saksbehandleres perspektiv på utilsiktet flytting ble fremstilt. I rapportene vi fant var hovedsakelig perspektiver fra fosterbarn, fosterhjem eller statistikker på hva som fører til utilsiktede flyttinger presentert. Vi fant lite informasjon om hva saksbehandlere i Norge eller andre land mente var viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger.

5.7 Forskningsetisk vurdering

Prosjektet ble søkt inn til kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt) og ble godkjent den 01.11.2023. Det ble laget informasjonsskriv og samtykkeerklæring og intervjuguide. Sikt hadde ingen innsigelser så lenge forskningen ble gjennomført i tråd med de opplysningene som ble gitt i meldeskjema.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har som oppgave å utvikle forskningsetiske retningslinjer. Sikt som vi sendte søknaden vår til godkjenning hos, bruker i noen anledninger NESH for rådføring (NESH, 2019). NESH har utarbeidet forskningsetiske retningslinjer. I innledningen beskrives tre normer all forskning burde ta hensyn til (NESH, 2021, s. 4). Her vurderer vi vår forskning i lys av de grunnleggende normene for forskning. Til slutt gjør vi en vurdering av hvordan vi sikret informert samtykke og informantene sin anonymitet.

5.7.1 Grunnleggende forskningsetiske normer

Sannhetsnormen innebærer at forskeren skal søke sannheten, være redelig, pålitelig og forplikte seg til å vise til sannheten (NESH, 2021, s. 4). Vi har gjennomført en kvalitativ studie i form av intervjuer. Vi har fulgt anbefalinger for kvalitative studier. Vi var opptatt av å innhente informantene sine subjektive opplevelser. Vi har hatt en bevissthet i å fremstille informantene sine synspunkter på en redelig og pålitelig måte. Sannheten vi presenterer vil være synspunktene til den enkelte informant og hvordan vi tolker den.

Metodologiske normer innebærer at vitenskapelige metoder følges og er faglig forsvarlige. Forskningens metodologi skal være etterprøvbar, etterrettelig, saklig og tydelig (NESH, 2021, s. 4). Vi har brukt kvalitativ metode som regnes som en vitenskapelig metode. Vi har redegjort for de ulike delene av vår forskning i kapittel 5 som omhandler metode. Vi opplever å ha redegjort for forskningsprosessen vår på en tydelig og saklig måte, slik at det kan være mulig å etterprøve og vurdere etterretteligheten. Forskingen er gjort i forbindelse med masteroppgave innlevering og er ikke fagfellevurdert. Å kopiere forskningen helt vil være utfordrende, da forskningen er basert på unike interaksjoner mellom oss som forskere og våre informanter. De vil være krevende å gjenskape.

Institusjonelle normer innebærer at forskningen skal være åpen og uavhengig, den som forsker skal ikke ha noen personlige agendaer eller vinninger av forskningen som gjennomføres (NESH, 2021, s. 4). Vi har hatt en åpenhet i hele forskningsprosessen på vårt utgangspunkt for forskningen, som er arbeid med masteroppgave. Vi har redegjort for vår forforståelse. Hatt en åpenhet til informantene om hva forskningen skal brukes til. Vi har ingen personlige vinninger av forskningen eller noen personlige agendaer. Forskingen er basert på en interesse for fosterhjemsfeltet og hva som kan forebygge utilsiktede flyttinger.

5.7.2 Informert samtykke

NESH (2021, s. 18–19) beskriver at forskere, uavhengig av om de har mottatt samtykke fra informantene til å delta i forskningen, har en forpliktelse til å gi informasjon om forskningen. Informasjonen burde inneholde beskrivelse av formål, metode, hva forskeren ønsker å innhente informasjon om og hva informasjonen skal brukes til og hvem som skal bruke den. Det burde fremkomme hvordan informasjonen lagres og om den skal gjenbrukes.

Vi ivaretok dette ved at vi sendte ut informasjonsskriv (vedlegg 2) via e-post til alle informantene vi kom i kontakt med. Vi ønsket at de skulle lese informasjonsskrivet før de foretok et valg om å delta videre. Vedlagt informasjonsskrivet lå det et samtykkeskjema informantene kunne skrive under på. NESH (2021, s. 20) beskriver at det er viktig at forskeren får et samtykke fra deltakerne og at de fritt kan bestemme om de ønsker å delta. Flere av informantene tok kontakt med oss og bekreftet muntlig at de ønsket å delta etter at de hadde lest informasjonsskrivet. Alle deltakerne ga aktivt uttrykk for at de ønsket å delta. Vi gjentok informasjon om forskningen på nytt innledningsvis i intervjuene og informerte at de på alle tidspunkt av prosessen kunne trekke seg fra forskningen også etter at intervjuene var ferdige. Vi fikk nytt samtykke på starten av intervjuet og på slutten. Deltakerne samtykket også til at intervjuet ble tatt opp via diktafon appen til UiO (Universitet i Oslo, 2023).

5.7.3 Anonymisering

NESH (2021, s. 23) fremhever viktigheten av å beskytte informantene sin identitet og integritet. De skiller mellom det å samle inn opplysninger anonymt og å anonymisere innsamlet data. Anonymisering betyr at informasjonen aidentifiseres.

Vi har ikke anonyme informanter og ingen av dem trengte full anonymitet. Vi har aidentifisert informantene når vi bearbeidet data. Vi som forskere vet hvem informant som ga hvilken informasjon, men ingen andre har tilgang til råmaterialet. Vi sikret trygg lagring av data. Intervjuene ble tatt opp med lydopptak, men lagring av lydfil og transkribering ble sikret gjennom Universitet i Oslo (2023) sin app og lagringssystem via nettskjema.no. Her ble alle intervjuene sikkert lagret og vil bli slettet når oppgaven er ferdigskrevet og sensurert. Når vi hentet ut transkriberingene for å kode og analysere sikret vi at de var anonymisert før vi lagret de på våre datamaskiner. Vi utelot informasjon som kunne spores til informanten.

Ved at vi valgte å analysere intervjumaterialet over til temaer, vil vi trekke frem Thagaard (2018, s. 180) sin beskrivelse av at anonymiteten til informantene blir godt ivarett ved å dele informasjon i temaer, der intervjumaterialet blir sortert og blandet. Da vil det være mer krevende å spore hvem informant som har uttalt hva. Vi har sikret at intervjuene er gjengitt ordrett og der vi bruker sitater fra intervjuene har vi sikret at det er en direkte gjengivelse av det som ble sagt. Vi har oversatt alle intervjuene til bokmål, da noen av informantene snakket dialekt.

5.8 Kvalitet: Reliabilitet, validitet og overførbarhet

Thagaard (2018, s. 181) trekker frem begrepene: «Reliabilitet, validitet og overførbarhet» for å vurdere forskningens troverdighet. Hun poengterer at forskningens troverdighet har betydning på kvaliteten. Vi vil nå vurdere vår forskning i lys av disse tre begrepene.

5.8.1 Reliabilitet

Reliabilitet kan forstås som hvor pålitelig studien er. For å vurdere pålitelighet er det viktig å se på hvordan informasjonsgrunnlaget for studien er innhentet og hvordan informasjonsinnhenting har betydning for studien, men like viktig er det å redegjøre for hvordan informasjonen er bearbeidet (Thagaard, 2018, s. 181). Johannessen et al. (2021, s. 256) trekker frem at vurdering av reliabilitet er lite hensiktsmessig ved kvalitative studier da studien ofte er intervjubasert og at det er unike interaksjoner mellom mennesker som legger grunnlaget både for innhenting av og tolkningen av data. Det vil nærmest være umulig å kopiere en forskning med bakgrunn i den unike interaksjonen og settingen mellom forsker og informant.

I vår studie ble det gjennomført en semistrukturert intervju med åpne spørsmål, men spisset mot temaet utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Informantene snakket åpen om temaet og vi fikk mye informasjon om hva saksbehandlerne opplevde som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger. Vi fikk informantene sitt syn på temaet. Forforståelsen vår spilte inn spesielt under analyse arbeidet, men også under intervjuene med tanke på at vi raskt forsto hva saksbehandlerne snakket om. Vi kunne bruke dette som en fordel, men det kan også være en svakhet. Det kunne være en risiko for at vi ble for raske til å trekke konklusjoner på hva de snakket om. Vi var bevisst dette og forsøkte så godt vi kunne å balansere mellom å stille utdypende oppfølgingsspørsmål og å få fremgang i interjuvet. Vi har redegjort for prosessen både med tanke på hvordan vi innhentet informanter, presentert informantene, gjennomføring av intervjuprosessen og analyseprosessen. Ved å beskrive disse momentene opplever vi å belyse forskningsprosessen så godt vi kan, slik at det kan være mulig for andre å lese seg til stegene vi har tatt i vår forskningsprosess. Vi har også redegjort grundig for vår forforståelse, slik at utgangspunktet vi hadde til forskningen kommer frem. Det som er krevende å eventuelt gjenskape er den unike interaksjonen vi hadde med våre informanter i den settingen som ble skapt.

5.8.2 Validitet

Validitet kan forstås som om informasjonen som ble innhentet passet til fenomenet som skulle undersøkes og om informasjonen er gyldig. Hvordan har vår posisjon i forskningen påvirket både våre tolkninger og kan informasjonsgrunnlaget sammenlignes med annen forskning (Thagaard, 2018, s. 181).

Vi hadde som mål å utvide vår egen virkelighetsforståelse av hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Vi fikk relevant informasjon til temaet vi ønsket å undersøke. Informanten hadde erfaringer og perspektiver som belyste temaet på en relevant måte. Vi fikk varierte svar og det var forskjeller hos informantene i hva de vektla som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Informantene hadde erfaring med fosterhjemsarbeid og hadde jobbet med dette over nok tid til at de hadde utviklet erfaringer på feltet.

Under hele forskningsprosessen måtte vi ha en tydelig bevissthet til hvordan vår forforståelse preget forskningen. Vår forforståelse er beskrevet i kapittel 5.3. Vi hadde en bevissthet til forforståelsen i hele forskningsprosessen, men den ble spesielt tydelig for oss under analyseprosessen. Der oppdaget vi at forforståelsen kunne prege hva vi valgte å sette søkelys på og hvilke deler av informantene sitt perspektiv vi tolket opp mot temaet. Dette medførte at analysen ble omgjort flere ganger, da vi så at våre perspektiver var synlige i hvordan vi tematiserte datamaterialet. Analysen er tatt med utgangspunkt i informantene sin opplevelse, men det krevde flere runder med analyse for å sikre at ikke vår forforståelse preget analysen for mye. Ved at vi gjennomgikk analysen flere ganger oppdaget vi nye perspektiver i datagrunnlaget og vi oppdaget momenter vi ikke hadde forutsett.

5.8.3 Overførbarhet

Overførbarhet kan sees, på om forskningen har nytte for videre forskning og om funnene kan overføres til forskning på samme fenomen (Johannessen et al., 2021, s. 257). Det er også viktig å vurdere om funnene som presenteres er gjenkjennbare for andre som har kjennskap til feltet studien er gjennomført i (Thagaard, 2018, s. 182).

For å vurdere gjenkjenneligheten så mener vi at det vil være variasjon på lik linje med hva informantene våre vektla, samtidig mener vi at funnene vi trekker frem vil være gjenkjennelige for mange som jobber med oppfølging av fosterhjem. Det er elementer i alle

intervjuene som berører samme eller lignende problemstillinger og vi tenker at andre som jobber med oppfølging av fosterhjem kan kjenne seg igjen i perspektivene. Når det kommer til overførbarhet mener vi at forskningen kan ha verdi for andre studier av samme fenomen, spesielt kan det brukes som sammenligningsgrunnlag for andre studier eller som supplement til studier som har andre informanter. Vi mener også at perspektivene vi presenterer vil kunne ha relevans for andre som jobber med oppfølging av fosterhjem, ved at de kan få innblikk i hvordan våre informanter belyser egen rolle og hvordan vi belyser informasjonen vi har fått i lys av tidligere forskning og teori. Det er til slutt viktig å poengtere at funnene våre ikke kan generaliseres, da vi har for få informanter til å kunne trekke noen konklusjoner utover at det er informantene sitt syn. Forskningen kan likevel ha interessante funn som eventuelt kan være utgangspunkt for videre forskning.

6 Resultat

I denne delen av oppgaven presenteres funnene vi har gjort etter analyse av de seks intervjuene vi har gjennomført. Intervjuene er analysert med utgangspunkt i problemstillingen:

- Hva opplever saksbehandlere i barneverntjenesten er viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem?

Overordnet for hovedtemaene er at det handler om saksbehandlers opplevelse av hva de vurderer som viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem. I dette kapitlet er hensikten å dele et samlet innhold av hva saksbehandlerne har vært opptatt av, og illustrere dette med sitater.

I tabell 2 presenteres en oversikt over hvordan vi utfra analysen av datamaterialet har delt opp de ulike temaene i hovedkategorier og underkategorier.

Kommunikasjon og samarbeid
<ul style="list-style-type: none">•Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler•Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og saksbehandler•Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og fosterhjem•Kommunikasjon og samarbeid med andre instanser
Anerkjennelse og relasjon
<ul style="list-style-type: none">•Anerkjenne og bygge relasjon til fosterhjemmet•Anerkjenne og bygge relasjon til foreldre•Relasjon mellom fosterhjem og foreldre•Relasjon til barnet
Oppfølging og tiltak
<ul style="list-style-type: none">•Oppfølging•Veiledning og forsterkningstiltak

Tabell 2: Presentasjon av funn med hovedkategorier og underkategorier.

I analysen ble vi oppmerksomme på et tema som saksbehandlerne opplevde som en hindring for å jobbe med forebygging av utilsiktet flytting. Det ble trukket frem av alle at det med å ha nok tid var en hindring. Vi nevner dette her fordi saksbehandlerne beskrev dette som en

hindring for alt det forebyggende arbeidet de gjorde. Mangel på tid er relevant på samtlige temaer av funnkapittelet. Samtlige saksbehandlere snakket om at de opplevde det som utfordrende at de ikke hadde nok tid, de opplever at det bare er tid til at de kan gjøre det som er lovpålagt, at de ikke har tid til å ta de små tingene, de strever med å ha nok tid til å jobbe med relasjon og de hadde ønsket seg mer tid til å jobbe forebyggende. Vi kommer tilbake til og redegjør mer for temaet tid i underkapittelet om å bygge relasjon og anerkjennelse til fosterhjemmet.

6.1 Kommunikasjon og samarbeid

Samtlige saksbehandlere vi intervjuet var opptatt av kommunikasjon og samarbeid i ulike former, og at dette kan forebygge utilsiktet flytting og skape et godt samarbeidsklima. Under redegjør vi for det de sa om samarbeid og kommunikasjon mellom; saksbehandler og fosterhjem, saksbehandler og foreldre og fosterhjem og foreldre og samarbeid med andre instanser.

Alle saksbehandlerne snakket om at kommunikasjon er viktig for å få til godt samarbeid. En saksbehandler oppsummerer hvordan hun opplever det som viktig i hele prosessen, på denne måten: «Altså, kommunikasjon er kjempeviktig hele veien på en måte. Både i den prosessen i forkant, underveis, når ting på en måte er vanskelig».

6.1.1 Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler

Åpenhet, tillit og trygghet er ord som mange av saksbehandlerne beskriver som nøkkelord for å få til et godt samarbeid med fosterhjemmene. Saksbehandlerne trekker frem begrepene som viktige, for å gjøre dem som saksbehandlere i stand til å jobbe forebyggende og sette inn riktig hjelp, tidlig nok. Flere saksbehandlere påpeker betydningen av trygghet for å få til godt samarbeid med fosterhjemmene. Flere saksbehandlere trekker også frem betydningen av at man som saksbehandler er åpen og ærlig ovenfor fosterhjemmet, slik at fosterhjemmet vet hvor de har barneverntjenesten. På den måten kan man skape trygghet og rom for at fosterhjemmet tør å si ting som det er, snakke åpent om det som er vanskelig, at oppdraget kan oppleves krevende og at de skal ha lov til «å kalle en dritt for en dritt», slik som en av saksbehandlerne sier. Det blir også satt ord på viktigheten av at fosterhjemmene deler det som er vanskelig før det er for sent. Denne saksbehandleren påpeker det med trygghet, fordelen med å si fra, men også konsekvensene av å ikke si fra og ikke gi nok informasjon:

Stort sett opplever jeg at de fleste fosterhjemmene er ærlige og trygge på at de kan komme til oss med staa, også er det noen som ikke gjør det, og da blir det vanskelig for oss å gjøre noe, når man ikke får den fulle og hele sannhet over hvordan ting er. Men jeg opplever jo stort sett at de sier fra i god tid, så man kan forebygge og at det blir tid til å sette inn tiltak.

Videre er tillit noe som blir beskrevet som avgjørende. Noen saksbehandlere påpeker at manglende tillit kan skape dårlig samarbeid fordi at fosterhjemmet kanskje ikke opplever å bli hørt, de har lav tillit til saksbehandler og de kan bli frustrerte eller uenige i avgjørelser som blir tatt. Det var delte meninger vedrørende slekt- og nettverksfosterhjem. Noen opplevde det som positivt mens andre fortalte om utfordringer. Flere saksbehandlere peker på ekstra utfordringer med tillit og åpenhet i samarbeid med fosterhjem som er i slekt- og/eller nettverk. En saksbehandler setter ord på hvordan manglende tillit og åpenhet gjør det vanskelig for saksbehandler å vite hva som skjer. Saksbehandler nevner som eksempel på dette at det kan være flere treff, mer kontakt og mer som skjer på samvær enn det man vet. Det kan foregå mye man ikke får vite om og det kan ofte være et problem med underrapportering fra fosterhjemmene til barneverntjenesten. En saksbehandler trekker frem dette med slekt- og nettverksfosterhjemmenes manglende tillit til saksbehandler og utfordringen med at man ikke får vite hva som skjer, ved å si det på denne måten: «Hindringene våre går ofte på tillit og det med å sitte med den korrekte informasjonen og en av de største utfordringene er å få tak i hva som egentlig skjer».

Samme saksbehandler legger til at de blander seg inn i allerede etablerte relasjoner og det kan medføre et hinder for samarbeidet. De skal regulere kontakt mellom noen som har relasjon fra før og som har et familieforhold som er etablert. Saksbehandleren sier det på følgende måte:

Det er bra med de relasjonene som er der og som er etablert, men samtidig så griper vi jo inn i noe som er der. Det er jo ikke kontakt som skal opprettes. Vi bryter jo inn i noe som vi plutselig skal regulere. Altså et familieforhold. Så det ligger jo på en måte litt i sakens natur at det er det vanskeligste å få oversikt og kontroll på.

6.1.2 Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og saksbehandler

Alle saksbehandlerne beskriver at de er opptatt av å inkludere foreldrene, og at dette kan virke forebyggende for utilsiktet flytting. Samtidig er det flere som beskriver at det kan være vanskelig, enten fordi foreldrene ikke ønsker å ha kontakt og/eller fordi foreldrene har mye

eget strev. Det beskrives ulike måter de som saksbehandlere inkluderer foreldre på. Eksempler saksbehandlerne gir på hvordan de inkluderer foreldre er; oppdatere foreldre på hvordan det går med barnet, egne temakvelder for foreldre hos barneverntjenesten, veiledning i ulike former, det at foreldre kan ha barna litt mer på samvær hvis fosterhjemmet strever, det å få foreldrene til å forstå barnet bedre. Det er flere saksbehandlere som trekker frem det med å få foreldrene til å forstå hva barnet strever med, hva som er viktig for barnet. En saksbehandler sier det slik: «Vi så at hvis foreldrene også får en tydelighet i problematikken til barnet. Det er veldig viktig at de også får en forståelse for at det er det som er viktig for barnet».

Noen saksbehandlere trekker også frem hvordan de tenker forebyggende ved å bruke foreldre som ressurs, når fosterhjem strever. Enten ved at foreldrene kan ha mer samvær for å avlaste fosterforeldrene, eller ved at foreldrene kan være med å tenke litt andre løsninger rundt barnet. En saksbehandler beskriver det å bruke foreldre som ressurs ved at de kan ha mer samvær: «Det er noen saker hvor man har koblet foreldrene litt på. At man har økt litt i forhold til samvær, og at de har vært en ressurs inn der».

Alle saksbehandlere snakker om kommunikasjon og samspill mellom fosterforeldre og foreldre som en viktig forebyggende faktor. Dette kommer vi tilbake til i neste undertema. Det nevnes også hvordan konkret kommunikasjonen mellom foreldre, og fra foreldre til barn kan være en utfordring for både fosterhjem og barn. Saksbehandler opplever at dårlig kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre kan påvirke både barnet og fosterhjemmet, og at det kan være nødvendig å sette inn veiledning for å hjelpe til med både hvordan foreldre kommunisere bedre seg imellom, men også hvordan de kommuniserer med barnet.

6.1.3 Kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og fosterhjem

Samtlige saksbehandlere påpeker viktigheten av å få til godt samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre for å forebygge utilsiktet flytting. I dette bringer de fleste inn at det er viktig hvordan foreldrene og fosterforeldrene snakker sammen og om hverandre. Flere saksbehandler beskriver at deres rolle er viktig for å få til et samarbeid, som igjen kan forebygge utilsiktet flytting. Saksbehandlerne var opptatt av at de noen ganger i kommunikasjonen bør ta rollen som en slags mellomperson for å dempe partene litt ovenfor hverandre for å forebygge konflikt. Flere saksbehandlere beskriver hvordan de i sin rolle bevisst forsøker å forebygge konflikt eller negativt snakk fra en part ovenfor en annen, eller foran barnet, for å forebygge utilsiktet flytting. Som saksbehandlere beskriver de at de kanskje må sette inn veiledning slik at foreldre ikke skal snakke stygt om fosterhjemmet på samvær,

eller at man som saksbehandler må tenke godt gjennom hvordan man formulerer seg. En saksbehandler snakker om hvordan hun tenker igjennom hva hun formidler og videre hvordan hun forsøker å dempe det som blir sagt, for å forebygge konflikter, på denne måten:

Så må jeg være litt forsiktig med hvordan jeg skal formidle det ovenfor fosterforeldrene for å ikke eskalere en konflikt eller lage en konflikt. Så det jeg gjør er å dempe mer litt overfor dem, og så må jeg gjøre det samme andre veien.

Felles treffpunkt og gode dialoger blir av flere nevnt som en måte å få til en god relasjon og kommunikasjon mellom fosterforeldre og foreldre. Flere saksbehandlere sier noe om hvordan de opplever det som forebyggende for utilsiktet flytting at fosterhjem og fosterforeldre har direkte kommunikasjon. Dette kan gjøre at de får bedre dialog seg imellom, og det blir samtidig nevnt at det kanskje kan medføre at begge tenker mer over hva de sier og at man sånn sett tar litt mer hensyn til hverandre og kanskje forstår hverandre. Det å kjenne til hverandres sårbarheter blir også trukket frem som noe som kan gjøre at man ikke snakker stygt om eller til hverandre. Felles møtepunkter blir også nevnt som noe viktig og positivt. En saksbehandler vektlegger at måten foreldrene og fosterforeldrene prater med hverandre på kan ha positiv effekt for fosterbarnet, ved å si det på denne måten: «Det at fosterforeldre og biologiske foreldre møtes, og har kontakt og prater fint med hverandre. Det har veldig effekt for barnet».

Videre påpekte flere saksbehandlere hvordan felles møtepunkter kan gjøre at fosterforeldre og foreldre forstår hverandre bedre og at det kanskje er lettere å ikke svartmale hverandre. I motsatt fall blir det beskrevet at risikoen for konflikt eskaleres dersom man som saksbehandler blir sittende i en rolle hvor man skal snakke for og mellom foreldre og fosterhjem.

Samtidig blir det også nevnt som et alternativ fra saksbehandlerne, at i de tilfellene kommunikasjonen ikke fungerer så bra mellom fosterhjem og foreldre, kan det være fint at saksbehandler kan ta dialogen med foreldrene i stedet for at de ringer fosterforeldre. Dette i forsøk på å dempe eller forebygge noe man ser kan bli en konflikt. Det å ta avgjørelser på vegne av fosterhjemmet, for å skåne fosterhjemmet blir også nevnt som noe som kan forebygge konflikter.

Det blir også trukket frem viktigheten av å hjelpe foreldre å få en felles forståelse som barneverntjenesten og fosterhjem, av hva barnet trenger. Saksbehandler sier videre at det kan være fint om foreldrene for eksempel kan prøve å si litt de samme tingene til barnet, som

fosterhjemmet gjør. Saksbehandler sier det om på denne måten: «Det der samspillet mellom biologiske foreldre og fosterhjem for å kjøre litt samme vei. Det er veldig viktig at de også får en forståelse for at det er det som er viktig for barnet».

6.1.4 Kommunikasjon og samarbeid med andre instanser

Samtlige saksbehandlere beskriver samarbeid med andre instanser rundt som viktig for å forebygge utilsiktet flytting. Viktige faktorer som trekkes frem innenfor dette er det å få til et lag rundt barnet, det å skape en felles forståelse og felles retning av hvor man skal.

Det trekkes frem at alle må bidra inn for at man skal få til noe. Samtidig sier flere saksbehandlere at det ligger til deres rolle å tilrettelegge for samarbeid. Det nevnes som viktig å forsøke å skape et engasjement, skape initiativ, skryte av folk, få folk til å føle seg viktige og som en del av teamet. Når man får til en del av dette, da blir man et godt team og at det blir bra samarbeid rundt barnet. En saksbehandler trekker frem at det er viktig å skryte av andre og få alle til å føle seg som en del av teamet i et samarbeid. Saksbehandleren snakker også om hvordan saksbehandleren får en slags rolle som både støtte og koordinator for alle partene i samarbeidet rundt barnet. Det sies på denne måten:

Jeg må balansere det, alle skal ivaretas, men hvis man skal få til et godt samarbeid, og for å få til et godt samarbeid må man jo ta litt og skryte litt, og alle må føle seg som en del av teamet. Når det fungerer, når det er et godt team, da er det kjempebra. En skal være der for biologiske foreldre, fosterforeldre, fosterbarn, biologiske barn, det er gjerne kanskje assistent på skolen, lærere og rektorer.

Det nevnes videre som viktig og virkningsfullt når alle rundt barnet er litt mer på jobb, eller at man kan sette inn flere nye tiltak på en gang for å se om fosterhjemmet opplever at de får bistand og man prøver å forebygge en utilsiktet flytting sammen. Det nevnes at man for eksempel kan gi ekstra avlastning, ekstra veiledning, få til tettere samarbeid med alle som er rundt både barn og fosterhjem, foreldre kan ha ekstra samvær for å gi fosterhjem avlastning og skolen bidrar med ekstra tiltak. Her trekker en saksbehandler frem det med at det kan gå bra når alle er litt mer på og bidrar. Felles forståelse blir trukket inn som en viktig faktor her:

Der hvor man treffer på tiltaket og der hvor man på en måte ruster opp alle mann rundt. Det er kanskje det jeg tenker spesielt på, Man fikk økt litt på alt, og det var alle mann te pumpene. Da gikk det jo fint. Men det krever at alle er på, og alle jobber litt for det samme, og alle har den samme forståelsen.

Det at barnet får den hjelpen de har rett på fra andre instanser, oppleves av saksbehandlerne som noe som er krevende å få på plass. Det beskrives at det går lang tid fra man søker til man får hjelp. Det beskrives som vanskelig å utløse den hjelpen de har krav på, det tar lang tid, eller at andre instanser mangler kapasitet til å håndtere henvisninger eller å iverksette den hjelpen barnet egentlig har krav på. Det er spesielt samarbeid med BUP og PPT som vektlegges når saksbehandlerne snakker om at det tar lang tid eller er utfordrende å få den hjelpen som barna trenger. Samtidig opplever saksbehandlerne at fosterbarn har større behov nå enn tidligere. Barna har større strev. Flere saksbehandlere mener at det ofte faller tilbake på barneverntjenesten hvis det er noe de andre instanser ikke klarer å løse eller har ressurser til. Her setter en saksbehandler ord på det med at det er vanskelig å få på plass nødvendige ressurser, og at det ofte tar lang tid:

Det er ikke alltid bare å sette inn eller få på plass ressurser. Det er jo ingen som har noe ekstra. Det er jo ingen som har den ekstra ressursen som kan brukes når det skjærer seg. Det er jo alltid bare akkurat på de fleste steder. Så det å søke om noe ekstra eller få noe ekstra tar jo ofte litt tid.

Når saksbehandlerne beskriver samarbeidet med BUP og PPT opplever de at de opererer mer perifert. De er ikke vanskelige å koble på, men det kan ta litt tid. Når de eventuelt kobler seg på, er de inne og gjennomfører det de skal gjøre, for så å koble seg helt vekk igjen. En saksbehandler beskriver det på følgende måte: «I forhold til BUP og PPT så er det jo det. Egentlig er det veldig få saker vi har som vi samarbeider. Så det blir utredet og så går det videre i systemet».

En annen saksbehandler trekker frem at det kan være utfordrende å bli hørt når de kontakter BUP. Det trekkes frem uenighet og forskjellig syn på hva som er årsaken til at barnet burde få hjelp i BUP eller ikke. Saksbehandler som da kjenner barnet og sitter på informasjon som gjør at de opplever at barnet burde utredes, for å finne ut om det er noe barnet trenger hjelp med. Kan oppleve å bli møtt med at det er barnets historikk som er årsaken til utfordringene, uten at BUP har snakket med barnet. Saksbehandleren beskrev et eksempel på denne erfaringen på følgende måte:

I forhold til BUP, det bruker jeg mye tid på, fordi vi er ikke alltid enige. Det er ikke slik at jeg kan sette diagnoser, men jeg synes av og til at historikken til disse ungene blir brukt litt imot dem når det liksom er litt sånn at her tror vi det er mer, enn den historikken. Det er forståelig, men vi hadde han som flyttet så mange ganger, som fikk

reaktivt tilknytningsforstyrrelse hatt et heftig første året av livet sitt, mange flyttinger, masse greier og far er veldig ADHD, du ser på lang vei ADHD, han er så klassisk, veldig typisk ADHD. Der vi mente, at jeg tror det er en ADHD, og det blir interessant å prøve ut medisiner for å se. Nei, nei, nei, hele veien fra BUP. Psykologen her inne skrev et skriv og mente at dette tyder veldig på ADHD. Vi prøver å få BUP med, men nei. Da ba vi om en «second opinion». Vi fikk han inn på en annen BUP. Der fikk han prøve medisiner, og hadde kjempeeffekt. Det er stor forskjell for den gutten. Og da å bruke i hvert fall to år på det, det frustrerer meg, det krever masse tid. Så slikt synes jeg, ikke at en sitter med fasiten alltid, men det å måtte jobbe med systemet rundt disse ungene det er krevende. Men jeg gir meg ikke da. jeg prøver det vi kan.

6.2 Anerkjennelse og relasjon

I dette kapittelet redegjør vi for hvordan saksbehandlerne beskriver forebyggende arbeid med utilsiktet flytting, ved at de har fokus på å styrke og bygge relasjoner. Anerkjennelse blir trukket frem som et viktig nøkkelbegrep for relasjon. Det redegjøres for hva de foretar seg både i forhold til fosterhjemmet, til foreldre og for å bygge relasjoner mellom fosterhjem og foreldre og til slutt hvordan de opplever relasjonen med fosterbarna.

6.2.1 Anerkjenne og bygge relasjon til fosterhjemmet

Flere av saksbehandlerne er opptatt av at de har en betydningsfull rolle ovenfor fosterhjemmet. Det å anerkjenne fosterhjemmet blir trukket frem som viktig, men også at relasjonen er noe av det viktigste. Det med anerkjennelse av fosterhjemmet blir snakket om på flere måter. En av måtene som ble nevnt var det å frikjøpe fosterhjemmet for å vise at man ser belastningen de står i og anerkjenne det fosterhjemmet gjør som en jobb og ikke noe de driver med på fritiden. Det å anerkjenne fosterhjem kan ses på noe som ikke bare skjer direkte fra saksbehandler, man kan også anerkjenne gjennom rettigheter. Noen saksbehandlere mener at fosterhjemmene har for få rettigheter, mens en saksbehandler poengterer at det kan være negativt hvis de får partsrettigheter. Det blir av en saksbehandler pekt på at fosterhjem mangler pensjonsordning og at systemet ikke er tilrettelagt for fosterhjemsordningen, da fosterforeldre ikke en gang kan åpne en bankkonto for det barnet de har ansvar for. Saksbehandler sier følgende om fosterhjemsordningen: «Jeg tenker det er på tide å fremme fosterhjem, altså å se på systemet og pensjonsordningen».

En saksbehandler forteller at fosterhjem nå skal få flere partsrettigheter. Saksbehandler er usikker på om dette er positivt og tenker at det heller bør være slik at barneverntjenesten bestemmer. Det pekes på at dersom fosterhjemmet skal få bestemme noe for barnet, som foreldrene ikke er enige i, kan det føre til utfordringer i samarbeid mellom foreldre og fosterhjem. Det er likevel viktig å lytte til hva fosterhjemmet mener både om hverdagen og barnet. En saksbehandler snakker om en form for anerkjennelse ved at det løftes frem at fosterhjemmet anses som en kollega, som man må ha lojalitet til og verne. Flere saksbehandlere snakker om ulike måter å møte fosterhjemmet på som blant annet handler om å lytte, la folk ha mulighet til å ventilere, bry seg litt ekstra og gjøre de små tingene.

Flere av saksbehandlerne trekker frem viktigheten av å bygge relasjon slik at fosterforeldrene kan tørre å komme til dem hvis det skulle være noe. Saksbehandlerne vurderer at relasjon er en faktor som er avgjørende for å forebygge utilsiktet flytting. Som skrevet i innledningen er det med tid noe som saksbehandlerne opplever som en hindring for å jobbe forebyggende. De gjør seg spesielt gjeldende i kontakten med fosterhjemmene. Relasjon kan skape trygghet, men samtlige poengterer at de har for lite tid til å ha så god kontakt at de kan bygge en trygg nok relasjon. Det å være tett på påpekes som avgjørende, og det å jobbe forebyggende fremfor å vente til «det smeller» blir også trukket frem som avgjørende fra flere. Det snakkes om det å kunne ta tak i de små tingene og ikke bare det som er akutt. Samtlige saksbehandlere tenker at de burde hatt mer tid til å ta tak i de små tingene, det som oppstår i hverdagen, men som kan skape slitasje for fosterhjemmet over tid. Det blir sagt følgende om det:

Det å sette av mer tid til å jobbe forebyggende med det å ivareta fosterhjemmene i det de står i hverdagen. Ikke bare når det har oppstått noe spesielt. Det er jo gjerne de små tingene som skaper slitasje på sikt.

Det er mange som beskriver at de ikke har tid til å følge tett nok opp, men en saksbehandler setter ord på opplevelsen av at det bare er lagt opp til at de skal ha kapasitet til å følge opp det som er lovpålagt. Saksbehandler vektlegger som de andre at det burde vært mer tid til å ta vare på fosterhjemmene utenom at det har oppstått noe spesielt. Saksbehandleren sa det slik: «Det er utfordrende at arbeidskapasiteten er lagt opp til at man kun skal ha tid til det som er lovpålagt. Det å sette av mer tid til å jobbe forebyggende med det, og ivareta fosterhjemmene i det de står i, i hverdagen. Ikke bare når det har oppstått noe spesielt».

6.2.2 Anerkjennelse og bygge relasjon til foreldre

Flere av saksbehandlerne trekker frem viktigheten av å få en god relasjon til foreldre og beskriver hvordan de tilrettelegger for det ved for eksempel å gå en tur eller ta en tur på cafe for å etablere en god relasjon. Samtlige saksbehandlerne er opptatt av hvordan foreldre og fosterforeldre prater med og om hverandre. De setter ord på viktigheten av at fosterforeldre og saksbehandlere snakker positivt om foreldrene. De setter ord på at det å skape et positivt bilde og anerkjenne foreldre vil bidra positivt og redusere risikoen for at barnet ikke havner i lojalitetskonflikt. Det å snakke hverandre opp trekkes frem av flere saksbehandlere, men også det å snakke positivt om foreldrene, ovenfor fosterforeldrene. Her er sitat fra en saksbehandler om det å snakke opp foreldrene: «Så jeg tenker at vi bare må snakke opp hverandre alle sammen, for det er disse foreldrene fosterbarna har å leve med».

Det nevnes også viktigheten av at saksbehandler snakker opp foreldre foran fosterhjem for å hindre at fosterhjem snakker negativt om foreldre. Det pekes på at dette kan virke forebyggende mot lojalitetskonflikter for barnet. Flere saksbehandlere understreker at foreldre er viktige for barna sine og at det er viktig å jobbe med å få fosterforeldrene til å støtte relasjonen mellom foreldre og barn. Det blir videre trukket frem viktigheten av at fosterforeldrene snakker pent om foreldrene, da dette kan påvirke barnets utvikling i fosterhjemmet. Saksbehandler beskriver at deres rolle blir å hjelpe fosterhjemmet å forstå hvordan de kan støtte opp om relasjonen mellom barnet og foreldrene. En saksbehandler forklarer dette på følgende måte:

Jeg tenker det er veldig viktig at det er et barn som har, ikke bare fosterfamilien, som en mamma og pappa. Det har noen andre viktige personer. Det er en viktig rolle at fosterhjemmet har en tydelig forståelse for dette.

6.2.3 Relasjon mellom fosterhjem og foreldre

Det er mange saksbehandlere som snakket om kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjem og foreldre, hvor noe av temaet også handler om relasjon. Dette beskrev vi i kapittelet om samarbeid og kommunikasjon. I dette underkapittelet trekkes det frem det som handler konkret om relasjon. Flere saksbehandlere påpeker at det kan være krevende for fosterhjemmene å være i relasjon med foreldre, fordi de ofte rakker ned på dem, kritiserer de og de skaper en lojalitetskonflikt for barnet. Det blir videre satt ord på at saksbehandlere forsøker å skåne fosterhjemmene for dette, samtidig som de tenker at fosterhjemmene kanskje

må tåle det til en viss grad og at man som saksbehandler aldri vil klare å skåne fosterhjemmet helt. En saksbehandler forsøker å beskrive hvor krevende relasjonen til foreldrene kan oppleves for fosterhjemmet på denne måten: «Så kommer det nok litt overraskende på mange fosterfamilier hvor omfattende den jobben egentlig skal være mot familie og foreldre og hvor mye det koster og krever».

6.2.4 Relasjon mellom saksbehandler og barn

Relasjon til fosterbarna er noe alle saksbehandlerne er opptatt av, men i ulike grader. Alle saksbehandlerne snakker om relasjonen de har til fosterbarna, men de opplever kvaliteten av relasjonen ulikt. Flere av de problematiserer at det er vanskelig å få en relasjon, av flere grunner; noen barn synes det er en belastning når saksbehandler kommer på oppfølgingsbesøk og vil helst ikke snakke med saksbehandler, man treffer kanskje bare barnet på de 4 oppfølgingsbesøkene som er i løpet av et år, det byttes ofte saksbehandler og det er ofte vanskelige ting man snakker om når saksbehandler kommer. Det blir satt ord fra en saksbehandler at det ikke er en selvfølge at det er saksbehandler fosterbarna vil snakke med hvis noe er vanskelig, fordi de ikke kjenner de så godt. Samtlige saksbehandlere sier likevel at de forsøker å ha en god og nær relasjon til de fosterbarna de følger opp. Flere forteller at de strekker seg langt for å få til en god relasjon og de kommer med ulike eksempler på hva man kan gjøre for å skape gode relasjoner. Det nevnes kjøretur, ta de med ut på ting, gå en tur, komme på skolen og gjøre noe lystbetont. Det blir påpekt at det kan være lettere å få barna til å snakke, hvis man tar de med på andre ting enn å bare møte de hjemme i fosterhjemmet rundt stuebordet.

En saksbehandler sier at de har et mål om å ha god relasjon til fosterbarna og at de noen ganger får det til. I eksempelet under beskrives det hvordan relasjon kan være forebyggende for utilsiktet flytting ved at ungdommen ringer vedkommende når hen har det vanskelig:

Målet er jo at vi skal ha en god relasjon til ungene og ungdommene og noen ganger så får vi det til, veldig bra. Jeg har noen ungdommer som på en måte, de bare ringer meg helt plutselig fordi at de har det litt vanskelig og så prater vi gjennom den krisen, og så går livet videre.

6.3 Oppfølging og tiltak

Oppfølging er et viktig tema for alle saksbehandlerne når de får spørsmål om hvordan de jobber for å forebygge utilsiktet flytting. Det blir snakket om flere typer oppfølging, både i form av oppfølgingsbesøk, saksbehandlers oppfølging av fosterhjemmet utenom oppfølgingsbesøk og ulike tiltak som kan settes inn som hjelp til fosterhjemmet eller rundt barnet. Når saksbehandlerne snakker om hvordan de kan jobbe forebyggende snakker de ofte om dette i tilknytning til hvorfor det er behov for tiltak.

6.3.1 Oppfølging

Alle saksbehandlerne påpeker at det er viktig å følge opp fosterhjemmet tett, for å forebygge eller for å unngå utilsiktet flytting. En saksbehandler er opptatt av at det å være tett på kan hjelpe fosterhjemmet til å kjenne på mestring, og at de har strategier for å håndtere utfordringer som kommer:

Jeg tror at når fosterhjemmene opplever mestring og at ting går fremover, fosterbarnet kan ha sine utfordringer, men de har en strategi på møte med det og opplever at det kan fungere, så tror jeg at det har stor betydning og at de føler at jeg er tett på dem.

Saksbehandlerne trekker frem ulike perspektiver de har på hva som er viktig i oppfølgingen. Det trekkes frem at det å være tett på helt fra start og sette inn mange tiltak allerede fra start kan være lurt, heller enn å sette inn tiltak når det begynner å gå dårlig. Flere saksbehandlere opplever at de første årene etter barnet har flyttet inn i fosterhjemmet er spesielt viktige og at man bruker ekstra tid og legger ned mer arbeid tidlig. Det å sette inn hjelp på flere områder på en gang er noe som blir nevnt av mange saksbehandlere. Det blir beskrevet at man da for eksempel kan ha hyppigere oppfølgingsbesøk, saksbehandler kan ha oftere kontakt med familien, i tillegg til at man kanskje kan sette inn veiledning fra andre enn saksbehandler og avlastning til fosterhjemmet. Det blir påpekt at de opplever at det kanskje er akkurat den tette oppfølgingen som gjør at fosterhjemmet klarer å ha barnet boende hos seg i en lengre periode. Det blir sagt sånn: «Jeg opplever at det er den tette oppfølgingen som gjør at fosterhjemmet klarer å stå i det over tid».

Det med å være tett på, og spesielt den første tiden, blir nevnt av mange. Men det blir også satt ord på at det kan være nødvendig å være inne i mange år og at man kanskje må være tett på hele tiden. En saksbehandler beskriver denne prosessen slik:

Du må jo bare jobbe så tett. Du må fortsette, og det fortsetter kanskje flere år. Og så må du ikke slappe av fordi du vet at det i neste sving så smeller det kanskje igjen. Du må bare være tett på. Vi har klart å redde noen plasseringer som jeg er sikker på at hadde ikke vi fulgt opp så tett så hadde det gått slutt for lengst.

Samtidig blir det trukket frem at man som saksbehandler må balansere oppfølgingen slik at fosterhjemmet på den ene siden ikke føler seg kontrollert, men på den andre siden at de får nok støtte og oppfølging. En saksbehandler beskrev det slik: «Det er jo klart at man må balansere mellom å være masete og gi tett oppfølging, og vise at man har tillit til at de kan gjøre jobben sin også».

En faktor som mange saksbehandlere anså som viktig for å jobbe forebyggende er det å være tilgjengelig. Det å ta telefonen, ringe opp igjen, ikke vente for lenge med å svare blir nevnt som viktig, men også det å kunne komme litt oftere på besøk eller være fleksibel når det er behov for det. Det å kunne være tilgjengelig og ha tid til å høre på fosterforeldrene hvis de ringer blir også nevnt. En saksbehandler påpeker at hun synes det er viktig at fosterhjemmet har noen de føler de kan snakke med og hvordan dette kan dempe stress. Hun sier dette: «Jeg opplever at mesteparten av det de står i er stressbelastningen, og at mye av den dempes bare ved å snakke».

En annen saksbehandler snakker om det å være tilgjengelig som en måte å støtte fosterforeldre i oppdraget. Det nevnes at det er tøft å stå i oppdraget og at de trenger at saksbehandler bruker tid, er tilgjengelig, lytter og ser den store sammenhengen heller enn å fokusere på det som ikke fungerer eller være opptatt av de små tingene eller kritisere de. Saksbehandler sier dette:

Men jeg føler jo at det er mye min rolle i forhold til det å bruke tid på de, og høre på og lytte til de og ikke være så opphengt i de tingene som de kanskje ikke får til så bra da, men heller se den store sammenhengen. Jeg tror det er den evnen til å lytte og være tilgjengelig, og se det store bildet og ikke henge seg opp i småting og utsette de for kritikk da. Det er tøft nok for mange av dem å stå i det.

Som nevnt tidligere er hyppigere oppfølgingsbesøk noe som kan brukes for å forebygge utilsiktet flytting. Samtlige saksbehandlere sier at de vanligvis har de 4 lovpålagte oppfølgingsbesøkene i året, men at det finnes saker hvor det er behov for tettere oppfølging. Flere saksbehandlere sier at det vurderes fra sak til sak og at dersom det er behov, settes det inn flere oppfølgingsbesøk. I én barneverntjeneste får alle nye fosterhjem tilbud om ti

oppfølgingsbesøk det første året, også åtte det neste året, også seks, før de er nede i fire fjerde året som fosterhjem.

Når det er snakk om oppfølging av fosterhjem, så påpekes det også fra flere saksbehandlere at fosterhjemmets biologiske barn er viktige å huske på som forebyggende for utilsiktet flytting, men også som en del av oppfølgingen. Saksbehandler kan for eksempel ha samtaler med barna både på oppfølgingsbesøk, men også utenom. Det nevnes også at det er viktig å tilby samtaler og at de selv kan velge om de ønsker å snakke. En saksbehandler sier følgende om det:

Men også bare å ha, litt sånn fot i bakken på oppfølgingsbesøk. Som på en måte nødvendigvis ikke bare handler om at det har skjedd ting. Men hvordan de opplever at det er å ha et fosterbarn i hus, eller ha et fostersøsken

6.3.2 Veiledning og forsterkningstiltak

Flere av saksbehandlerne nevner ulike faktorer som ofte fører til at de setter inn veiledning, forsterkningstiltak eller følger tettere opp. Faktorer som de fleste saksbehandlerne nevner som vi ikke allerede har redegjort for under tidligere kapitler, er utagerende atferd hos barnet og høy alder hos barnet. De trekker også frem at barns strev og utfordringer kan føre til stressbelastninger på fosterhjemmet, som kan medføre at fosterhjemmet ikke orker mer. Det at fosterhjemmet har egne barn, spesielt hvis de er jevnaldrende med fosterbarnet, blir også trukket frem som en faktor som fører til tiltak. Saksbehandler forteller her at de har satt inn veiledning som følge av at barna i fosterhjemmet har opplevd plassering som vanskelig:

I en annen sak har vi hatt ressursteam som har vært veileder for de andre barna, de biologiske barna, fordi de synes at plasseringen har vært vanskelig. Da har vi hatt ressursteam for å ha samtale med dem og styrke det da.

Alle saksbehandlerne vi intervjuet snakket om ulike tiltak de kan sette inn for å jobbe forebyggende mot utilsiktet flytting, både i form av mange forskjellige veiledningstilbud og forsterkningstiltak. Felles for alle var at de opplevde å ha tiltak de kunne sette inn i ulike situasjoner og utfra ulike behov. Her er det en saksbehandler som snakker om ulike tilbud de har til fosterhjem og at det kan være mange ting fosterhjemmet har behov for å snakke om, for eksempel samarbeid med biologisk familie eller barnets atferd. Hun opplever at den individuelle veiledningen ofte er den som er mest treffende, men hun trekker også frem viktigheten av at fosterhjemmet kan få være med å forme tilbudet de skal få:

Så er vi ganske på tilbudssiden med å tilby både organiserte kurs og det med individuell veiledning. Det er kanskje min opplevelse av mine fosterhjem at individuelle samtaler er det viktigste. At de får lov til å snakke litt om det som er utfordrende med samvær og samarbeid med familie og med atferdsproblematikk. At det kanskje er mer frustrerende og krevende enn man hadde tenkt seg. Det vil jo ikke de strukturerte kursene treffe helt på, hva de trenger. Jeg tror vi er ganske fleksible på å tilby det de trenger og at de er med på å selv også å utforme og fortelle hva de trenger.

Veiledningstiltak som blir nevnt som aktuelle av alle saksbehandlerne er veiledning, tett oppfølging fra kontaktperson og gruppeveiledninger. Veiledningene kan utføres av saksbehandleren, de kan leie inn eksterne veiledere og flere sier at de har egne team eller enkeltpersoner som kan gjennomføre veiledningen. Noen har valgt å opprette egne team som ligger utenom barneverntjenesten som bare driver med veiledning til fosterhjem, mens andre har egne veiledere eller veiledningsteam som en del av barneverntjenesten. De nevner også at veiledninger kan ha ulikt innhold, hvor noe er kursbasert, noe er veiledning med en litt fast struktur, mens noe er utfra behov. Flere saksbehandlere nevner også at de kan sette inn veiledning uten at det er et identifisert behov, men at det settes inn som et rent forebyggende tiltak. En saksbehandler forklarer det på denne måten: «Vi har hatt en psykologspesialist i mange år her. Han har vi brukt ut til fosterhjemmene. Ikke nødvendigvis fordi vi tror at det kan bli brudd, men det er en måte å forebygge».

I tillegg til veiledning nevnes det også andre tiltak som skal være med å forsterke fosterhjemmet eller forebygge utilsiktet flytting. Flere saksbehandlere snakker om frikjøp og avlastning. Avlastning i ulike former som for eksempel utvidet SFO tilbud, besøkshjem eller mer samvær med foreldre, blir også nevnt. Flere saksbehandlere snakker om frikjøp som forsterkningstiltak når ting er vanskelig i fosterhjemmet. En saksbehandler forteller at de vurderer det som nødvendig med langvarig frikjøp i mange saker, som forebyggende for utilsiktet flytting. Saksbehandler forteller det slik: «Vi frikjøper for eksempel mange og lenge. Det er en forutsetning for at de skal holde».

7 Diskusjon

I dette kapittelet drøfter vi funnene vi gjorde i lys av kunnskapsstatusen vi har redegjort for. Drøftingene vil rette seg mot å besvare problemstillingen: «hva opplever saksbehandlere i barneverntjenesten er viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem»?

De overordnede resultatene viser at saksbehandlerne i stor grad er opptatt av relasjoner, kommunikasjon og samarbeid både ut mot fosterhjem, foreldre og andre instanser, men også internt mellom de nevnte. I tillegg er de opptatt av fosterhjemmenes behov for oppfølging og veiledning, og samtlige anser dette som viktig for å forebygge utilsiktet flytting.

Kapittelet deles inn i to hoveddeler. I det første kapittelet drøftes hvordan kommunikasjon og samarbeid er forebyggende mot utilsiktet flytting fra fosterhjem. I det andre kapittelet drøftes hvordan anerkjennelse og relasjon kan forebygge utilsiktede flytting fra fosterhjem. Vi drøfter funnene i lys av teori og forskning. Delene vil drøftes hver for seg.

7.1 Kommunikasjon og samarbeid

Kommunikasjon og samarbeid trekkes frem som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjem, av alle saksbehandlerne vi intervjuet. Samarbeidet blir beskrevet mellom forskjellige parter og på forskjellige områder. Det beskrives samarbeid mellom saksbehandler og fosterhjemmet, samarbeid mellom saksbehandler og foreldre, trepartssamarbeid mellom fosterhjem og foreldre, hvor saksbehandler får en rolle som tredjepart i samarbeidet og samarbeid med andre instanser. Samarbeid mellom parter rundt en fosterhjems plassering fremkommer også av forskrift om fosterhjem (2023, § 3) og av fosterhjemsavtalen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010, s. 10). Begge disse fremhever at fosterhjemmet og barneverntjenesten må tilstrebe å etablere et samarbeid til det beste for barnet og at fosterhjemmet burde varsle barneverntjenesten om saker vedrørende fosterbarnet eller familien til fosterbarnet, som kan være viktig for barneverntjenesten å få informasjon om. I tillegg vektlegges samarbeid med andre instanser og foreldrene. Saksbehandlerne beskriver at kommunikasjon vil være viktig for å få til gode samarbeid. Glavin og Erdal (2018, s. 64) trekker også frem at kommunikasjon vil være avgjørende for å få til gode samarbeid.

Saksbehandlerne vi intervjuet beskriver samarbeidet og kommunikasjonen rundt fosterhjems plasseringen ut fra hvordan de får en rolle i å etablere samarbeid og god

kommunikasjon mellom de involverte parter. Både mellom seg selv og de andre, men også mellom partene. Med bakgrunn i at de fokuserer på forskjellige parter og områder som er viktig i samarbeidet, deles kapittelet inn i 3 underkapitler som er i tråd med områdene de var opptatt av. Først drøftes kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjem og saksbehandler, så drøfter vi samarbeidet mellom fosterhjem og foreldre, hvor saksbehandler får en rolle i samarbeidet og så drøfter vi samarbeidet med andre instanser. I kapitlene vil vi drøfte funnene våre i lys av tidligere forskning og teori om samarbeid og kommunikasjon.

7.1.1 Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler

Samarbeid mellom fosterhjemmet og saksbehandler i barneverntjenesten blir beskrevet som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger, av alle saksbehandlerne vi snakket med. De trekker frem samarbeidet som avgjørende for at de skal få riktig informasjon til å sette inn riktig tiltak og hjelp tidlig nok. Tidligere forskning viser at samarbeid mellom fosterhjem og saksbehandler er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 27; Moran et al., 2016, s. 44; Tonheim & Iversen, 2019, s. 2).

For at saksbehandlerne skal etablere et godt samarbeid med fosterhjemmet fremhever de begrepene åpenhet, tillit og trygghet. Når de snakker om åpenhet, beskriver de å ha en åpen og ærlig kommunikasjon med fosterhjemmene. De er opptatt av å være tilgjengelige og at fosterhjemmene skal oppleve det trygt å komme til dem med hva som plager dem. De opplever at tillit må være på plass for at åpenheten og tryggheten skal etableres. De vektlegger at åpenhet, tillit og trygghet er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger fra fosterhjemmet, fordi det kan medføre at de får riktig informasjon tidlig nok. Tidligere forskning trekker også frem at tillit, god kommunikasjon og emosjonell støtte er viktig for at fosterhjem skal oppleve at de har et godt samarbeid med saksbehandleren (Tonheim & Iversen, 2019, s. 2). En saksbehandler trekker frem refleksjoner om hva som kan skje når det ikke er tillit mellom saksbehandler og fosterhjemmet. Da kan det føre til dårlig samarbeid, frustrasjon og uenighet. Fosterhjemmet kan få opplevelsen av å ikke bli hørt.

I tillegg til åpenhet, trygghet og tillit påpeker saksbehandlerne viktigheten av å være tilgjengelig. Det skal være enkelt å få tak i dem og de ønsker å stille opp for fosterhjemmene når de har behov. De beskriver at de noen ganger må respondere via tekstmelding eller e-post, men fremhever viktigheten av å vise at de er tilgjengelige. Tilgjengelighet vektlegges som viktig for å få en opplevelse av gode samarbeid fra fosterhjem selv (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 33–34; Lohne & Ødegård, 2012, s. 18). Det å signalisere

tilgjengelighet vil være en kommunikasjon, da både å være tilgjengelig og ikke være tilgjengelig vil kommunisere noe (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 34). Hvis saksbehandlerne ikke er tilgjengelig, vil det være opp til fosterhjemmet å tolke hva dette betyr. Det vil være en risiko for at de tolker denne kommunikasjonen negativt og at de opplever at saksbehandler ikke er så opptatt av dem og samarbeidet med dem. Så ved at saksbehandlerne er opptatt av tilgjengelighet som en kommunikasjonsform, vil det kunne styrke samarbeidet med fosterhjemmet ved at de tolker at saksbehandleren ønsker å være der for dem og samarbeide med dem. Dette kan øke tilliten til saksbehandleren.

Teori om samarbeid fremhever på samme måte som tidligere forskning og saksbehandlerne vi intervjuet at åpenhet, trygghet og tillit er viktig for å etablere gode samarbeid. På lik linje som hvordan saksbehandlerne snakker om tillit beskriver samarbeidsteori at det er viktig å etablere en trygghet og åpenhet som fører til tillit (Glavin & Erdal, 2018, s. 44). En forutsetning for å etablere tillit er at saksbehandleren har tid til å bygge tilliten og da må de treffe fosterhjemmet ofte og det må være en stabilitet med at det er samme saksbehandler som følger opp over tid (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 150). Det med å ha tid til å prioritere andre oppgaver enn det som er lovpålagt eller det som akutt brenner, trekker saksbehandlerne frem som en generell utfordring de har i arbeidet sitt med oppfølging av fosterhjem. Da det å ha mulighet til å ha hyppige treffpunkt med fosterhjemmene vil være avgjørende for å bygge tilliten, vil det at de har liten tid til det, medføre en risiko for at tilliten ikke etableres. Saksbehandlerne vektlegger tillit som viktig for å få nødvendig informasjon til å gi riktig hjelp eller tiltak til fosterhjemmet. Ueland (2014, s. 99) fremhever også at tillit vil føre til at kommunikasjonen mellom partene fungerer bedre og en positiv effekt av dette er at det blir lettere å dele informasjon og at den andre parten stoler mer på den andres syn eller råd på saken.

Åpen kommunikasjon er viktig for å bygge tillit. For at kommunikasjonen skal oppleves åpen må det være samsvar mellom non-verbal og verbal kommunikasjon (Glavin & Erdal, 2018, s. 44). Saksbehandlerne belyser det å ha en åpen kommunikasjon hvor de fremstår ærlige ovenfor fosterhjemmet. Når saksbehandlerne snakker om å fremstå ærlig tenker vi det henger sammen med det å fremstå redelig og oppriktig. Det vil implisitt bety at det bør være samsvar mellom ordene man sier og hvilke signaler man sender ut non-verbalt. Det må være sammenheng mellom ord og handling. Det å ha en bevissthet i hvordan man kommuniserer vil være viktig for å etablere gode samarbeid. Kommunikasjon er en prosess hvor samspillet utvikler seg i løpet av samhandlingen. Ved å ha en åpen og ærlig kommunikasjon vil det være mindre risiko for at mottakeren mistolker det som blir sagt. Ved at saksbehandler legger til

rette for en åpen og ærlig dialog vil dette kanskje medføre at fosterhjemmet også klarer å være åpne og ærlige tilbake. Saksbehandler og fosterhjem påvirker hverandre positivt i den sirkulære kommunikasjonsprosessen de er inne i og et bedre samarbeid kan etableres (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 24–25).

Saksbehandlerne opplever at de ofte klarer å etablere gode relasjoner og samarbeid med fosterhjemmene, men noen av dem trekker frem at de synes det er mer utfordrende i samarbeid med slekt og nettverksfosterhjem. Det de beskriver som krevende i dette samarbeidet, er at slekt- og nettverksfosterhjem for eksempel kan lage avtaler om samvær uten at de som saksbehandlere er involvert. De erfarer at det kan oppstå underrapportering som medfører at de ikke får informasjon om utfordringer tidlig nok og at det kan skje mer i fosterhjemmet enn de får vite. De opplever også at det tar lengre tid før fosterhjemmene melder ifra om utfordringer. En saksbehandler vektlegger at dette kan henge sammen med at fosterhjemmene ikke har tillit til dem som saksbehandlere. Backe-Hansen et al. (2019, s. 30–31) presenterer også funn som sier at det er større risiko for underrapportering fra slekt- og nettverksfosterhjem. Hun trekker også frem at slekt- og nettverksfosterhjem ikke alltid får god nok oppfølging og at de er mindre mottakelige for veiledning. Samtidig viser forskning at slekt- og nettverks plasseringer ofte har økt stabilitet og mindre sannsynlighet for utilsiktet flytting (Farrugia & Joss, 2021, s. 7; Jedwab et al., 2019, s. 62; Kjelsaas et al., 2020, s. 21; Konijn et al., 2021, s. 504). En av hovedårsakene som trekkes frem som grunnlag for at slekt- og nettverks plasseringer er mer stabile er at disse fosterhjemmene strekker seg lengre og derfor holder ut lengre (Konijn et al., 2019, s. 489; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 343). Det at fosterhjemmene strekker seg lengre kan henge sammen med det saksbehandlerne sier om at de opplever underrapportering. Fosterhjemmene melder ikke i fra og holder ut lengre før de sier ifra. En risiko ved dette er at det allerede er for sent å gjøre noe eller endre situasjonen når de først melder ifra om at det ikke går lengre. Da er det allerede besluttet at barnet må flytte (James, 2004, s. 20; López López et al., 2011, s. 120).

Slik vi oppfatter saksbehandlerne som snakker om utfordringer med slekt- og nettverksfosterhjem handler utfordringene hovedsakelig om at det ikke er etablert god relasjon og tillit mellom dem som saksbehandlere og fosterhjemmet. De opplever at fosterhjemmet allerede har etablerte familiedynamikker, hvor de som saksbehandlere blir holdt litt på sidelinjen. De beskriver det som en utfordring at de kommer inn i den etablerte familiedynamikken og skal regulere kontakt mellom familiemedlemmer som har hatt og ønsker å ha kontakt. Eksempel på dette kan være besteforeldre som har blitt fosterhjem for et

barnebarn, hvor det er besluttet i nemnd hvor mange samvær det skal være med for eksempel mor til barnet. Mor til fosterbarnet er også datter til fosterhjemmet. I en slik situasjon vil det kunne være krevende for fosterhjemmet å forholde seg til beslutninger fra barneverntjenesten og nemnda.

Grunnloven (1814, § 1902) fremhever at alle har krav på respekt for privatliv og familieliv uten innblanding fra andre, så lenge den er forsvarlig. Denne retten vil også gjelde for fosterhjem og fosterbarnet som bor der, men det må gjøres innenfor det som anses som akseptabelt (Falch-Eriksen et al., 2022, s. 14–15). Samtidig sier forskrift om fosterhjem og fosterhjemsavtalen at både fosterhjemmet og barneverntjenesten forplikter seg til samarbeid (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010, s. 10; Forskrift om fosterhjem, 2023, § 3).

Slik vi oppfatter saksbehandlerne tenker de at fosterhjemmene skal få leve sitt private liv, men at de samtidig vet hvor viktig det er med samarbeid og informasjonsutveksling for å gi riktig hjelp til rett tid. Når de da opplever å ikke få en posisjon som samarbeidspartner med fosterhjemmet, kan de føle seg litt maktesløse i å kunne jobbe forebyggende mot utilsiktede flyttinger. Utfra et samarbeidsperspektiv kan det vurderes at fosterhjemmet og saksbehandler ikke har samme forståelse av problemstillingen. Det kan hende de jobber mot samme mål i form av at de gjør det de tenker er til det beste for barnet, men det kan samtidig være at de ikke har samme mål rundt samarbeidet seg imellom og hva de tenker er til det beste for barnet (Glavin & Erdal, 2018, s. 33).

Tillit mellom saksbehandler og slekt- og nettverksfosterhjem vil nok variere mellom saksbehandlere og det vil være individuelle forskjeller både med tanke på historikk før plassering, relasjoner og hvordan saksbehandleren har jobbet for å etablere tilliten. Det var synlig i funnene våre at noen saksbehandlere opplevde slekt- og nettverksfosterhjem som kun positivt og noen opplevde det som utfordrende i samarbeidet. Det at saksbehandlerne blander seg inn i privatlivet til fosterhjemmet og eventuelt regulerer kontakt mellom familiemedlemmer, kan nok øke risikoen for at fosterhjemmet holder tilbake informasjon for saksbehandleren. Fosterhjemmet kan være usikre på om saksbehandleren kommer til å akseptere det de ønsker å gjøre eller utfordringer de opplever. De ønsker ikke å fremstå som et dårlig fosterhjem og vil beskytte sin egen familie. Tilliten er lav, noe som øker terskelen for å melde ifra og ved at saksbehandler ikke får informasjon øker risikoen for utilsiktet flytting.

For at saksbehandlerne skal kunne forebygge utilsiktede flyttinger etter at barnet har flyttet inn i fosterhjemmet er de avhengig av et godt samarbeid med fosterhjemmet. De trenger tillit, slik at fosterhjemmet melder ifra om utfordringer som dukker opp tidlig nok, slik at de kan iverksette tiltak. For å etablere tilliten trenger de hyppig kontakt med fosterhjemmet, de må etablere en felles forståelse og felles mål for oppdraget. De må etablere god åpen kommunikasjon for å bygge tilliten og ha tid til å være tett på. Alle disse faktorene vil være forebyggende mot utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

7.1.2 Kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjem og foreldre

Samarbeid mellom fosterhjem og foreldre blir trukket frem som viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Saksbehandlerne fremhever at samarbeid og god kommunikasjon mellom fosterforeldrene og foreldrene kan være avgjørende for stabiliteten i plasseringen. En respektabel kommunikasjon mellom partene og at de forsøker å snakke positivt om hverandre, kan medføre at barnet får det bedre i fosterhjemmet.

Forskning viser at det å bygge et godt samarbeid mellom fosterhjem og foreldre er forebyggende mot utilsiktede flyttinger (Backe-Hansen et al., 2019, s. 118). I saker hvor foreldrene støtter plasseringen, viser det seg at det oftere er mer vellykkede plasseringer (Konijn et al., 2021, s. 497; Moran et al., 2016, s. 43). Det at foreldrene føler seg involvert og som en del av teamet rundt sitt eget barn viser seg å ha en forebyggende effekt (Holtan et al., 2013, s. 1089). Alle saksbehandlerne opplever det som viktig at foreldrene blir inkludert som en del av teamet rundt barnet der det er mulig. Samtidig erfarer de det som krevende å få til da noen foreldre kan distansere seg og ikke ønske kontakt eller at de har for store strev selv til å klare å involvere seg. Det kan også være utfordrende å skape en felles forståelse av hva barnet trenger.

En av de viktigste faktorene for å skape gode samarbeid er at de involverte partene har en felles problemforståelse og et felles mål med samarbeidet (Glavin & Erdal, 2018, s. 33). Rundt en fosterhjems plassering vil det være ekstra viktig at foreldrene og fosterhjemmet har felles forståelse og mål med hva barnet trenger. Ved at fosterforeldrene og foreldrene trekker i samme retning vil det kunne gjøre hverdagen enklere for barnet og det kan forebygge lojalitetskonflikter. Saksbehandlerne vektlegger at et godt samarbeid hvor barnet ser at foreldrene og fosterhjemmet treffes og samarbeider, kan ha en positiv effekt på hvordan barnet opplever å bo i fosterhjem. En annen faktor ved at det opprettes et godt samarbeid med felles forståelse og mål er at det kan forebygge triangulering mellom fosterbarn, foreldre og

fosterhjem (Schibbye, 2009, s. 229; Shulman, 2003, s. 330). Det at fosterforeldrene respekterer og samarbeider bra med foreldrene, vil kanskje medføre at de ikke er opptatt av å alliere seg med barnet mot sine egne foreldre. I motsatt tilfelle at foreldrene støtter plasseringen, vil det kanskje forebygge at de ønsker å alliere seg med barnet mot fosterhjemmet. Triangulering hvor noen parter går sammen mot en annen part, kan være skadelig for samarbeidet mellom alle parter og kan skape konflikter (Shulman, 2003, s. 330).

Det å forebygge konflikter mellom fosterhjemmet og foreldrene blir trukket frem som viktig for å motvirke utilsiktede flyttinger. Konflikter mellom foreldre og fosterhjem øker risikoen for utilsiktet flytting og påvirker barnet negativt (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 156–157; Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 2). Saksbehandlerne er opptatt av at foreldre og fosterhjem skal bli kjent med hverandre, snakke direkte med hverandre og ikke via saksbehandler. De mener at direkte kommunikasjon vil ha en positiv effekt for samarbeidet og være forebyggende mot konflikter. De opplever at risikoen for konflikt kan øke hvis de blir mellomledet i kommunikasjonen. Samtidig vektlegger de at det i enkelte tilfeller er nødvendig at kommunikasjonen går via dem for å dempe konflikter og for å avlaste partene fra konflikten.

Det at fosterforeldre og foreldre treffes og blir kjent viser seg å påvirke samarbeidet positivt. Det at de har ansikter å forholde seg til, at foreldrene kan gi viktig informasjon og foreldrene vil føle seg mer respektert (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 144–145). Men som nevnt så må saksbehandlerne i enkelte tilfeller ta en rolle som mellomperson eller konfliktløser for å hjelpe samarbeidet. Saksbehandlerne beskriver at det er den viktigste rollen de kan ta i samarbeidet mellom fosterforeldrene og foreldrene. De blir den tredje parten i samarbeidet. Saksbehandler sin rolle som mekler blir også trukket frem i annen forskning. Der beskrives viktigheten at saksbehandler tar en rolle for å prøve å skape en felles forståelse mellom fosterhjemmet og foreldrene. Samtidig som de prøver å balansere mellom alle de involverte partene sine individuelle behov, for å finne en løsning som er akseptabel for alle involverte (Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 9). Rollen som mellomperson og mekler beskrives også i teori. Der trekkes det frem at disse rollene er viktig for å involvere alle, snakke med alle og fremme de forskjellige partene sine synspunkter. Mellompersonen skal forsøke å unngå konfliktene, mens meklerin må rydde opp i at mellompersonen ikke har klart å etablere et godt samarbeid. Rollen som mellomperson er svært viktig i samarbeid, da de involverte partene vil ha forskjellige motiver og relasjoner (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s. 44–45; Shulman, 2003, s. 371). Saksbehandlerne vi snakket med beskriver å ha begge disse rollene.

I rollen som mellomperson er det samtidig viktig at saksbehandlerne forebygger triangulering. Det kan foreligge en risiko for at partene prøver å dra saksbehandler inn i allianser som vil kunne påvirke samarbeidet negativt, spesielt når de snakker individuelt med de forskjellige partene (Shulman, 2003, s. 330). Så det at saksbehandlerne forsøker å legge til rette for og etablerer god kommunikasjon og samarbeid mellom fosterhjemmet og foreldrene, fremfor at de snakker via saksbehandler vil være en viktig del av arbeidet deres, for å forebygge utilsiktede flyttinger.

Når kommunikasjonen mellom fosterhjemmet og foreldrene er etablert opplever saksbehandlerne at en god kommunikasjon, hvor de snakker hverandre opp er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger. De vektlegger at det er viktig å jobbe for at fosterforeldrene og foreldrene snakker fint til hverandre og om hverandre. Det at de skal bli bedre kjent og bygge en god relasjon sees på som viktig. De fremhever at dette kan gjøre at de får bedre dialog seg imellom. At de er mer bevisst hvordan de omtaler hverandre og at de blir kjent med hverandres styrker og sårbarheter. Dette kan føre til at begge tenker mer over hva de sier, tar mer hensyn til hverandre og kanskje forstår hverandre bedre. En saksbehandler trekker frem at det er viktig å ha en bevissthet i hva som formidles til fosterhjemmet og hvordan, for å eventuelt ikke eskalere en konflikt. Det vil være viktig å dempe konfliktene ved å snakke med de enkelte hver for seg når det er nødvendig, men at direkte kommunikasjon mellom partene er det man ønsker å få til. Videre trekkes viktigheten av at fosterforeldrene og foreldrene treffer hverandre, for å bygge en bedre relasjon. Ved at de blir kjent og snakker fint om hverandre kan det forebygge konflikter, som igjen kan forebygge utilsiktet flytting (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 156–157; Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 2).

Det at saksbehandlerne fokuserer på at fosterhjemmet og foreldrene skal bli kjent og omtale hverandre på en positiv måte og at de skal treffes for å bygge relasjon, kan sees i sammenheng med hva sirkulær kommunikasjonsteori sier om relasjonens betydning for samspill og kommunikasjon (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 37–39). Relasjonen mellom fosterhjemmet og foreldrene vil være avgjørende for hvordan de opplever hverandre i samspillet. De vil gjensidig påvirke hverandre i samspillet og kommunikasjonen vil endre seg utfra hvordan de møter hverandre. Relasjonen mellom mennesker i samspill påvirker hvordan den enkelte opplever samspillet og vi vil agere forskjellige i samspill med forskjellige mennesker (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 37–39). Så ved at saksbehandlerne har en bevissthet til det relasjonelle aspektet i samspillet vil de kunne analysere samspillet mellom fosterhjemmet og foreldrene med andre øyne. Når saksbehandlerne er opptatt av å snakke positivt om foreldrene med

fosterhjemmet og motsatt, opplever vi at de har med seg dette perspektivet. De ønsker å fremme den andres positive sider, fremfor at samspillet skal være låst i det negative. De ønsker å endre det sirkulære samspillet, ved å fokusere på dynamikker ved samspillet heller enn å legge det på kategoriske beskrivelser av egenskaper ved personen (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 37–39). Ved at man klarer å se forbi egenskapene man opplever hos personen man samspiller med, er det også mulig å se på det gjensidige i samspillet. Responsen man gir i samspill kan ha like stor påvirkning på samspillet som handlingen (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 114). Saksbehandleren blir en tredjepart i samspillet mellom fosterhjem og foreldre og når de er involvert er det viktig at de er bevisst sin egen rolle i samspillet. De vil ha en viktig rolle i å lytte til de forskjellige partene, utvide perspektivene deres og ikke ta parti med en av partene (Shulman, 2003, s. 372). Vi mener at saksbehandlerne vi snakket med var opptatt av nettopp dette og ønsket å hjelpe både fosterhjemmet og foreldrene til å ha et positivt syn på hverandre og at de ikke skulle ta parti. Samtidig legger de vekt på at de skal være en trygg samtalepartner, hvor de kan få mulighet til å ventilere ut frustrasjon, men uten å ta parti eller være enig i det som blir sagt.

7.1.3 Samarbeid med andre instanser

Samarbeid med andre instanser trekkes frem av alle saksbehandlerne som forebyggende mot utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. NOU 2023: 7 (s. 388) fremhever også at samarbeid med andre instanser vil være viktig rundt et barn som bor i fosterhjem. Barneverntjenesten har også et ekstra ansvar for å sikre samarbeid mellom offentlige etater rundt barn som bor i fosterhjem. De har et ansvar i å påse at barnet får et helhetlig og samordnet hjelpetilbud etter at de har overtatt omsorgsansvaret for barnet (NOU 2023: 7, s. 349–350; Prop. 106 L (2012-2013), s. 69). Når saksbehandlerne vi snakket med skal beskrive hva de opplever som viktig med samarbeidet vektlegger de at alle rundt barnet trekker i samme retning og at alle har en felles forståelse av hva barnets behov er. Det blir et lag rundt barnet som bidrar på forskjellig måte inn i samarbeidet. Saksbehandlerne opplever også at de ofte får rollen som pådrivere og tilretteleggere for samarbeidet. Når alle bidrar og jobber mot samme mål mener saksbehandlerne at det vil forebygge utilsiktede flyttinger.

Som beskrevet under kapittel om samarbeid mellom fosterhjem og foreldre er det viktig med en felles problemforståelse og mål for at samarbeid skal fungere bra. Dette gjelder også for tverrfaglig samarbeid (Glavin & Erdal, 2018, s. 33). På samme måte vil trygghet, tillit og respekt være like viktig i dette samarbeidet (Glavin & Erdal, 2018, s. 44). Når

saksbehandlerne snakker om at alle skal trekke i samme retning så er det hovedsakelig samarbeidet med skolen de vektlegger, men også deres eget bidrag ved å gjøre det lille ekstra for å sikre at det ikke blir en utilsiktet flytting. De presenterer at dette er ekstra viktig i saker hvor det er på vei til å bli en utilsiktet flytting og at fosterhjemmet holder på å gi opp. I de sakene vil bidrag fra andre instanser, foreldre, barneverntjenesten og eventuelt andre i nettverket, kunne bidra til å redde plasseringen fra en utilsiktet flytting. Suksessfaktorer som blir trukket frem for å skape et felles engasjement er å skryte av de som bidrar. Få de andre partene til å føle at deres bidrag er viktig og at de er en del av teamet. Dette kan medføre at alle strekker seg litt lengre for å hjelpe. Dette er i tråd med hva samarbeidsteori sier om viktigheten av at alle som deltar i samarbeidet må se nødvendigheten og nytteverdien av sitt bidrag (Glavin & Erdal, 2018, s. 43). Saksbehandlerne snakker om egen rolle for å få til dette ved at de er pådrivere for å skape gode opplevelser av samarbeidet, men også for å sikre at fosterhjemmet og barnet får det de har rett på. De får på samme måte som i samarbeidet mellom fosterhjem og foreldre, rollen som mellomperson i samarbeidet og opplever sitt eget bidrag inn i dette som viktig for at det skal bli et samarbeid rundt barnet (Hesselberg & Tetzchner, 2016, s. 44; Shulman, 2003, s. 371).

Noen saksbehandlere beskriver enkelte samarbeid som mer utfordrende enn andre. De presenterer for eksempel BUP og PPT som instanser som er utfordrende å få til samarbeid med. Saksbehandlerne poengterer at det er i samarbeid med disse instansene at deres synspunkter på barnets behov oftest bli avvist. Dette blir spesielt trukket frem i samarbeidet med BUP. Slik vi forstår noen av saksbehandlerne opplever de at for eksempel BUP i enkelte sammenhenger ikke har tillit til vurderingene de har gjort. Samtidig kan det vurderes at saksbehandlerne også kan ha utfordringer med å stole på BUP sine vurderinger, da de ser saken annerledes. Ved at samarbeidet ikke har den nødvendige tilliten eller respekten mellom deltakerne på plass vil det utfordre samarbeidet (Glavin & Erdal, 2018, s. 44). Når tilliten og respekten til hverandre ikke er god og det er avvik mellom felles problemforståelse og mål, vil det utfordre behovet for et godt samarbeid. Saksbehandlerne sitter på mer informasjon enn BUP og har samtidig fagkompetanse til å vurdere om barnet har strev utover det som er normalt for alderen. BUP sitter på kompetanse som er viktig for å forstå hva som kan behandles eller utredes og når det er best å gjennomføre det. Samtidig foregår kommunikasjonen kanskje via meldinger og henvisningskjemaer. Så kommunikasjon for å etablere felles problemforståelse, mål og tillit vil være viktig.

Når noen saksbehandlere beskriver samarbeidet med andre instanser enn skole, beskriver de at kommunikasjonen ofte går via henvisninger og meldinger. Videre sier de at for eksempel BUP og PPT trekker seg ut igjen når de har gjort sitt arbeid. NOU 2023: 7 (s. 388) trekker også frem at samarbeid mellom kommunale helse og omsorgstjenester og barneverntjenesten ofte bærer preg av kommunikasjon via meldinger og parallelt arbeid. For at et samarbeid skal kunne kalles tverrfaglig må deltakerne jobbe sammen i fellesskap. Gjør de ikke det kan samarbeidet kalles flerfaglig (Glavin & Erdal, 2018, s. 15). Så samarbeidet mellom saksbehandler og BUP eller PPT, slik saksbehandlerne vi snakket med beskriver det, kan man kalle et flerfaglig samarbeid. Det foreligger ofte ikke et tverrfaglig samarbeid.

Det at BUP eller PPT ikke er like lette å koble på eller at det tar langt tid før de kobler seg på vil kunne øke risikoen for utilsiktede flyttinger da forskning viser at barn med eksternaliserende atferd er i størst risiko for å oppleve utilsiktede flyttinger (Farrugia & Joss, 2021, s. 6; Jedwab et al., 2019, s. 62; Konijn et al., 2019, s. 489). Eksternaliserende atferd er barn med aggresjon, sinneutbrudd, rusbruk, regelbrudd, impulsivitet og uregulert atferd (Farrugia & Joss, 2021, s. 6–7). Det viser seg at terapi eller behandling vil ha positiv effekt og reduserer risikoen for utilsiktede flyttinger (Jedwab et al., 2019, s. 63; Vanderfaeillie et al., 2018, s. 342). I eksempelet den ene saksbehandleren trakk frem hvor saksbehandler vurderte at BUP burde utrede gutten og BUP sa nei, vare det nettopp eksternaliserende atferd som var utfordringen. Barnet fikk etter hvert utredning hos en annen BUP og det viste seg at barnet hadde positiv effekt på behandling med medisiner. Saksbehandleren beskriver at det tok to år før dette ble avklart. To år kan være lenge både i barnets liv og spesielt med tanke på at risikoen for utilsiktet flytting for barn med eksternaliserende atferd øker med alderen (Vanderfaeillie et al., 2018, s. 342).

I alt samarbeid er det viktig å anerkjenne at det er forskjellige deltakere med forskjellige meninger. Det å heie på forskjellene er viktig. Ved å bruke andres synspunkter som inspirasjon kan dette bidra til gode samarbeid. Ulikheter er det som kan være styrker i samarbeid. Det kan skape nye erfaringer og utvikle partene sine holdninger og verdier (Glavin & Erdal, 2018, s. 38).

I alle saker hvor det er samarbeid mellom flere parter er det viktig at de som er involvert trekker i samme retning, uavhengig om det er BUP, PPT, skolen, foreldre eller fosterhjem. Alle burde involveres i et felles samarbeid og jobbe mot samme mål for barnet. Dette vil hjelpe barnet med å få en større opplevelse av sammenheng. Det kan bidra til at barnet får en større forståelse av hva som skjer i livet, få en større forståelse av hva som er meningen med

det som skjer rundt dem og de kan oppleve større kontroll over eget liv. Tilbakemeldinger fra omgivelsene vil være med på å forme hvordan barnet opplever seg selv (Hertz, 2011, s. 75–76). Vi blir til det andre beskriver oss å være (Hertz, 2011, s. 104).

7.2 Anerkjennelse og relasjonenes betydning

I vår analyse fremkom relasjon og anerkjennelse som grunnleggende for å forebygge utilsiktet flytting. Videre viste analysene at det var ulike temaer som var viktige for å skape gode relasjoner, og at saksbehandlere opplevde å ha ansvar for å bygge relasjon til både fosterhjem, barn, foreldre og mellom fosterhjem og foreldre. Det å møtes ofte og bruke tid sammen henger sammen med om man klarer å bygge relasjon og skape tillit.

Forskning påpeker at hyppig kontakt med saksbehandler kan redusere risikoen for utilsiktet flytting og øker følelsen av trygghet både for fosterhjem (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 171). Dette gjelder også for fosterbarnet (Falch-Eriksen, 2018, s. 43–44; López López et al., 2011, s. 113) og foreldre (Backe-Hansen et al., 2019, s. 118). Samtlige saksbehandlere beskriver at tid er en hindring mot å jobbe forebyggende. De savner å ha mer tid til å jobbe forebyggende og ivareta fosterhjemmene. De opplever at arbeidskapasiteten er lagt opp utfra at man skal løse lovpålagte oppgaver, de løper fra det ene til det andre. Utfra det vi forstår på saksbehandlerne er mangel på tid er en overordnet hindring for å jobbe forebyggende og kan føre til utfordringer når det gjelder relasjonsbygging og oppfølging både når det gjelder barnet, fosterhjemmet, foreldre, relasjonen fosterhjem og foreldre imellom og andre samarbeidspartnere.

7.2.1 Anerkjennelse og relasjonens betydning til fosterhjem

Mange av saksbehandlerne trekker frem viktigheten av å bygge relasjon til fosterhjemmet slik at de tør å komme til dem hvis det skulle være noe. Alle saksbehandlerne opplever at en trygg relasjon til fosterhjemmet er en avgjørende faktor for å forebygge utilsiktet flytting.

Forskningen finner også at en trygg relasjon mellom saksbehandler og fosterhjem kan forebygge utilsiktet flytting (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 171). Den profesjonelle hjelperens betydning støttes av relasjonsteorien og relasjon har vist seg å ha stor betydning for endringsarbeid og kvaliteten på denne (Aubert & Bakke, 2018, s. 14). Relasjon styrkes gjennom anerkjennelse. Det å føle seg hørt, sett og oppleve at man bidrar med noe verdifullt, er faktorer som blir viktige i denne sammenhengen (Aubert & Bakke, 2018, s. 16). Det å anerkjenne fosterhjemmet blir av flere saksbehandlere poengtert som viktig. Honneth (2008,

s. 103) sin teori om at anerkjennelse er at den finnes innenfor tre sfærer: kjærlighet, rettigheter og solidaritet.

Vi forstår anerkjennelse mellom saksbehandler og fosterhjem utfra at fosterhjemmet kan oppleve anerkjennelse gjennom kjærlighet. Dette handler om opplevelsen av å bli sett, hørt og bekreftet. Den skjer i nære relasjoner, men kan også skje i andre mer nøytrale relasjoner (Follesø, 2010, s. 76). Flere av saksbehandlerne snakket om hvordan de anerkjente fosterhjemmet. Ikke alle brukte anerkjennelsesbegrepet, men de beskriver det å anerkjenne gjennom hvilke handlinger de gjør. De beskrev handlinger som: å lytte til de, bry seg litt ekstra, gjøre de små tingene og la folk ha muligheten til å ventilere, det å være tett på, ikke være opptatt av ting som ikke fungerer, at man som saksbehandler er tilgjengelig og skape tillit. En saksbehandler beskrev også at det var viktig å verne om fosterhjemmet og at de ble behandlet som kollegaer. Slik vi forstår det beskriver de det Honneth (2008, s. 104) kaller anerkjennelse innenfor kjærlighet.

Det er ikke bare anerkjennelse innfor kjærlighet som beskrives fra saksbehandlerne. En saksbehandler snakker om at det er viktig å anerkjenne det fosterhjemmet for den belastningen de står i og den jobben de gjør ved for eksempel å frikjøpe de ved at de tar permisjon fra sin ordinære jobb og få lønn for å være fosterhjem. Denne formen for anerkjennelse forstår vi utfra det Honneth (2008, s. 138) kaller anerkjennelse gjennom solidaritet. Det handler om det at mennesker opplever at det de gjør har en verdi for et kollektivt mål som samfunnet har, og det å oppleve seg som verdifull for samfunnet. En saksbehandler beskriver at de frikjøper fosterhjemmene som en form anerkjennelse av den belastningen de står i. Forskning peker på viktigheten av at fosterhjemmet føler seg verdsatt og respektert av saksbehandler. (Backe-Hansen, Christiansen et al., 2013, s. 27).

Den siste formen for anerkjennelse som handler om rettigheter, opplever vi at saksbehandlere er opptatt av. Anerkjennelse gjennom rettigheter beskrives av Honneth (2008, s. 128–129) og handler om det å bli respektert som et menneske med samme rettigheter som andre i samfunnet. Dette fører til at man føler seg likt og rettferdig behandlet som alle andre. Også det å føle seg hørt og ha mulighet til å delta i beslutninger som angår en selv handler om anerkjennelse i form av rettigheter. Forskning påpeker at hyppig kontakt mellom saksbehandler og fosterhjem kan skape en følelse av å bli involvert for fosterhjemmet (Backe-Hansen, Havik et al., 2013, s. 171). Vi opplever at flere saksbehandlere beskriver at de har en anerkjennende relasjon med fosterhjem gjennom at de setter ord på at de synes det er viktig å lytte, høre på hva fosterhjemmet mener, ta seg tid til å snakke om småting, ha tett oppfølging

og tett kontakt med fosterhjemmet og være tilgjengelig. En annen form for anerkjennelse som saksbehandlerne snakker om handler om rettigheter ved at man er forelder og kan utøve ett foreldreskap. En saksbehandler forteller for eksempel at hun tenker det er noe galt med systemet, ettersom foreldre ikke en gang kan opprette bankkonto for fosterbarnet. En annen forteller at fosterforeldre ikke har partsrettigheter og at det således er barneverntjenesten som bestemmer over barnet. Vi opplever også at det beskrives manglende anerkjennelse i form av rettigheter når det gjelder det å bli verdsatt som en arbeidstaker, på linje med andre arbeidstakere ved at det problematiseres at fosterforeldre ikke har pensjonsordning. Askheim (2012, s. 169) beskriver at det er nødvendig med anerkjennelse innenfor alle de tre sfærene for å oppnå et godt liv. Slik vi forstår saksbehandlerne, virker det utfordrende å sikre at fosterhjem opplever anerkjennelse innenfor alle de tre sfærene. Det med å oppleve anerkjennelse innenfor rettigheter fremstår vanskelig med dagens rammevilkår for fosterhjem.

7.2.2 Anerkjennelse gjennom oppfølging og veiledning

Saksbehandlerne anser det å bygge relasjon og anerkjenne fosterhjemmene, som en viktig forebyggende faktor for utilsiktet flytting. Et aspekt som blir trukket frem i dette, er det å følge fosterhjemmene tett opp eller sette inn veiledning. Analysen vår viser at saksbehandlerne er opptatt av oppfølging og veiledning til fosterhjem som et viktig ledd i forebygging av utilsiktet flytting. Det blir påpekt av mange at det å være tett på kan ha en viktig betydning for fosterhjemmet i det å føle mestring. Det blir videre trukket frem av flere at det å være tett på fra start, bruke mye tid på fosterhjemmet, og sette inn tiltak på flere områder allerede fra barnet flytter inn er forebyggende for utilsiktet flytting. Det trekkes også frem at man noen ganger må være tett på over år, selv om det i perioder går veldig bra. Når det gjelder å følge tett opp sier saksbehandlerne at det blir viktig å være tilgjengelig. Det å ta telefonen, komme oftere på besøk, være fleksibel.

Ifølge forskrift om fosterhjem (2023, § 9). skal barnevernstjenesten også følge opp fosterforeldrenes biologiske barn. Noen saksbehandlere forteller at dette er noe de gjør forebyggende, mens andre sier at de sjelden snakker med barna som bor i fosterhjemmet. Det viser seg at fosterhjem som har egne barn som er jevnaldrende eller yngre enn fosterbarnet, kan ha en negativ effekt på plasseringen. En utfordring som fremkommer er at fosterhjemmets biologiske barn kan oppleve at deres tid med foreldrene blir tatt fra dem (Falch-Eriksen, 2018, s. 38).

Det å sette inn hjelpetiltak blir av samtlige saksbehandlere trukket frem som noe de opplever som viktig for å forebygge utilsiktet flytting. Det blir vist til veiledning fra psykologspesialist eller andre veiledere, avlastning, kurs, gruppeveiledning, besøkshjem og oppfølging av fosterhjemmets biologiske barn. Det blir videre poengtert at det er viktig at fosterhjemmet får være med å si noe om hva de trenger og kanskje være med å utforme tiltaket selv. Det trekkes frem at de kanskje bare har behov for å snakke om hva som er frustrerende eller at det kanskje var mer krevende enn de hadde tenkt seg.

Forskningen bekrefter at både formell og uformell støtte viser seg å være en forebyggende faktor mot utilsiktet flytting. Uformell støtte er støtte fra venner og nettverk, mens formell støtte kan handle om støtte fra saksbehandler i barneverntjenesten. Men også om frikjøp, avlastning og veiledning (Moran et al., 2016, s. 43). Forskning bekrefter det at emosjonell støtte til fosterhjemmet fra saksbehandler har positiv effekt for fosterhjemmet (Tonheim & Iversen, 2019, s. 2). Videre påpeker forskning at støtte vil være spesielt viktig det første året av plasseringen (Paulsen & Ytreland, 2022, s. 23). Forskningen bekrefter med dette det saksbehandlerne påpeker, at det er viktig med støtte og at det er spesielt viktig første året. Anerkjennelsesteori bekrefter at relasjon har en viktig betydning i profesjonelt hjelpearbeid (Aubert & Bakke, 2018, s. 16).

Det at saksbehandler, fosterhjemmet og fosterhjemmets biologiske barn har et slikt forhold at alle som bor i fosterhjemmet føler seg trygge på å snakke relativt åpent om det som er vanskelig og ber om hjelp, kan vi anta handler om både relasjon og anerkjennelse. Saksbehandler må bestrebe seg på å tilrettelegge for at den andre føler seg både hørt, sett og forstått, slik at det oppstår en gjensidig anerkjennende relasjon (Aubert & Bakke, 2018, s. 35). Viktige aspekter i å skape en anerkjennende relasjon vil være at saksbehandler i møtet med den som trenger hjelp greier å vise både forståelse, bekrefte den andre og være åpen. Dette er alle viktige aspekter for å greie å utvikle et samarbeid med fosterhjemmet (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 238). Utfra dette forstår vi at saksbehandler ved å være en god støtte og/eller ved å sette inn riktig hjelp når det trengs, også er en form for anerkjennelse. Dette ved at saksbehandler da først må lytte til fosterhjemmet eller fosterhjemmets biologiske barn for å forstå hva de trenger, for deretter å sette inn riktig hjelp. Etter det blir det en slags bekreftelse at man har forstått, ved at man har satt inn de tiltakene som treffer riktig behov.

7.2.3 Anerkjennelse og relasjon til foreldre

Vel så viktig som at saksbehandler har tid og mulighet til å bygge relasjon til fosterhjemmet, er at de bygger gode relasjoner til foreldre. Alle saksbehandlerne er opptatt av involvering av foreldre, som noe som kan forebygge utilsiktet flytting og de opplever det som viktig med en god relasjon til barnets foreldre. De beskriver at de forsøker å tilrettelegge for god kommunikasjon og relasjon blant annet gjennom å tilrettelegge for gode samtaler, gjerne litt utenfor kontoret. Relasjonsteorien påpeker at kommunikasjon er avgjørende for å skape og opprettholde en relasjon (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 29). For å skape en god relasjon må saksbehandler gi den andre opplevelsen av både å bli sett og forstått (Aubert & Bakke, 2018, s. 14). Relasjonen saksbehandler skaper til foreldrene vil være avgjørende i hvordan foreldrene tar imot råd og veiledning fra saksbehandleren. Forskning peker også på at det å inkludere foreldre og behandle de som en viktig del av barnets liv kan være forebyggende (Holtan et al., 2013, s. 1089). Utfra dette er det viktig at foreldrene sin rolle i livet til barnet derfor må anerkjennes og bli tatt på alvor slik at de kan være en støtte for barnet og fosterhjemmet. Noen av saksbehandlerne forteller om hvordan de kan bruke foreldrene som ressurser for fosterhjemmet, for eksempel ved at barna kan dra mer på samvær med foreldre i perioder hvor fosterhjem er slitne. Anerkjennelse kan skje gjennom flere sfærer (Honneth, 2008, s. 103). Slik vi ser det beskriver saksbehandlere indirekte hvordan de anerkjenner foreldrene gjennom å involvere de. De viser at de er viktige ved å invitere og tilrettelegge for samtaler utfra hvordan foreldrene ønsker det, ved å spørre om de kan bidra ved å ha økte samvær, i tillegg er de opptatt av at de er viktige for barna sine og at man skal snakke de opp. Slik vi ser det er dette anerkjennelse både utfra kjærlighet, solidaritet og rettferdighet (Honneth, 2008, s. 104–138). Dette ved at saksbehandlere involverer foreldrene, og at foreldrene inkluderes som en del av et hjelpetiltak ved å avlaste fosterhjemmet, men også at de beskriver at de anser de som en viktig del av barnas liv og at det er viktig å snakke dem opp. Slik vi oppfatter det beskriver saksbehandlerne at de anerkjenner og tar foreldrenes rolle på alvor. Vi tenker at dette øker sjansen for at foreldrene kan være en god støtte både for barnet og fosterhjemmet.

7.2.4 Anerkjennelsens betydning for relasjonen mellom fosterhjem og foreldre

Flere saksbehandlere fremhever viktigheten av relasjonen og samarbeidet mellom fosterhjemmet og foreldrene. Det blir også satt ord på hvordan slike dårlige relasjoner kan føre til at foreldre snakker negativt om fosterhjemmet eller omvendt og at barnet da kan havne

i en lojalitetskonflikt. Vi forstår at saksbehandlerne er opptatt av å skape gode relasjoner mellom fosterhjem og foreldre som noe de gjør for å forebygge utilsiktet flytting. Forskning peker også på at foreldre som støtter fosterhjems plasseringen, er en forebyggende faktor mot utilsiktet flytting (Konijn et al., 2021, s. 497; Moran et al., 2016, s. 43). Videre peker forskningen på at en god relasjon mellom fosterforeldre og foreldre øker sannsynligheten for at foreldre støtter plasseringen (Konijn et al., 2019, s. 494; Van De Koot-Dees et al., 2023, s. 2). Vi anser anerkjennelse som viktig i denne sammenhengen. Anerkjennelse blir av Schibbye (2009, s. 257) trukket frem som noe som må være gjensidig for å få til endring, det vil si at den du forsøker å anerkjenne også må anerkjenne deg for at opplevelsen av anerkjennelse skal være tilstedeværende. Det vil si at saksbehandleren må anerkjenne foreldrene og foreldrene må klare å anerkjenne saksbehandleren for at de skal kunne oppleve hverandre som anerkjennende. På denne måten kan begge få en større tillit til hverandre, som igjen kan lette samarbeidet og saksbehandleren kan få en lettere jobb i å legge til rette for samarbeidet mellom foreldrene og fosterhjemmet. Så ved at saksbehandler klarer å skape en god relasjon til foreldrene vil det kunne hjelpe foreldrene i å skape god relasjon til fosterhjemmet. Samtidig må fosterhjemmet ha den samme tilliten og relasjonen til saksbehandleren for å anerkjenne saksbehandlerens råd og veiledning til dem. Viktigheten av å anerkjenne hverandre i et slikt samarbeid satt en saksbehandler ord på ved å påpeke viktigheten av at alle partene snakker hverandre opp.

Relasjon og anerkjennelse er grunnleggende for at tillit skal etableres, samtidig vil tillit skape bedre kommunikasjon mellom de som samarbeider (Ueland, 2014, s. 99). Så for at saksbehandlerne skal klare å bygge en god nok relasjon mellom foreldre og fosterhjem, må de selv bygge en god relasjon til begge.

7.2.5 Anerkjennelse og relasjon til barnet

Retten til medvirkning står skrevet om i barnevernslovens (2021, § 1-4). Det henvises til at et barn har rett til å medvirke i alle saker som gjelder barnet etter barnevernsloven. For barn som bor i fosterhjem står deres rett til medvirkning ytterligere spesifisert i forskrift om fosterhjem (2023, § 8). Der står det blant annet at barneverntjenesten må ha regelmessig kontakt med barnet og at de skal jobbe aktivt for å etablere og opprettholde en god relasjon til barnet.

Analysen vår viser at alle saksbehandlere er opptatt av relasjon til fosterbarna. Ikke alle opplever sin egen relasjon til barnet som like viktig. En saksbehandler forteller at hun har erfaring med at relasjonen til barnet direkte kan forebygge utilsiktet flytting. Det er flere som

opplever det som vanskelig å få en god relasjon til barna av ulike årsaker. Årsaker som nevnes som hinder for å få en god relasjon er at de treffes for sjeldent, det at saksbehandler kommer oppleves som en belastning, det er ofte vanskelige temaer man snakke om og det byttes ofte saksbehandler. Samtidig sier flere saksbehandlere at de ønsker å få en god relasjon og forsøker å strekke seg langt for å få det til og tilrettelegge for relasjonsbygging.

Forskning tilsier at en sterk relasjon mellom saksbehandler og fosterhjem kan ses på som en forebyggende faktor. Det øker tryggheten (Falch-Eriksen, 2018, s. 43–44). Samtidig rapporterer 28 % av fosterbarna i en undersøkelse at de opplever lav grad av trygghet til saksbehandler i barneverntjenesten (NOU 2023: 7, s. 96–97) Forskningen sier at en god relasjon mellom saksbehandler og barnet kan åpne dører for at barnet kan oppleve mer kontroll over og større forståelse av egen situasjon. Det gir rom for medvirkning (Backe-Hansen et al., 2019, s. 90). Ifølge Aubert og Bakke (2018, s. 29–31) kan man gjennom å oppnå en gjensidig anerkjennende relasjon sikre seg at relasjonen blir utviklende for den som skal hjelpes. Viktige aspekter i det å skape en gjensidig anerkjennende relasjon blir således at hjelperen får den andre til å føle seg sett og møtt (Aubert & Bakke, 2018, s. 35). Sånn sett forstår vi at saksbehandler ved å sørge for at barnet føler seg sett og møtt, skaper en trygg og god relasjon til barnet. På den måten kan saksbehandler komme i en posisjon hvor vedkommende kan hjelpe barnet. Den viktigste faktoren som blir trukket frem for å få til medvirkning fra fosterbarn, er barnets relasjon til den de skal snakke med (NOU 2023: 7, s. 97–98). Ifølge NOU 2023: 7 (s. 15) er ikke barns medvirkning godt nok ivaretatt i barnevernssaker, selv om rettigheten er helt tydelig spesifisert i lovverket. Barn opplever ikke at de trygt kan dele sine tanker, følelser og ønsker.

Utfra dette forstår vi at det er avgjørende at saksbehandler har hyppig kontakt med barnet, skaper en anerkjennende relasjon ved å få barnet til å føle seg sett, møtt og forstått. På denne måten kan saksbehandler bidra til at barnet opplever at det trygt kan dele tanker, følelser og ønsker. Siden det i henhold til barnevernsloven (2021, § 1-4) er opp til barnet selv om det ønsker å medvirke, vil det slik vi ser det, være avgjørende for om barnet velger å medvirke, at saksbehandler har gjort det de kan for å skape en trygg og god relasjon til barnet. Da kan sannsynligheten for at barnet vil velge å medvirke bli større.

8 Avslutning og konklusjon:

I denne masteroppgaven har vi søkt via en kvalitativ undersøkelse å få kunnskap om hva saksbehandlere i barneverntjenesten opplever er viktig for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Det ble gjennomført intervjuer med seks saksbehandlere i ulike barneverntjenester. Informasjonen fra intervjuene ble analysert ved hjelp av tematisk analyse. Fra analysen fremkom tre hovedtemaer.

Det ene var kommunikasjon og samarbeid mellom ulike parter involvert i fosterhjems plasseringen. Samarbeid og kommunikasjon mellom fosterhjem og saksbehandler, mellom saksbehandler og foreldre, mellom foreldre og fosterhjem og med andre instanser ble trukket frem som viktigst for å forebygge utilsiktet flytting.

Det andre var anerkjennelse og relasjon mellom de forskjellige partene involvert rundt fosterbarnet. Anerkjennelse og relasjon mellom fosterhjem og saksbehandler, mellom saksbehandler og foreldre, mellom foreldre og fosterhjem og mellom saksbehandler og barn ble beskrevet som viktig for å forebygge utilsiktet flytting.

Det tredje temaet var oppfølging og tiltak. Saksbehandlers oppfølging av fosterhjemmet, veiledning til fosterhjemmet og forsterkningstiltak som kan iverksettes ble trukket frem som viktig for å forebygge utilsiktet flytting.

Oppsummert viser funnene at samarbeid og kommunikasjon kan ha stor påvirkning på om fosterhjems plasseringen blir vellykket eller ikke. Tett og godt samarbeid mellom saksbehandler og fosterhjem hvor det er åpen og hyppig kontakt er viktig. Gjensidig informasjonsutveksling er avgjørende for å fange opp utfordringer som kan oppstå i fosterhjemmet. Der det er mangel på kommunikasjon viser det seg at risikoen for utilsiktet flytting øker.

Samarbeidet mellom fosterhjemmet og foreldre påvirker i like stor grad om plasseringen blir vellykket. Det som vektlegges spesielt er hvordan fosterhjem og foreldre snakker om og til hverandre. I de tilfellene hvor det oppnås god kommunikasjon øker sannsynligheten for vellykket samarbeid. Barnets kan oppleve det mer positivt å bo i fosterhjem og lojalitet til foreldrene blir ikke et hinder. Dette vil også øke sannsynligheten for at foreldrene og fosterhjemmet klarer å samles om en felles problemforståelse og mål for hva som er best for barnet. Dette vil redusere risikoen for utilsiktet flytting.

Saksbehandler har en viktig rolle i å fasilitere dette samarbeidet og legge til rette for god kommunikasjon. De får en rolle som mellomperson og konfliktløser, men får også en viktig rolle i det å bygge egen relasjon til begge parter. Ved å ha god relasjon kan de raskere få informasjon om utfordringer som oppstår, men også øke tilliten slik at sannsynligheten for at deres råd til foreldre og fosterhjem blir lyttet til. Saksbehandler får også en viktig rolle i å fungere som en mellomperson til andre instanser. Målet med dette er at barnet og fosterhjemmet skal få rett hjelp fra andre instanser. Det oppleves som krevende å få til dette samarbeidet da saksbehandlerne ofte opplever at de må ta initiativ og få opp engasjement fra de andre. Samarbeidet med BUP beskrives som spesielt utfordrende. Samarbeidet baserer seg ofte på flerfaglig arbeid og kommunikasjon via henvisninger og meldinger. Samarbeidet kan også by på utfordringer med ulik forståelse av barnets behov. En kartlegging av barnets behov og riktig behandling, viser seg å kunne forebygge utilsiktet flytting. Samarbeid med skole oppleves ofte som bra, men det krever at alle trekker i samme retning og har samme forståelse av situasjonen til barnet.

Videre viser funn at anerkjennelse og relasjon virker forebyggende mot utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem. Hyppig kontakt mellom saksbehandler og fosterhjem, saksbehandler og foreldre og saksbehandler og barn øker muligheten for at relasjonen skal kunne bli god. En god og trygg relasjon kjennetegnes av at de involverte er gjensidig anerkjennende til hverandre og at alle opplever at man kan snakke åpent og be om hjelp når det er behov. En slik gjensidig anerkjennende relasjon mellom saksbehandler og fosterhjem, saksbehandler og foreldre og saksbehandler og barn, vil øke kvaliteten på hjelpen og redusere risiko for utilsiktet flytting.

Når det gjelder relasjonen til fosterhjemmet er det viktig at saksbehandler er tilgjengelig og sørger for at fosterhjemmet føler seg sett, hørt og forstått. Videre blir det synliggjort at noe av det viktigste for å forebygge utilsiktet flytting er at saksbehandler har så hyppig kontakt med fosterhjemmet at det er lett å fange opp når det oppstår utfordringer. På denne måten kan de sette inn veiledning og forsterkningstiltak så tidlig som mulig, samtidig som fosterhjemmet opplever seg sett, hørt og forstått av saksbehandler.

Saksbehandlers relasjon til foreldrene er vel så viktig når det gjelder å sørge for at barnet får best mulige utviklingsmuligheter i fosterhjemmet. En trygg, gjensidig anerkjennende relasjon er viktig fordi det vil være med å bidra til at foreldre er en god støtte oppimot barn og fosterhjem. Ved at saksbehandler har en god relasjon til fosterhjem og foreldre vil dette øke sjansen for at de klarer å hjelpe til å etablere en trygg, god og anerkjennende relasjon mellom

fosterhjem og foreldre. Dette vil redusere risikoen for at barnet havner i en lojalitetskonflikt og dermed også redusere risikoen for utilsiktet flytting. Videre er relasjon mellom saksbehandler og barn et tema som utfordrer saksbehandlere på den måten at flere opplever det som utfordrende å få til en god relasjon fordi rammene til saksbehandler kanskje ikke er tilrettelagt for det. Samtidig er denne relasjonen viktig fordi det er sannsynlig at den påvirker barnets medvirkning i stor grad. Et barn som ikke føler seg trygg i relasjonen hvor medvirkning skal skje, vil sannsynligvis ikke ønske å medvirke i en samtale.

Saksbehandlers tid til å jobbe forebyggende er en hindring som viser seg å få implikasjoner for alle de ulike områdene saksbehandlerne trekker frem. Hyppighet i kontakt, tillit, tilgjengelighet, trygghet, anerkjennelse, trekkes frem som temaer som er viktige for å skape gode relasjoner, men dette krever tid. Lite tid tvinger saksbehandlere til å prioritere lovpålagte oppgaver og det virker vanskelig å prioritere å jobbe med å bygge trygge og gode relasjoner.

De overnevnte faktorene opplever saksbehandlere i barneverntjenesten er viktige for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem. Perspektivene som er presentert er subjektive opplevelser fra våre informanter. Det er derfor vanskelig å bruke informasjonen generelt. Informasjonen gir likevel relevante perspektiver på hva som er viktig for å forebygge utilsiktet flytting for barn som bor i fosterhjem. Perspektivene samsvarer i stor grad med annen forskning på utilsiktet flytting. Noe som øker relevansen for funnene våre. Denne studien gir ikke nye perspektiver på temaet, men den underbygger og bekrefter tidligere forskning. Den vil likevel ha relevans for videre forskning på feltet og for å tydeliggjøre god praksis i oppfølging av fosterhjem. Den kan derfor være relevant å lese både for saksbehandlere i barneverntjenesten, fosterhjem og andre som vil gjøre forskning på temaet.

Vi mener at det kan være relevant å forske videre på samarbeidet mellom BUP og barnevern rundt barn som bor i fosterhjem. Det virker som at det ikke er tydelig avklarte rammer for samarbeidet og ulik forståelse av barnets behov. Det kunne også vært behov for å forske mer på hvordan medvirkning for barn i fosterhjem best kan ivaretas og organiseres.

Saksbehandlere opplever å ikke få nødvendig relasjon til barnet, på grunn av få treffpunkter og manglende tid til å bygge relasjon. Vi tenker også at det burde forskes videre på hvem som burde følge opp fosterhjem og hvordan oppfølgingen burde organiseres, da saksbehandlere opplever å ha liten tid til å jobbe med de forebyggende oppgavene. Vi opplever at saksbehandlerne hovedsakelig må prioritere de lovpålagte og akutte oppgavene som oppstår, fremfor å jobbe proaktivt. Arbeidet bærer preg av reaktiv jobbing.

Litteraturliste

- Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid: Floskel, styringsverktøy, eller frigjøringsstrategi?* Gyldendal akademisk.
- Aubert, A.-M. & Bakke, I. M. (2018). *Utvikling av relasjonskompetanse: Nøkler til forståelse og rom for læring* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Hvordan motvirke og forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem?* Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Hvordan_motvirke_og_forebygge_utilsiktet_flytting_fra_fosterhjem.pdf
- Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø. & Havik, T. (2013). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem: En litteratursammenstilling* (NOVA Notat 2). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/3419/6378_1.pdf?sequence=1%26isAllowed=y
- Backe-Hansen, E., Havik, T. & Grønningsæter, A. B. (2013). *Fosterhjem for barns behov: Rapport fra et fireårig forskningsprogram* (NOVA Rapport 16). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/3421/Nettversjon-NOVA-R-16-13.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Backe-Hansen, E., Kjelsaas, I., Bruvoll, A., Ellingsen, D., Westberg, N. B. & Guldvik, M. K. (2019). *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn*. (Menon-Publikasjon 112). Menon Economics AS. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2019-112-DEL-A-Oppf%C3%B8lging-av-fosterhjem-og-fosterbarn.pdf>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2010). *Fosterhjemsavtalen: Utarbeidet i samarbeid med Kommunenes Interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) og Norsk Fosterhjemsforening*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2011/fosterhjemsavtale_n2011.pdf

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Bergsund, H. B., Hestevik, C. H. & Hval, G. (2023). *Hva bidrar til stabile plasseringer når barn er plassert i fosterhjem eller på institusjon?: Systematisk litteratursøk med sortering*. Folkehelseinstituttet.

<https://www.fhi.no/contentassets/29dd4ade889a4a329d89456eddd6968d/hva-bidrar-til-stabile-plasseringer-nar-barn-er-plassert-i-fosterhjem-eller-pa-institusjon-rapport-2023.pdf>

Bernedo, I. M., García-Martín, M. A., Salas, M. D. & Fuentes, M. J. (2016). Placement stability in non-kinship foster care: Variables associated with placement disruption. *European Journal of Social Work*, 19(6), 917–930.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2015.1076770>

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bufdir. (2024, februar 3). *Barn i fosterhjem og beredskapshjem*. Bufdir.

<https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barn-i-fosterhjem>

Ekhaugen, T., Høgestøl, A. & Rasmussen, I. (2018). *Kommunenes tilbud til sine fosterhjem: Et kunnskapsgrunnlag for Fosterhjemsutvalget* (10/18). Vista Analyse AS.

https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/6582/va-rapport_2018-10_kommunenes_tilbud_til_sine_fosterhjem.pdf

Falch-Eriksen, A. (2018). *Stabilitet i fosterhjem: Internasjonal forskning om barnets behov for trygghet og forutsigbarhet* (NOVA Rapport 4). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5126>

- Falch-Eriksen, A., Aamodt, H. & Sætre, J. (2022). *Verktøyet «Barnets Profil»: Evaluering av ny praksis som kartlegger barn som trenger fosterhjem* (NOVA Rapport 4). Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3012669/NOVA-Rapport-4-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Farrugia, C. & Joss, N. (2021). *What contributes to placement moves in out-of-home care?* (CFCA Rapport 61). Child Family Community Australia. https://aifs.gov.au/sites/default/files/publication-documents/2107_cfca_61_what_contributes_to_placement_moves_in_out-of-home_care_0.pdf
- FNs konvensjon om barns rettigheter. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente nasjoner 20. November 1989; Ratifisert av Norge 8. Januar 1991 (Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller)*. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Follesø, R. (2010). Ungdom, risiko og anerkjennelse. Hvordan støtte vilje til endring? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 10(1), 73–87. <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1048/913>
- Forskrift om fosterhjem. (2023). *Forskrift om fosterhjem* (FOR-2023-10-13-1632). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2023-10-13-1632>
- Glavin, K. & Erdal, B. (2018). *Tverrfaglig samarbeid i praksis til beste for barn og unge i Kommune-Norge* (4. utg.). Kommuneforlaget.
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm>

- Hertz, S. (2011). *Barne- og ungdomspsykiatri: Nye perspektiver og uante muligheter*. Gyldendal akademisk.
- Hesselberg, F. & Tetzchner, S. von. (2016). *Pedagogisk-psykologisk arbeid*. Gyldendal akademisk.
- Holtan, A., Handegård, B., Thørnblad, R. & Vis, S. (2013). Placement disruption in long-term kinship and nonkinship care. *Children and Youth Services Review*, 35(7), 1087–1094. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.04.022>
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse: Om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk* (L. Holm-Hansen, Overs.). Pax.
- James, S. (2004). Why Do Foster Care Placements Disrupt? An Investigation of Reasons for Placement Change in Foster Care. *Social Service Review*, 78(4), 601–627. <https://doi.org/10.1086/424546>
- Jedwab, M., Xu, Y., Keyser, D. & Shaw, T. V. (2019). Children and youth in out-of-home care: What can predict an initial change in placement? *Child Abuse & Neglect*, 93, 55–65. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.04.009>
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2019). *Mellom ordene: Kommunikasjon i profesjonell praksis* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt forlag.
- Kjelsaas, I., Backe-Hansen, E., Ellingsen, D., Guldvik, M. K., Vennerød, Ø. & Pedersen, S. (2020). *Best egnede tiltak når barn og unge skal bo utenfor hjemmet* (Menon-Publikasjon 134). Menon Economics AS. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2020-134-Barn-og-unge.pdf>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2023, oktober 5). *Hva er interkommunalt samarbeid?* Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og->

regioner/kommunalrett-og-kommunal-inndeling/kommuneloven2018/interkommunalt-samarbeid/hva-er-interkommunalt-samarbeid/id2994456/

Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., Van Rooij, F., Stams, G.-J., Colonesi, C., Lindauer, R. & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483–499.

<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.12.002>

Konijn, C., Colonesi, C., Kroneman, L., Lindauer, R. J. L. & Stams, G.-J. J. M. (2021). Prevention of Instability in Foster Care: A Case File Review Study. *Child & Youth Care Forum*, 50, 493–509. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10566-020-09584-z>

Lohne, M. & Ødegård, A. (2012). *Fosterforeldres opplevelser av utilsiktet flytting: Beskrivelse av prosjektet, foreløpige funn og refleksjoner*. Høgskolen i Molde.

https://himolde.brage.unit.no/himolde-xmlui/bitstream/handle/11250/153709/WP_2012_04.pdf?sequence=1&isAllowed=y

López López, M., Del Valle, J., Montserrat, C. & Bravo, A. (2011). Factors Affecting Foster Care Breakdown in Spain. *The Spanish journal of Psychology*, 14(1), 111–122.

https://doi.org/10.5209/rev_SJOP.2011.v14.n1.9

Moran, L., McGregor, C., Devaney, C. & Reddy, J. (2016). *Scoping Review of International and Irish Literature on Outcomes for Permanence and Stability for Children in Care*. The UNESCO Child and Family Research Centre, The National University of Ireland, Galway.

https://www.researchgate.net/publication/310301365_Scoping_Review_of_International_and_Irish_Literature_on_Outcomes_for_Permanence_and_Stability_for_Children_in_Care/citations

NESH. (2019, juni 17). *Om NESH*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.

<https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/om-nesh/>

NESH. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg.).

De nasjonale forskningsetiske komiteene.

<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>

Norsk Fosterhjemsforening. (2023). *Hva skal Norge gjøre uten fosterhjemmene?: En rapport basert på funnene i Fosterhjemsundersøkelsen 2023*. Norsk fosterhjemsforening.

<https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2023/05/Rapport-basert-pa-Fosterhjemsundersokelsen-2023.pdf>

NOU 2023: 7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid: Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/a1eb3f73d3d94fa6b146dbd08f8a4253/no/pdfs/nou202320230007000dddpdfs.pdf>

Olesen, E. S. B., Bliksvær, T., Videt, L. L., Storvik, M., Ulfseth, L. A. & Lichtwarck, W.

(2023). *Grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem* (NF Rapport 4).

Nordlandsforskning AS.

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/30431/article.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens, R. A. R. & Doreleijers, T. A. H. (2007).

Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services*

Review, 29(1), 53–76. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.07.003>

Paulsen, V. & Ytreland, K. (2022). Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i

fosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(1), 20–36.

<https://doi.org/10.18261/tnb.99.1.3>

- Pedersen, S., Halvorsen, C. A., Rødal, M., Ljøgodt von Hanno, I. & Kjelsaas, I. (2023). *Samfunnsøkonomisk verdi av fosterhjem i Norge* (Menon-Publikasjon 57). Menon Economics AS. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2023-57-Samfunnsokonomisk-verdi-av-fosterhjem-i-Norge.pdf>
- Prop. 106 L (2012-2013). *Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak): Endringer i barnevernloven*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Rabassa, J. & Fuentes-Peláez, N. (2023). Effectiveness of group intervention in improving kinship care families' outcomes: A systematic review of group interventions aimed at kinship caregivers and youth in kinship care. *Children and Youth Services Review*, 150, 107002. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.107002>
- Schibbye, A.-L. L. (2009). *Relasjoner: Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe: Individuer og familier*. Gyldendal akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2024, januar 16). 07459: *Alders- og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 1986—2023*. Statistikkbanken. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>
- Saarnik, H. (2021). A Systematic Review of Factors Needed for Successful Foster Placements: Perspectives from Children and Foster Parents. *Child & Youth Services*, 42(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2021.1926227>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.

- Tonheim, M. & Iversen, A. C. (2019). “We felt completely left to ourselves.” Foster parents’ views on placement disruption. *Child & Family Social Work*, 24(1), 90–97.
<http://dx.doi.org/10.1111/cfs.12585>
- Ueland, S. O. (2014). Ledelse av barnevern til godt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. I Ø. Kvello & T. Moe (Red.), *Barnevernledelse* (s. 87–103). Gyldendal akademisk.
- Universitet i Oslo. (2023, desember 20). *Nettskjema: Diktafon mobilapp*. Universitet i Oslo.
<https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/hjelp/diktafon.html>
- Van De Koot-Dees, D., Noordegraaf, M. & Reitsma, B. (2023). Child of two worlds: How foster care workers perceive their skills in dealing with worldview differences in foster care. *Child & Family Social Work*, 28(4), 1191–1202.
<https://doi.org/10.1111/cfs.13037>
- Vanderfaellie, J., Goemans, A., Damen, H., Van Holen, F. & Pijnenburg, H. (2018). Foster care placement breakdown in the Netherlands and Flanders: Prevalence, precursors, and associated factors. *Child & Family Social Work*, 23(3), 337–345.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12420>

Vedlegg 1

Intervjuguide

Mål med intervjuet:

Å få innsikt i barneverntjenestens og den enkelte saksbehandlers opplevelse av egen rolle og ansvar for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem.

“En utilsiktet flytting innebærer at flyttingen fra fosterhjemmet skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått”. E. B. Hansen, 2013.

Innledning:

Be om samtykke fra den vi intervjuer. Intervjuet vil ta ca. en time.

Det er mange barn som må flytte flere ganger etter første fosterhjems plassering. Slike flyttinger har store konsekvenser for alle det gjelder, både emosjonelle og økonomiske. Vi ønsker å vite hva du som saksbehandler og barneverntjenesten du jobber i, gjør for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem. Vi ønsker først og fremst å høre om barneverntjenestens og den enkelte saksbehandlers opplevelse av egen rolle og ansvar for at barnet ikke skal oppleve utilsiktet flytting, i perioden mens barnet bor i fosterhjemmet.

Litt om deg

- Kan du si litt kort om deg selv, utdanning, alder og arbeidsbakgrunn
- Hvor lenge har du jobbet med oppfølging av barn som bor i fosterhjem
- Jobber du bare med oppfølging av barn i fosterhjem
- Hvor mange barn i fosterhjem følger du opp i dag

Hoveddel

- I hvilken grad opplever du at dere i barneverntjenesten har tilgang til forskning/kunnskap om hvordan man kan forebygge og redusere risikoen for utilsiktet flytting?
- Hvordan vil du beskrive din egen rolle i å forebygge/ redusere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvordan tilrettelegger barneverntjenesten for at du kan jobbe godt med å forebygge/ redusere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvordan involverer dere barnet for å forebygge/ redusere risiko for utilsiktet flytting?

- Hvilke tiltak kan barneverntjenesten iverksette for å forebygge/reducere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvordan opplever du samarbeidet med andre instanser for å forebygge/reducere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvordan opplever du samarbeidet med fosterhjemmene for å forebygge/reducere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvilke hindringer opplever du at barneverntjenesten har i å forebygge/reducere risiko for utilsiktet flytting?
- Hvordan kan barneverntjenesten din forbedre arbeidet i å forebygge/reducere risiko for utilsiktet flytting?

Avslutning:

- Be om tillatelse til å bruke intervjuet i forskningsøyemed og takke for intervjuet

Vedlegg 2

Informasjonsskrivet og Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Problemstilling:

«Hvordan opplever saksbehandlere i barnevernet egen rolle i å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innsikt i barneverntjenestens og den enkelte saksbehandlers opplevelse av egen rolle og ansvar for å forebygge utilsiktede flyttinger for barn som bor i fosterhjem.

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi skal gjennomføre intervjuer i forbindelse med at vi skal skrive en masteroppgave. Vi skriver master i emnet tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier og ønsker i den forbindelse å intervjuere flere saksbehandlere som har erfaring med å følge opp barn i fosterhjem. Intervjuene skal brukes som utgangspunkt til å få en bedre innsikt i hvordan saksbehandler opplever sin rolle i det å forebygge/ redusere risikoen for at barn må flytte fra fosterhjemmet sitt før planlagt og som følge av vansker som oppstår i forbindelse med plasseringen. Vi ønsker å høre hva du som saksbehandler er opptatt av, hvordan du jobber i disse sakene, hvilke erfaringer du har gjort deg, og om det er noen forbedringsområder på dette feltet, slik du ser det. Du vil ikke bli gjengitt med navn, eller bakgrunnsinformasjon eller arbeidssted. Det vil ikke være mulig for å andre som skal lese oppgaven å vite at det er deg vi har intervjuet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Innlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å snakke med saksbehandlere som har jobbet med oppfølging av barn i fosterhjem, du må ha jobbet med dette i minst to år. Vi har henvendt oss til teamledere i barneverntjenester i Øst og Sør-Norge i noen store og små kommuner, noen som er bynære og andre som er landlige. I ditt tilfelle har teamlederen foreslått deg som en respondent.

Vi har fått kontaktinformasjon til deg, fra din leder.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i intervjuet, innebærer det at du møter til et fysisk eller digitalt intervju. Det vil ta deg ca. en time. Intervjuet inneholder spørsmål med ulike vinklinger om hvordan du som saksbehandler i kommunal barneverntjeneste opplever å jobbe med temaet forebygge/reducere risikoen for brudd i fosterhjem. Intervjuet vil bli spilt inn på lydopptak, og transkribert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er Petter Larsen og Synne Blikom (oss to som intervjuer) og skriver masteroppgaven som vil ha tilgang til personopplysningene dine.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven blir godkjent. Vi planlegger å levere i mai eller september 2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Navnet ditt vil bli byttet ut med informant etter at transkriberingen er ferdig. Transkripsjonen av intervjuene vil lagres på nettskjema.no sine servere hvor det er sikkert lagret. Dine personopplysninger vil uansett ikke kunne bli gjenkjent i den ferdige masteroppgaven, da vi ikke kommer til å referere direkte til deg ved navn eller kommune. Det som vil komme frem er at vi har intervjuet ansatte i forskjellige barneverntjenester og funn fra disse intervjuene. Det vil også kunne komme frem eventuelle forskjeller mellom store, små, landlige og bynære barneverntjenester. Alle data vil slettes fra nettskjema.no når masteroppgaven er ferdig.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende

- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskolen i Innlandet v/Heidi Linnerud. Tlf. 456 08263/heidi.linnerud@inn.no

Har du spørsmål om hvordan høgskolen i innlandet håndterer personvern så kan du kontakt personvernombudet på følgende mail: personvern@inn.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via mail: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Heidi Linnerud (veileder)

Studenter

Synne Aurora Blikom

Petter Hjerpetjøn Larsen